

DUURZAAMHEIDSRAPPORT 2021

GLOBAL REPORTING INITIATIVE STANDARDS

In acht te nemen regelgeving

Als vennootschap naar Belgisch recht, producent en leverancier van gas en elektriciteit, dient Luminus alle wet- en regelgeving in acht te nemen die is opgelegd door de federale, regionale en lokale overheden en de vier regulatoren van de gas- en elektriciteitsmarkt: CREG, Brugel, CWaPE en VREG.

Luminus nv moet tevens zijn jaarrekeningen alsmede een beheersrapport neerleggen bij de Nationale Bank van België overeenkomstig het Wetboek van vennootschappen. Volgens de voorschriften van dit Wetboek heeft Luminus gekozen voor de vrijstelling van subconsolidatie.

De dochterondernemingen van Luminus worden in het MVO-rapport en in dit document dus niet geconsolideerd.

Als dochteronderneming van de EDF Groep, beursgenoteerd in Parijs, moet Luminus ook beantwoorden aan bepaalde verplichtingen die de Autorité des Marchés Financiers (AFM) oplegt, vooral wat de toegang tot informatie betreft. Daarom is een elektronische versie van dit document: "Onze strategie en belangrijkste verwezenlijkingen 2021" beschikbaar in het Nederlands en Frans: <https://www.luminus.be/nl/corporate/duurzaamheid/duurzaamheidsrapport/>.

We willen de aanbevelingen van de Europese Commissie inzake financiële rapportering respecteren en informatie publiceren die (1) relevant is ('material'), (2) objectief, evenwichtig en toegankelijk, (3) volledig maar bondig, (4) strategisch, (5) gericht op alle belanghebbenden (6), coherent en duidelijk, naar de GRI-normen (Global Reporting Initiative) van de Global Sustainability Standards Board (GSSB).

Meetinstrumenten gebruikt in het rapport

Bepaalde gegevens uit dit document werden nog eens extern geverifieerd:

- De jaarrekeningen van Luminus worden gecertificeerd door KPMG Bedrijfsrevisoren en worden neergelegd bij de Nationale Bank van België.
- De inventaris van de uitstoot van broeikasgassen is opgesteld door Climact, conform het internationaal GHG-protocol.
- Er worden verschillende documenten voor rapportering aan de Belgische autoriteiten gebruikt om de resultaten van het bedrijf voor te stellen, vooral op het vlak van maatschappelijke en milieuaangelegenheden.

Periode van rapportering

Het MVO-rapport 2021 heeft betrekking op de periode van 1 januari 2021 tot 31 december 2021, tenzij anders vermeld wordt.

Zes verbintenissen van Luminus die refereren aan twaalf duurzame ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties

Ter herinnering: de **zes verbintenissen** werden in 2019 geformaliseerd door Luminus in lijn met de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties. In januari 2021 ontving Luminus van de jury de prijs 'Best Pioneering SDG 2030 Agenda' in de categorie middelgrote bedrijven tijdens de wedstrijd 'Beste Duurzaamheidsrapport België'. Dit op basis van volgende zes verbintenissen:

- 1** Integreer van de beste praktijken op het gebied van ethiek en ervoor zorgen dat de aankopen meer verantwoord zijn
 SDG 16.5
SDG 16.7
- 2** Anticiper op moeilijkheden van kwetsbare klanten om hun toegang tot energie te vrijwaren
 SDG 1.4
- 3** Bijdragen aan de strijd tegen de klimaatverandering door hernieuwbare energie en oplossingen voor energie-efficiëntie te ontwikkelen, en door de burgers te betrekken bij de investeringen
 SDG 7.2
SDG 7.3
SDG 7.A **SDG 11.B** **SDG 13.3**
- 4** De impact van onze projecten beperken en maatregelen treffen ter bevordering van de biodiversiteit
 SDG 6.3
SDG 6.6 **SDG 12.4** **SDG 15.1**
SDG 15.5
SDG 15.8
- 5** Zorgen voor de gezondheid en veiligheid van iedereen, zowel binnen het bedrijf als daarbuiten
 SDG 3.4
SDG 3.9 **SDG 8.8**
- 6** Diversiteit bevorderen en discriminatie bestrijden
 SDG 5.1
SDG 5.5 **SDG 10.2**
SDG 10.3

Een reeks indicatoren die verband houden met deze zes verbintenissen worden gepubliceerd in dit rapport. Deze indicatoren worden in de tekst vermeld door 'SDG x.x - VER x' naast de grafiek of tabel.

Foto's

Cover: Luminus, ATS Groep, Faune et Biotopes.

Berichten van het Senior Management: Luminus.

Dialogo met de stakeholders: Luminus, Faune et Biotopes, Bernard Deboyser.

Milieu: Luminus, Acke & Bracke, Medialife, Didier Van Geluwe.

Klanten - Energieoplossingen: Luminus, Urbanlink, Luminus Solutions, Link2fleet, LuWa, ATS groep, Höganäs.

Innovatie: ATS Groep, Luminus.

All Together: Move-For-Children, Dyadis, Demoucelle.

Copyright

Hoofdredacteur: Pascale-Marie Barriquand, Head of Corporate Social Responsibility.

Mederedacteurs: Christine Jensen, Lorenz Leyssens, Sophie Tips.

V.U. Pascale-Marie Barriquand, Koning Albert II laan 7, 1210 Brussel, augustus 2022

Foto's voorzijde:

- Zonnepanelen op het dak van Puurs Logistics Center (zie pagina 71)
- Maarten de Vos, eerste technicus in Gent-Ham bij een buur van de centrale van Angleur (zie pagina 88)
- Bruine kiekendief, zeldzame nester in Wallonië (zie pagina 28)
- Windturbine Zelzate (zie pagina 49)

MVO-rapport 2021

GRI (Global Reporting Initiative) Standards

Het MVO-rapport 2019 van Luminus kreeg drie prijzen van de jury voor het beste Belgische duurzaamheidsverslag

- Best Impact Sustainability Report*
- Best Pioneering SDG 2030 Agenda*
- Best Stakeholders Inclusiveness and Engagement (alle categorieën samen)

☒	☐	BERICHTEN VAN HET SENIOR MANAGEMENT	4-7
☒	☐	BESTUURORGANEN	8
☒	☐	KERNCIJFERS 2021	9-10
☒	☐	CONTEXT, BELANGRIJKSTE TRENDS EN EFFECTEN	11-24
☒	☐	DIALOOG MET DE STAKEHOLDERS	25-31
☒	☐	ETHIEK EN VERANTWOORDELIJKHEID	32-34
☒	☐	MILIEU	35-54
☒	☐	KLANTEN	55-72
☒	☐	INNOVATIE	73-76
☒	☐	HUMAN RESOURCES	77-88
☒	☐	ECONOMISCHE PRESTATIES	89-90
☒	☐	HISTORIEK VAN DE DIALOOG MET DE STAKEHOLDERS (BIJLAGE)	92-96
☒	☐	GRI INDEX	97-102

Een groot deel van dit document is een vertaling van het Franstalige rapport "Responsabilité sociétale rapport 2021" van Luminus.

* Categorie middelgrote ondernemingen.

De energietransitie is meer dan ooit een noodzaak

Op het moment dat ik deze tekst schrijf, wordt Europa geconfronteerd met een oorlog die ons dagelijks leven steeds dieper treft. De energiesector, en daarmee de hele economie, wordt als één van de eersten getroffen.

In de zomer van 2021 begon de druk op de energieprijzen toe te nemen. Dit heeft de resultaten van Luminus sterk beïnvloed. Wij moeten, net als andere leveranciers, de prijsstijgingen van de groothandelsmarkten op ons nemen. We kunnen ze slechts gedeeltelijk en met vertraging doorrekenen.

Als bedrijf blijven we uitstekend presteren. De sterk bevroegde gascentrales van Luminus toonden een uitzonderlijke beschikbaarheid. Hun betrouwbaarheid bereikte 99,5% ondanks de verdubbeling van het aantal opstarten om o.a. de toegenomen schommelingen en de sterke vermindering van de windproductie in het grootste deel van het jaar te compenseren. De waterkrachtcentrales konden profiteren van een recordneerslag en bleven gespaard van het noodweer in juli. Enkel de centrale van Angleur liep onder en lag, afhankelijk van de betrokken productie-eenheid, één tot twee weken stil. Door de bouw van 17 windturbines nam het vermogen van ons windpark met 70 MW toe. Luminus behoudt zo zijn leiderspositie in België voor onshore windenergie.

Een andere reden tot tevredenheid is de stijging tot 25% van het aandeel van Luminus in de downstreammarkt als gevolg van de overname in de maand mei van Essent Belgium. De klanttevredenheid verbeterde tot vóór de prijsstijging in het derde kwartaal. Ook de dochterondernemingen die actief zijn in de energiediensten hebben door het economische herstel na de coronaperiode meer dan verwacht bijgedragen om de terugval van de resultaten te beperken.

Verder bleven de sociale indicatoren zeer bevredigend: de motivatie was stabiel, ongevallen kwamen nauwelijks voor en het absentisme was laag.

Deze goede resultaten zijn om diverse redenen belangrijk. Luminus moet immers doorgaan met de ontwikkeling van innovatieve oplossingen voor elektrificatie en energie-efficiëntie, samen met de klanten die dit kiezen. Zo blijven we bouwen aan een CO₂-neutrale toekomst.

De teams van Luminus hebben hard gewerkt om zich te profileren op het vlak van het capaciteitsrenumeratie-mechanisme (CRM). Dit mechanisme is door de federale overheid in het leven geroepen om de bevoorradingszekerheid van het land te waarborgen en om in de enorme elektrificatiebehoeften te voorzien.

Laten we ondertussen hopen dat rust en vrede (spoedig) terug kunnen keren. De toenemende schaarste van de hulpbronnen vereist een steeds nauwere samenwerking en een toenemende energiezuinigheid. Luminus wil zijn rol ten volle blijven spelen in de energietransitie, die relevanter is dan ooit.

Paul De fauw

Ondanks uitstekende operationele prestaties heeft de plotse stijging van de energieprijzen haar weerslag op de bedrijfsresultaten van 2021

Onze teams staan paraat om Luminus door de uitdagende marktomstandigheden te loodsen. Zo blijven we innoveren en investeren in de energietransitie.

We gaan verder op de ingeslagen weg. De klimaatcrisis, de energiecrisis en de geopolitieke crisis van 2022 sterken ons meer dan ooit in onze missie. We bouwen samen aan een CO₂-neutrale energietoekomst, waar bescherming van de planeet, welzijn en economische groei met elkaar verzoend worden dankzij elektriciteit en innovatieve oplossingen en diensten.

Ongekende prijsstijgingen voor elektriciteit en gas

De prijzen voor gas op de groothandelsmarkten zijn verviervoudigd tussen 2020 en 2021 (vergelijking van de kortetermijn- of "spotprijzen" in beide jaren).

Onze missie is relevanter dan ooit

"We bouwen samen aan een CO₂-neutrale energietoekomst waar bescherming van de planeet, welzijn en economische groei met elkaar verzoend worden dankzij elektriciteit en innovatieve oplossing en diensten". Die missie werd vastgelegd in 2020 en is door de recente gebeurtenissen op de elektriciteits- en gasmarkten actueler dan ooit. Elektrificatie is een belangrijke hefboom om het energierendement te verhogen en om de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen.

Zo verbruikt een elektrische wagen tijdens zijn volledige levensduur tot 70% minder energie dan een wagen met een verbrandingsmotor. De CO₂-uitstoot van een elektrisch voertuig is dankzij dit rendement aanzienlijk lager. Zelfs al is de elektriciteit die hiervoor moet worden geproduceerd niet 100% koolstofvrij. Het energierendement van een warmtepomp is zodanig hoog dat ze tot 78% minder verbruikt dan een gasketel. Daarom blijft de nieuwste generatie gascentrales dankzij hun energierendement een manier om de economie koolstofvrij te maken.

Dit kwam door het wereldwijde economische herstel na de coronacrisis, door de beperkte gasreserves en de onzekerheid rond het Nordstream 2-project. De elektriciteitsprijzen stegen mee en bereikten recordhoogtes*.

Vanaf de herfst van 2021 hebben we onze klanten via grootschalige campagnes aangemoedigd om slim energie te gebruiken. Alleen zo kunnen we de impact van de verschillende crisissen op korte termijn milderen. Ondertussen blijven we sterk begaan met de gevolgen van de prijsstijgingen voor gezinnen en bedrijven.

We bouwen samen aan een CO₂-neutrale energietoekomst, waar bescherming van de planeet, welzijn en economische groei met elkaar verzoend worden dankzij elektriciteit en innovatieve oplossingen en diensten.

ELEKTRICITEIT PRODUCEREN
Leider zijn in hernieuwbare energie en flexibiliteit

ENERGIE LEVEREN
Groene en betaalbare energie leveren, comfort aan onze klanten bieden

ENERGIEOPLOSSINGEN AANBIEDEN
Verbruik verlagen en verminderen via ons netwerk van professionals

ALL TOGETHER
EXCELLENCE
EXCELLENCE
EXCELLENCE

CUSTOMER FIRST
OUR CUSTOMERS ARE OUR BEST AMBASSADORS

ENTREPRENEURSHIP
WE BELIEVE AS OWNERS

DANKZIJ ONZE GEËNGAGEERDE EN POSITIEVE TEAMS
INNOVATIE VERSNELLEN OM ONZE ACTIVITEITEN TE VERBETTEREN EN ONZE TOEKOMST UIT TE VINDEN

luminus

Daarom hebben we onze klanten geadviseerd om hun maandelijkse voorschotbedrag te verhogen. Zo vermijden ze een te hoge jaarfactuur. Toch dreigt deze afrekening voor velen dit keer een vervelende verrassing te worden. De gevolgen laten zich allicht voelen vanaf 2022.

Deze situatie zorgt echter ook voor steeds meer onbetaalde facturen. De leveranciers draaien op voor de financiële gevolgen ervan – niet enkel voor de energiekosten maar ook voor de netkosten.

Grégoire Dallemagne

* Record van december 2021: € 620/MWh voor de spotprijs elektriciteit. In 2022 werden nieuwe records bereikt.

De hoge prijzen hebben vanzelfsprekend een weerslag op Luminus. We hebben op de juiste manier onze posities op de termijnmarkten ingedekt. We kregen echter te maken met een forse verhoging van de profileringskosten en onevenwichtskosten in onze portefeuille. Dit kwam door de explosieve prijsstijgingen in het laatste trimester. De situatie werd verergerd door een lagere windproductie - voornamelijk in het derde trimester - en de hoge elektriciteitsprijzen op dat moment.

Tot december: betere commerciële resultaten

De moeilijke groothandelsmarkten mogen echter geen schaduw werpen op onze commerciële successen. En dan denk ik op de eerste plaats aan het geslaagde samengaan met de collega's en klanten van Essent Belgium.

Onze dochtermaatschappijen gespecialiseerd in energie-oplossingen zagen door de relance na de coronacrisis hun activiteiten groeien en hun resultaten verbeteren. In totaal steeg hun omzet met 24%. Vooral ATS zette zijn overnamebeleid verder, onder meer door de acquisitie van Electro Clarysse.

Met deze kmo versterkt ATS zijn positie in Oost-Vlaanderen. We zijn verheugd over de toewijzing van een energieprestatiecontract van de stad Sint-Niklaas.

In het B2C-segment steeg tot december de klanttevredenheid. Dat vertaalde zich in minder klachten bij de Ombudsdienst (-16% in vergelijking met het jaar daarvoor). Ons marktaandeel is bovendien aanzienlijk gestegen: het aantal aansluitingen ging van 1 632 308 naar 2 119 810. Deze toename met 30% is vooral toe te schrijven aan de overname van Essent Belgium.

In december was er een kentering. Er gingen twee leveranciers (VEL en Watz) failliet en er was de overgang naar een nieuw IT-systeem voor de data-uitwisseling met de netbeheerders. Door deze gebeurtenissen en door de prijsstijgingen waren er veel meer klantencontacten. Dit had een impact op de kwaliteit van onze dienstverlening. In de huidige omstandigheden en vanwege de achterstand in de automatische afhandeling, zal het maanden vergen om de dienstverlening weer op niveau te brengen.

Een opmerkelijke industriële performantie

In 2021 hebben onze teams omvangrijke onderhoudswerken uitgevoerd in Seraing (mei – september) en in Izegem (februari – juni). Dit moet de bedrijfszekerheid waarborgen en de levensduur verlengen. Deze periodes van onbeschikbaarheid maken het aantal opstarten van onze centrales met een open cyclus des te opmerkelijker. Het aantal van 1 692 is een verdubbeling ten opzichte van 2020. De opstartbetrouwbaarheid was met 99,5% bijzonder hoog. Zo dragen wij bij aan het evenwicht tussen vraag en aanbod en aan de bevoorradingszekerheid van het net.

Bescherming van de biodiversiteit

Het Life4Fish-project toont aan hoe waardevol de genomen maatregelen van de voorbije jaren zijn. Dit milieuproject is opgezet om trekvisen te beschermen en wordt gesteund door de EU. Het voorspellende model voor de stroomopwaartse migratie van de paling en de doorlaat bij de centrale van Grands-Malades bevestigen hun nut.

We gebruiken ook geen pesticides meer om de sites van onze thermische en waterkrachtcentrales in Wallonië te onderhouden. De terreinen van 17 720 m² beheren we nu volgens het principe van "laat maaien".

Ook voor de ontwikkeling van windprojecten werd een programma rond structurele integratie van biodiversiteitsbehoud opgezet. Dit programma omvat de volledige levensduur van een windproject: ontwikkeling, bouw en uitbating. Er gebeuren ook op vrijwillige basis waarnemingen om de doeltreffendheid van de compenserende maatregelen nabij de windturbines in kaart te brengen, zoals in Héron en Villers-le Bouillet.

1 oktober 2021: welkomstmeeting voor de teams van Essent Belgium in Berchem.

* De negatieve en positieve onevenwichtsprijs is de in real time betaalde of ontvangen prijs door een evenwichtsbeheerder zoals Luminus om het verschil te dekken tussen de ramingen en het werkelijke verbruik van de klantenportefeuille.

** De profileringskosten zijn de kosten voor de correctie tussen een bepaald verbruiksprofiel (piek/ dal) en een verbruiksprofiel per uur.

Projecten rond productiecapaciteit

In 2021 werd volop gewerkt aan de voorbereiding van de bouw van de nieuwe gascentrale in Seraing.

Dit project kadert in het in 2021 door de federale overheid ingevoerde capaciteitsvergoedingsmechanisme.

De nieuwe installatie kan op termijn centrales vervangen die op het einde van hun levenscyclus zijn. Ze verbetert het energierendement met 15% ten opzichte van de bestaande gecombineerde cycli en kan tot 50% waterstof verbranden wat een vermindering van de CO₂-uitstoot met 22% betekent.

Daarnaast blijft de ambitie om 1 000 MW aan windenergie te ontwikkelen, ondanks een steeds complexere juridische context en strengere ruimtelijke beperkingen. De toekenning van vergunningen verloopt hierdoor steeds moeizamer.

Onze thermische eenheden hebben sterk bijgedragen tot het evenwicht van het net. De windproductie had immers bijna het hele jaar te kampen met lagere volumes. Ze daalde met -11,6% ten opzichte van 2020, ondanks de sterke groei van ons windpark. Dat telt nu 259 windturbines met een geïnstalleerd vermogen van 658 MW. Dit is een stijging met 11,9% ten opzichte van 2020 (+70 MW). Zo hebben wij ons leiderschap in onshore windproductie voor het zevende opeenvolgende jaar bevestigd. De lagere windproductie werd slechts gedeeltelijk gecompenseerd door een hogere productie van onze waterkrachtcentrales (+54%)

* Het capaciteitsvergoedingsmechanisme heeft tot doel België de nodige regelbare capaciteit te verschaffen om de productieschommelingen van hernieuwbare energiebronnen te compenseren. In zijn Roadmap to Net Zero-rapport van november 2021 raamt Elia de elektriciteitsbehoeften op 245 TWh tegen 2050, tegenover 80 TWh vandaag. De benodigde regelbare capaciteit wordt geraamd op 7,5 tot 15 GW.

** In 2020 was er slechts één ongeval met arbeidsverzuim (Lost Time Injury of LTI).

Veiligheid en gezondheid van medewerkers, een permanent engagement

In 2021 hebben wij als Luminus NV opnieuw kunnen aanknopen met het doel van "nul ongevallen" zoals in de afgelopen zes jaar**. De pandemie heeft niet geleid tot een grote stijging van het ziekteverzuim, integendeel zelfs. Wij blijven echter waakzaam voor de signalen van geestelijke of lichamelijke vermoeidheid die na twee jaar gezondheids crisis kunnen optreden. Onze teams zijn ondanks de moeilijke omstandigheden gemotiveerd gebleven. Met een engagementsscore van 80% blijft deze op een hoog niveau.

Op vlak van milieu zijn er in 2021 geen ernstige incidenten voorgevallen. En dit ondanks het slechte weer dat het land tijdens de zomer zwaar heeft getroffen. Ik heb op 16 juli 2021 onze sites in de getroffen gebieden bezocht en hierdoor beseft wat de omvang van ramp betekent voor veel gezinnen en bedrijven. Ik heb ook bewondering voor de inzet en vastberadenheid van onze teams om de vier open cycli op de site van Angleur snel te herstellen. Daardoor waren ze snel terug ter beschikking voor onze portefeuille en voor de netbeheerder. Werknemers van de Luminus-groep hebben zich ook vrijwillig ingezet om de elektrische installaties van huizen in de buurt te herstellen.

Een scherpe daling van het nettoresultaat

Ter afronding is er de financiële kant van de zaak. We zien de omzet stijgen met 39%. Deze stijging is hoofdzakelijk te verklaren door de toename van de verkochte volumes door de economische

relance na COVID-19, en door de stijging van de energieprijzen. Verder is ons werktein uitgebreid door de komst van de Essent Belgium-klanten.

Het nettoresultaat daarentegen ligt aanzienlijk lager: het verlies bedraagt 92 miljoen euro. Dit is vooral te wijten aan de zeer sterke stijging van de profilerings- en onevenwichtskosten in onze portefeuille en aan de lage productie van windparken, net toen de prijzen op de groothandelsmarkten recordhoogten bereikten.

We blijven op koers

De huidige geopolitieke crisis, de klimaatcrisis en de energiecrisis maken onze bestaansreden nog relevanter. Meer dan ooit zijn onze teams klaar om samen te bouwen aan een CO₂-neutrale energietoekomst.

Omwille van de omvang van de ramp in juli, gingen 28 werknemers van de Luminus-groep gedurende enkele dagen in de buurt van de site in Angleur aan de slag om er de elektrische installaties van de huizen te herstellen.

Samenstelling van de raad van bestuur

Op 31 december 2021 bestaat de raad van bestuur van Luminus uit 13 bestuurders:

- zes voorgedragen door Belgische aandeelhouders;
- zeven voorgedragen door de EDF Groep;

De voorzitter van de raad is Paul De fauw.

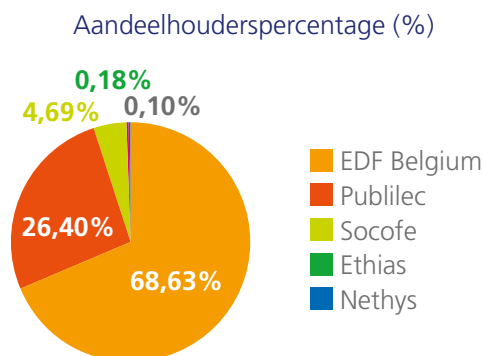
Belgische bestuurders

- Defada bv, vertegenwoordigd door Paul De fauw
- Eficaz bv, vertegenwoordigd door Ludy Modderie
- Alain Decerf
- Laurent Levoux
- Bernard Thiry
- Renaud Witmeur

Bestuurders EDF Groep

- Marc Benayoun, Group Senior Executive Vice President, Customers & Energy Services
- Bruno Bensasson, Group Senior Executive, Vice President Renewable Energies
- Carine de Boissezon, Directeur Duurzame Ontwikkeling
- Béatrice Buffon, Group Senior Executive Vice-President, International Division
- François Driesen, General Counsel, Head of International Internal Control & Risks
- Florence Schreiber, Directeur Kaderleden, Talentontwikkeling en Managementvorming
- Mohamed Taleb, Chief Financial Officer, International Division (vanaf 29/4/2021)

Vier Belgische aandeelhouders bezitten 31,4% van de aandelen van Luminus

Bron: Luminus.

Aantal vergaderingen raad van bestuur en gespecialiseerde comités

GRI 102-18

Bron: Luminus.

Bestuur: zeer regelmatige vergaderingen van bestuursorganen

De raad van bestuur bepaalt het beleid en de algemene strategie van het bedrijf en houdt toezicht op het operationeel beheer. De raad delegeert het dagelijks bestuur aan het uitvoerend comité. In 2021 waren er negen vergaderingen.

De grote projecten die in de loop van het jaar werden uitgevoerd zorgden voor een grote verhoging van het aantal vergaderingen van de raad. Enerzijds was er de overname van Essent Belgium, anderzijds de opvolging van de aanbesteding voor de capaciteitsvergoedingsmechanismen.

De raad van bestuur heeft drie speciale comités opgericht. De leden van de comités zijn bestuurders die door de raad van bestuur zijn gekozen. Elk comité komt minstens tweemaal per jaar samen en telkens wanneer het nodig is in het belang van het bedrijf.

De comités:

- Het strategisch comité evalueert het strategisch plan van het bedrijf zoals investeringsprojecten of overnames, en geeft advies over de te volgen richtlijnen. Het comité is twee keer bijeengekomen in 2021.
- Het audit- en risicocomité controleert de betrouwbaarheid van de financiële informatie die aan de aandeelhouders wordt gegeven. Het doet aanbevelingen in verband met de boekhouding, de controle van de rekeningen en het budget en de kwaliteit van de interne controle. Het comité formuleert ook aanbevelingen voor het beleid in verband met grote financiële of operationele risico's. Dit comité is vier keer bijeengekomen in 2021.
- Het nominatie- en remuneratiecomité onderzoekt het verloningsbeleid van het bedrijf en volgt vooral de benoemingen, prestaties en verloning van de leden van het uitvoerend comité op. Het comité is één keer bijeengekomen in 2021.

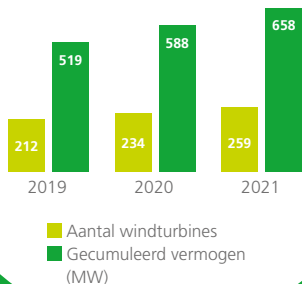
Zes belangrijke thema's, vijftien sleutelindicatoren

Het MVO-verslag behandelt zes thema's die de stakeholders als prioritair¹ beschouwen voor de ontwikkeling van Luminus. Voor elk van deze thema's zijn een of meer sleutelindicatoren vastgelegd. Hun ontwikkeling over een periode van drie jaar wordt hieronder geschetst en becommentarieerd in de thematische hoofdstukken (blz. 25 tot 90).

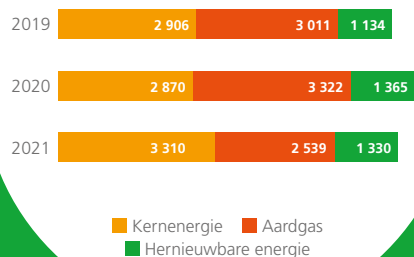
PRODUCTIE VAN ELEKTRICITEIT EN MILIEU

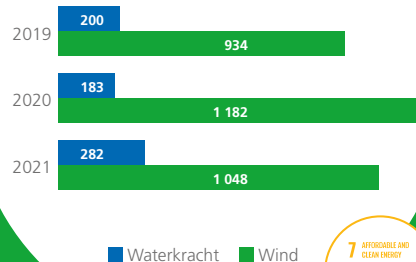
Aantal windturbines op 31 december

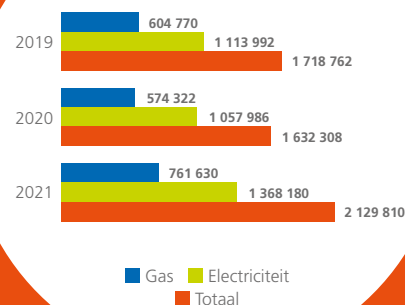
Netto elektriciteitsproductie (GWh), exclusief warmte

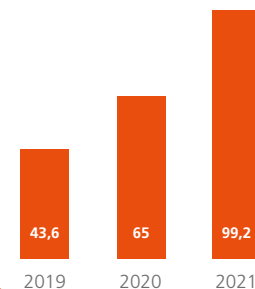
Geproduceerde hernieuwbare energie (GWh)

Aantal toegangspunten

Gecumuleerd vermogen van de zonnepanelen geïnstalleerd bij klanten in MW

NPS-score in de week na een contact

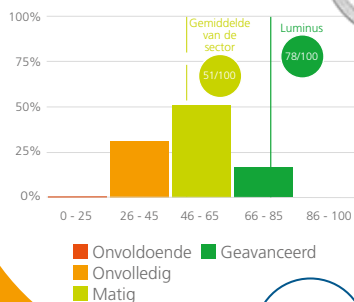
Score klanten Luminus (klanten van Essent Belgium niet inbegrepen).

KLANTENBESCHERMING EN ENERGIEOPLOSSINGEN

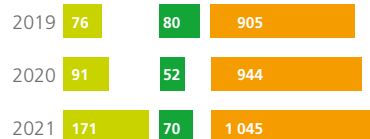
¹ "materiële onderwerpen" (volgens de Global Reporting Initiative-normen)

ETHIEK EN VERANTWOORDELIJKHEID

Duurzaamheidsprestaties volgens EcoVadis

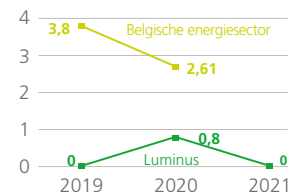
Personeelsbeweging

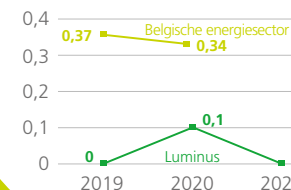
■ Nieuwkomers ■ Vertrekkers
■ Totaal aantal werknemers op 31 december

HUMAN RESOURCES

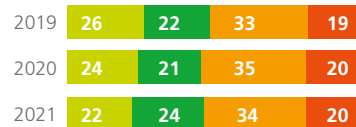
Frequentiegraad ongevallen met werkverlet¹

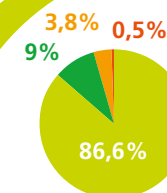
Globale ernstgraad²

Genderverdeling van het personeel in (%)

■ Baremieke mannen
■ Baremieke vrouwen
■ Kaderleden mannen
■ Kaderleden vrouwen

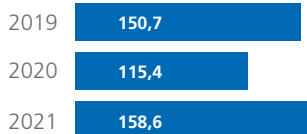
Contracttypes (%)

■ Contracten van onbepaalde duur, voltijds
■ Contracten van onbepaalde duur, deeltijds
■ Contracten van bepaalde duur, voltijds en deeltijds
■ Uitzendkrachten: jaargemiddelde

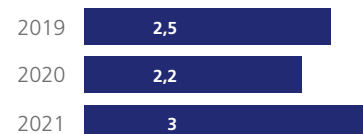
INNOVATIE EN INVESTERINGEN

Investeringen in miljoen euro

ECONOMISCHE PRESTATIES

Omzet in miljard euro

Nettoresultaat in miljoen euro

¹ De frequentiegraad is de verhouding van het totale aantal ongevallen (op de arbeidsplaats) met de dood of een volledige ongeschiktheid van ten minste een dag tot gevolg, de dag van het ongeval niet meegerekend, tot het aantal uren blootstelling aan het risico, vermenigvuldigd met 1 000 000.

² De globale ernstgraad is de verhouding van het aantal werkelijk verloren kalenderdagen, vermeerderd met het aantal dagen forfaitaire ongeschiktheid, tot het aantal uren blootstelling aan het risico, vermenigvuldigd met 1 000.

Een sector die sterk wordt getroffen door de stijging van de energieprijzen

Dit hoofdstuk heeft een pedagogisch doel en wil de volgende zaken zo helder mogelijk uitleggen:

- de specifieke kenmerken van de gas- en elektriciteitsmarkt;
- de grote trends waaraan de sector onderhevig is;
- de belangrijkste externe ontwikkelingen die de activiteiten van Luminus in 2021 hebben beïnvloed;
- alle onderdelen van de energiefactuur, ook die waar Luminus geen invloed op heeft;
- de waardeketen om onderscheid te kunnen maken tussen de activiteiten die onder de directe controle van Luminus vallen, de activiteiten binnen Luminus' invloedssfeer en de activiteiten die buiten de controle van het bedrijf liggen;
- de (in)directe, interne of externe impact van Luminus' activiteiten op de natuur of de mensen (personeel, klanten, omwonenden enz.), in toepassing van de GRI-normen, de gangbare standaard als het om duurzaamheid gaat.

Specifieke kenmerken van de sector

Elektriciteitsmarkt

Het elektriciteitsverbruik in België schommelt sterk volgens de buitentemperatuur, het aantal uren zonneschijn en de economische activiteit. In de zomer kan de vraag in België slechts 6 GW bedragen, terwijl het verbruik tijdens de avondpiek in de winter kan oplopen tot meer dan 13 GW.

Dit betekent dat flexibele en betrouwbare productiemiddelen nodig zijn om op elk moment aan de vraag te kunnen voldoen. Vooral omdat de capaciteit van hernieuwbare energiebronnen (wind, zon) met hun schommelende productie toeneemt en de uitstap van kernenergie gepland is voor 2025. Deze zeer complexe taak moet tegen een aanvaardbare kost worden volbracht.

Daarom moet er ingespeeld worden op de macro-economische vooruitzichten, moeten er op korte termijn aanpassingen kunnen gebeuren, en moet er systematisch geëvalueerd worden.

De wetgever heeft deze taak toevertrouwd aan de transportnetbeheerder Elia. Hij garandeert een continue bevoorrading, heel het jaar door. Zijn hoofdtaak is de zorg voor het transport van de elektriciteit op het Belgische grondgebied: van de elektriciteitsproducenten naar de distributienetbeheerders die de eindklanten bevoorraden.

Om het globale evenwicht in zijn regelzone te verzekeren, moet Elia elke seconde zorgen voor de compensatie van de onevenwichtigheden.

Daartoe moet de beheerder van het transmissienet voor elektriciteit:

- een beroep doen op 'evenwichtbeheerders': elektriciteitsleveranciers die te allen tijde een aanpassing kunnen garanderen tussen wat hun afnemers verbruiken en wat zij produceren en/of afnemen;
- via aanbestedingen een deel van de flexibele productiecapaciteit reserveren om over vermogensreserves te beschikken voor stijgingen of dalingen.

Gasmarkt

In de gasector is de verkoop recht evenredig met de buitentemperatuur en met de economische activiteit. De activiteit is dus zeer temperatuurgevoelig. Er is over het algemeen een hoog verbruik in de winter, van oktober tot maart, met zeer hoge verbruikspieken bij vorst.

Om het hoofd te bieden aan deze schommelingen beschikt België over een relatief gediversifieerde bevoorradingsstructuur, maar de opslagcapaciteit is beperkt. De prijs van gas schommelt ook naargelang de wereldvraag.

Fluxys, de beheerder van het vervoersnet voor aardgas onder hoge druk, moet zorgen voor een continue bevoorrading, aangepast aan het Belgische verbruik, en dit op uurbasis. Daartoe kan Fluxys de gasdruk in het transportsysteem zowel naar boven als naar beneden bijstellen. Fluxys maakt daarvoor onder meer gebruik van de infrastructuur in de haven van Zeebrugge, invoer uit de buurlanden en de Belgische opslagcapaciteit.

Belangrijkste trends: klimaatverandering, biodiversiteit, circulaire economie en digitale transformatie

In 2018 selecteerde The Shift, het ontmoetingspunt voor duurzaamheid, een aantal jongeren voor de “Generation T(ransition) Challenge”. De jongere generatie wilde van Luminus horen wat de belangrijkste trends zijn in de energiesector. Zo krijgen ze een beter begrip van de energiecontext én van de belangrijkste uitdagingen. Een van de drijfveren van het meerjarige transformatieplan van Luminus is een antwoord bieden op deze trends.

Dit hoofdstuk spitst zich toe op een selectie van onderwerpen die alle spelers in de energiesector bezighouden:

- Het streven naar koolstofneutraliteit en de energietransitie
- De uitputting van natuurlijke hulpbronnen en de circulaire economie
- Behoud van biodiversiteit
- Digitale transformatie

De strijd tegen de klimaatverandering

Met het Akkoord van Parijs, dat in 2015 tijdens de 21^e zitting van de Conferentie van de Partijen (COP) is aangenomen, hebben 195 landen zich ertoe verbonden hun broeikasgasemissies (BKG) te verminderen. Dit moet de opwarming van de aarde beperken tot 1,5°C boven het pre-industriële niveau.

In 2020 zorgde de COVID-19-pandemie tot een ongekende daling van de CO₂-uitstoot in Europa (-31% ten opzichte van het niveau van 1990). Het is te verwachten dat de gegevens voor 2021 een opleving van de emissies laten zien.

In 2021 hebben verschillende belangrijke gebeurtenissen plaatsgevonden:

- de inwerkingtreding van de EU-klimaatwet in juni;
- de publicatie van het eerste deel van het zesde IPCC-rapport (Intergouvernementele Werkgroep inzake klimaatverandering) in augustus;
- de organisatie van COP26 in Glasgow in november.

Volgens het IPCC-rapport zijn de verbintenissen van de landen die de Overeenkomst van Parijs hebben ondertekend onvoldoende om de in 2015 vastgelegde doelstelling van 1,5°C te halen. Het huidige tempo ligt tussen 1,2°C en 1,9°C tegen 2040, 1,2°C tot 3°C tegen 2060, en 1°C tot 5,7°C tegen 2100, afhankelijk van het scenario.

COP26 is er in Glasgow niet in geslaagd een unaniem akkoord te bereiken. Toch is er belangrijke vooruitgang geboekt.

- Ruim 100 landen zijn overeengekomen om de emissies ten gevolge van methaanlekkage tegen 2030 met 30% te verminderen ten opzichte van het niveau van 2020.
- 35 landen hebben de garantie gegeven dat ze hun investeringen afstemmen op de klimaatrisico's. In 2021 werd een nieuw internationaal orgaan, de International Sustainability Standards Board (ISSB), opgericht om een wereldwijd referentiekader voor ESG (Environmental, Social, Governance)-rapportagecriteria te ontwikkelen.
- Meer dan 450 bedrijven, met een gezamenlijk vermogen van 130 miljard dollar, zijn nu lid van de Glasgow Financial Alliance for Net Zero. De ondertekenaars hebben zich ertoe verbonden wetenschappelijk onderbouwde doelstellingen te hanteren om tegen 2050 koolstofneutraliteit te bereiken.

* Europese Commissie, oktober 2021

** Gegevens momenteel niet beschikbaar

*** Er bestaan 5 scenario's die gaan van de huidige hoge emissies naar een koolstofneutraliteit in 2050. Meer informatie: <https://www.ipcc.ch/report/sixth-assessment-report-working-group-i/>

**** Het wetenschappelijke gebaseerde doelen initiatief (SBTI) laat het aan bedrijven toe om doelstellingen te bepalen om broeikasgassen te verminderen gebaseerd op wetenschappelijke data.

Het streven naar koolstofneutraliteit

Wereldwijd hebben 51 landen en de 27 landen van de Europese Unie zich ertoe verbonden om tegen 2050 een netto-nulemissie te bereiken. Hun verbintenissen moeten worden vastgelegd in nationale wetgeving, in een beleidsdocument of in een openbare verklaring. De World Energy Outlook van het IEA waarschuwt dat er een kloof van ongeveer 20% is tussen de toezeggingen voor 2050 en het Nul-Zero-scenario. In dit scenario zal de elektriciteitssector in de ontwikkelde landen naar verwachting tegen 2035 koolstofneutraliteit bereiken.

Europa streeft met de Green Deal, die in 2019 van start is gegaan, naar een vermindering van de broeikasgasemissies in 2030 met ten minste 55% ten opzichte van het niveau van 1990 en naar koolstofneutraliteit in 2050. Beide doelstellingen zijn nu wettelijk bindend volgens de Europese Klimaatwet, die op 9 juli 2021 in werking trad.

Met zijn Nationaal Energie-Klimaatplan 2021-2030 (NEKP) wil België de Europese doelstellingen halen: de broeikasgasemissies tegen 2030 met 35% verminderen ten opzichte van 2005. Dit geldt voor de zogeheten niet-ETS-sectoren, die zijn vrijgesteld van de Europese regeling voor de handel in emissierechten (transport, gebouwen, landbouw en afval).

Elke regio heeft een strategie ontwikkeld om dit doel te bereiken.

- In Vlaanderen beoogt het Vlaams Klimaatbeleidsplan 2021-2030 een vermindering van de broeikasgasemissies van niet-ETS-sectoren met 85%.
- In Wallonië wil het Plan Air Climat Energie (PACE) de uitstoot van broeikasgassen tegen 2030 met 35% terugdringen.
- Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft een Klimaatplan voor 2030 ontwikkeld. Het doel is de uitstoot van broeikasgassen met ten minste 40% te verminderen ten opzichte van 1990, de energie-efficiëntie te verbeteren en het aandeel van hernieuwbare energie tot 27% te verhogen.

De energietransitie

Om tegen 2050 klimaatneutraliteit te bereiken, moeten volgens het International Energy Agency (IEA) de CO₂-emissies van de energiesector tegen 2030 met ongeveer 45% worden verminderd ten opzichte van het niveau van 2010. Verschillende oplossingen kunnen hiertoe bijdragen:

- Energie-efficiëntie
- Elektrificatie van de economie (verwarming, vervoer en industrie)
- Ontwikkeling van hernieuwbare energiebronnen
- Koolstofvrije waterstof
- Biogas
- CO₂-opslag en/of -terugwinning

In België voorziet het NEKP in de productie van 40% hernieuwbare energie tegen 2030. Minder subsidies en moeilijkheden bij het verkrijgen van vergunningen voor windturbines maken het echter zeer moeilijk deze doelstelling te halen.

Groene waterstof, geproduceerd uit hernieuwbare bronnen, is een van de koolstofarme oplossingen die op Europees niveau worden gepromoot.

In oktober 2021 heeft de federale regering de Belgische strategie goedgekeurd om van ons land een invoer- en doorvoerhub voor hernieuwbare waterstof te maken. Deze strategie is gericht op het koolstofvrij maken van de energievoorziening van de zware industrie, die verantwoordelijk is voor 30% van de CO₂-uitstoot in België.

In Vlaanderen wordt het proces van geleidelijke afschaffing van olie- en gasverwarming voortgezet. Sinds januari 2021 kunnen projecten voor grote gebouwen, woonwijken en meergezinswoningen niet langer een vergunning aanvragen voor nieuwe aansluitingen op het aardgasnet. Voortaan is bij nieuwbouw een aansluiting op het net alleen nog mogelijk voor collectieve bijverwarming of collectieve warmtekrachtkoppeling.

De bijdrage van Luminus

Luminus draagt op drie manieren bij tot het koolstofvrij maken van de Belgische energiemix.

• Ontwikkeling van hernieuwbare energiebronnen

In 2021 heeft Luminus, direct of indirect, 63 miljoen euro geïnvesteerd in de ontwikkeling van hernieuwbare energie. Zie bladzijde 36 tot 43.

• Opzetten van innovatieve partnerschappen

Luminus wil verschillende spelers (bedrijven, overheden, enz.) samenbrengen om technologieën te implementeren die bijdragen tot het koolstofvrij maken van de economie: adaptieve verlichting (zie blz. 70 - LuWa), biomethaan (zie blz. 67 - AB Inbev), koolstofvrije waterstof (zie blz. 76 (waterstof), enz.

• Aanbieden van diensten die bijdragen tot de vermindering van broeikasgasemissies

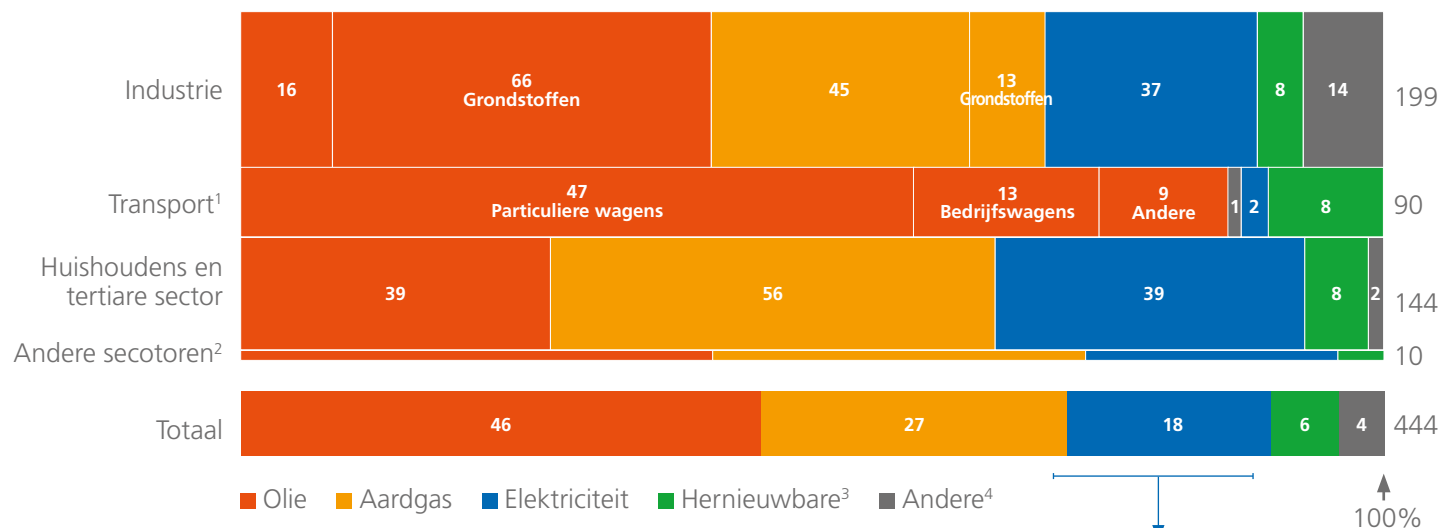
Luminus helpt zijn klanten hun uitstoot van broeikasgassen te verminderen met verschillende diensten. Voorbeelden zijn de installatie van zonnepanelen (zie pagina 71 en 72), de renovatie van gebouwen (isolatie, verlichting, verwarming/ventilatie, warmtepompen) (zie pagina 66 Sint-Niklaas) en de installatie van windturbines op industrieterreinen (zie pagina 49 Zelzate). Luminus ondersteunt ook de overgang naar elektrische mobiliteit met aangepaste laadoplossingen voor thuis, onderweg en op het werk. Luminus geeft ook het goede voorbeeld door zijn volledige wagenpark te elektrificeren (zie Nissan, blz. 69).

De energiemix van België is voor meer dan 80% afhankelijk van fossiele brandstoffen

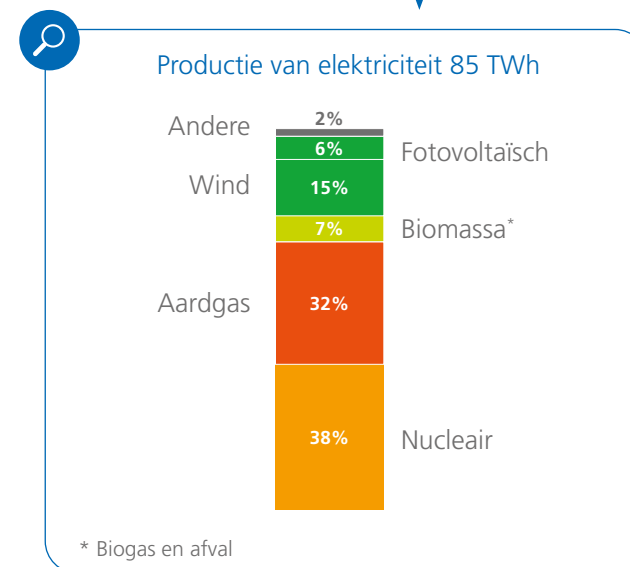
De grafiek hiernaast laat zien in welke mate de Belgische economie - net als die van alle geïndustrialiseerde landen - afhankelijk is van fossiele brandstoffen. Het eindenergieverbruik in 2020 bedroeg 444 TWh (tegen 463 TWh in 2019). De elektriciteitsmix vertegenwoordigt slechts 18% van het totaal. Deze gedeeltelijk koolstofvrije mix kan bijdragen tot het koolstofvrij maken van de economie - zelfs als het aandeel van de aardgasverbranding toeneemt.

Zoals uit de tweede grafiek hiernaast blijkt, kan de elektrificatie van bepaalde toepassingen bijdragen tot een minder verbruik en verlaging van de CO₂-uitstoot. Lagere energiebehoeften zijn een van de mogelijkheden. Dat kan dankzij de betere efficiëntie van warmtepompen en elektrische voertuigen in vergelijking met hun tegenhangers op fossiele brandstoffen. Helaas belemmeren in België de belastingen en de heffingen op de elektriciteitsfactuur de doorbraak van de warmtepomp. Deze kan evenveel kosten als een gaskachel, hoewel hij vier keer minder verbruikt.

Totaal finaal energieverbruik in België (TWh - 2020)

¹ Exclusief internationale luchtvaart en scheepvaart
² Andre sectoren waaronder land- en bosbouw
³ Hernieuwbare energie omvat energie uit: biobrandstoffen, biomassa, aardwarmte, zonne- en warmtepompen
⁴ Warmte, vaste fossiele brandstoffen, geproduceerde gassen en niet-hernieuwbaar afval

Elektrificatie: aanzienlijke energiewinst

Gasketel

Warmtepomp

Vermindering van eindverbruik

-78%

Vermindering van CO₂ uitstoot

-76%

Conventionele wagen

100% elektrische wagen

-70%

-76%

Bron: IEA 2019, ADEME 2020.

Bron: Statistics Belgium; Federal Planning Bureau; FEBEG.

Uitputting van natuurlijke hulpbronnen

De bevolkingsgroei en het huidige consumptietempo oefenen een aanzienlijke druk uit op de natuurlijke hulpbronnen: drinkwater, bodem, mineralen, enz. Het Global Footprint Network schat dat de globale “dag van de overschrijding” door de pandemie in 2021 plaatsvond op 29 juli, 24 dagen later dan in 2020. Dit betekent dat de mensheid alle hulpbronnen die de aarde in een jaar kan hernieuwen in minder dan zeven maanden heeft verbruikt. Volgens het WWF* is het vermogen van de aarde om zich te herstellen in de afgelopen 60 jaar met 56% afgenomen. Deze uitputting van natuurlijke hulpbronnen hypothekeert de toekomst van toekomstige generaties.

De circulaire economie

De circulaire economie helpt ons om afstand te doen van het “maken-gebruiken-weggooiën»-systeem. Het houdt in dat duurzaamheid deel uitmaakt van het ontwerp van de verkochte producten en diensten, dat de levensduur ervan wordt verhoogd en dat de geproduceerde hoeveelheid afval tot een minimum wordt beperkt. Het hergebruik en het recyclen van materialen die vroeger als afval werden beschouwd, kunnen aanzienlijke kostenbesparingen opleveren. Material Economics schat de potentiële besparing tussen nu en 2030 op 535 miljard euro**.

Volgens het het Circularity Gap-rapport*** komt wereldwijd van de 100 miljard ton gebruikte materialen slechts 8,6% opnieuw in de economie. Hetzelfde rapport stelt dat tegen 2021 de totale hoeveelheid van door de mens gemaakte voorwerpen groter was (>100%) dan de totale hoeveelheid

levende wezens en organisch materiaal. In 1900 bedroeg deze hoeveelheid wereldwijd slechts 3%.

Het actieplan van de Europese Commissie is een van de belangrijkste pijlers van de Green Deal voor Europa. Het plan moet circulariteit bevorderen door een samenhangend beleidskader. De nadruk zal liggen op producten met niet-duurzame waardeketens, zoals elektronica, informatie- en communicatietechnologie, textiel, alsook meubilair en halfproducten met een grote impact, zoals staal, cement en chemicaliën.

In 2021 boekte dit plan vooruitgang dankzij de herziening van een verordening over de uitvoer van afvalstoffen. Het voorstel van de Commissie omvat:

- strengere regels om de uitvoer van afval naar niet-OESO-landen te beperken;
- een aangescherpte verordening voor transporten om de illegale afvalstoffenhandel te bestrijden. Illegale transporten maken tot 30% van alle afvaltransporten uit, met een waarde van 9,5 miljard euro per jaar;
- procedures om afval makkelijker in de circulaire economie te brengen. Dit maakt de EU minder afhankelijk van primaire grondstoffen en het ondersteunt een koolstofvrije productie.

De grondstoffenschaarste, volatiliteit van de bevoorradingsketen, de steeds zichtbaardere impact van de klimaatverandering, de regelgeving en andere consumentenverwachtingen stimuleren bedrijven om circulaire bedrijfsmodellen te ontwikkelen. Het gaat om terugkoop- en doorverkoopprogramma's, circulaire hubzones, producten die als een dienst worden gehuurd in plaats van gekocht, modulaire ontwerpen en reparatiediensten.

De bijdrage van Luminus

Luminus streeft ernaar zijn impact op de natuurlijke hulpbronnen in België te beperken. Bovendien past Luminus de principes van de circulaire economie toe door:

• **Recycling van het grootste deel van zijn industrieel afval**

Luminus recycleert elk jaar het grootste deel van het gevaarlijk en niet-gevaarlijk industrieel afval dat het produceert of aan de Maas onttrekt. (zie pagina 47)

• **Beheersing van het waterverbruik**

Luminus bewaakt het waterverbruik van zijn thermische centrales en streeft ernaar dit te verminderen. (zie pagina 45)

• **Advies om het eindverbruik van energie te verminderen** (zie ook het thema klimaatverandering op de vorige bladzijde)

• **Deelname aan een werkgroep die is opgericht door de Antwerp Management School**

Eind 2020 onderschreef Luminus het engagement van deze werkgroep om de circulaire economie te stimuleren. Door de actieve deelname aan deze werkgroep leren wij tijdens de uitwisselingssessies de best practices kennen.

In 2021 werden drie thema's uitgediept:

- de afvalclassificatie en verpakkingsafval;
- elektronisch en voedselafval;
- energie- en waterverbruik.

Luminus heeft in december tijdens de laatste sessie zijn knowhow gedeeld over energie-efficiëntie, de levenscyclus van zonnepanelen, windturbines, batterijen en over de elektrificatie van zijn wagenpark.

* Living Planet Report 2020, WWF

** Schattingen gemaakt door dit adviesbureau op basis van een circulair scenario in de sectoren mobiliteit, bouw en voedsel.

*** Gepubliceerd door Circle Economy - een in Amsterdam gevestigde organisatie van deskundigen (World Resources Institute, C40, UNEP, World Economic Forum, enz.).

Behoud van biodiversiteit

In juni 2021 hebben IPBES en IPCC een gezamenlijk rapport gepubliceerd waarin zij oproepen tot een geïntegreerd beheer rond de klimaatverandering en de aantasting van de biodiversiteit.

Het verslag benadrukt de samenhang tussen de aantasting van de biodiversiteit en de klimaatverandering. Daarom is er een gezamenlijke aanpak nodig, op basis van natuurlijke methoden. Deze hebben het voordeel dat zij voortbouwen op processen die in natuurlijke omgevingen voorkomen. Het herstel van koolstofrijke ecosystemen maakt het bijvoorbeeld mogelijk gebieden te creëren voor het afvangen en opslaan van CO₂ terwijl flora en fauna zich verder kunnen ontwikkelen.

Het besef van het verband tussen deze twee fenomenen is des te belangrijker omdat acties ten gunste van de biodiversiteit of ter beperking van de klimaatverandering niet altijd hand in hand gaan. Dit geldt met name voor bodemgebruik (biobrandstoffen, fotovoltaïsche panelen op de grond, enz.).

Hernieuwde internationale verbintenissen

Het IUCN-wereldcongres over natuurbehoud vond plaats van 3 tot 11 september 2021 in Marseille. Het Manifest van Marseille is het resultaat van deze discussiedagen. Hierin wordt erkend dat er een onlosmakelijk verband bestaat tussen klimaat en biodiversiteit. Het manifest diende als voorbereiding op de besprekingen tijdens de COP 15 over biodiversiteit die een maand later werd georganiseerd.

Van 11 tot en met 15 oktober 2021 kwamen de lidstaten van de VN en de betrokken partijen samen op de COP 15-top over biodiversiteit in het Chinese Kunming. Daar herbevestigden zij hun verbintenissen in de Verklaring van Kunming. Deze verklaring bevat de 2030-doelstellingen voor het herstel van de biodiversiteit en gaat over 17 verbintenissen.

Concrete inspanningen in België

Bestuivers zijn essentieel voor de voedselproductie. Maar ze komen steeds minder voor. België heeft in 2021 een nationale strategie gelanceerd om de wijdverspreide verdwijning van deze insecten een halt toe te roepen.

Het doel: het aantal soorten dat vooruitgang boekt tegen 2030 met 50% te doen stijgen en het aantal soorten dat achteruitgaat met de helft doen dalen.

Voor het Brusselse Gewest vertaalt de aanpak zich in acties om de voedselvindplaatsen te vergroenen en te verbeteren. Dit maakt de stedelijke gebieden aantrekkelijker voor bestuivers.

In 2021 heeft het Waalse Gewest zijn «BiodiverCité»-plan vernieuwd om de gemeenten te helpen bij de uitvoering van lokale acties. Gemeenten kunnen zo subsidieprojecten indienen.

In Vlaanderen zijn door het INBO (Instituut Natuur & Bosonderzoek) projecten gestart om de kennis over landbouw en biodiversiteit te vergroten en om de effecten van landbouwpraktijken en de samenhang met biodiversiteit te analyseren. Deze projecten lopen tot 2024.

Ook is er na de voltooiing van de biodiversiteitsstrategie 2010-2020 een nieuwe strategie voor 2030 voorgesteld. In 2021 werden de indicatoren van de toestand van de biodiversiteit in Vlaanderen gepubliceerd. In dit rapport werden concrete doelstellingen opgenomen.

De bijdrage van Luminus

Luminus levert een bijdrage aan milieubescherming door verschillende maatregelen, zowel vrijwillige als verplichte:

- **Maatregelen ter voorkoming van industriële risico's**
Elke site van Luminus wordt systematisch om de vijf jaar of bij elke wijziging op industriële risico's geanalyseerd. Dit om elk incident met een mogelijk negatief effect op het milieu te voorkomen.
- **Maatregelen ter bescherming van de biodiversiteit**
Luminus moet voldoen aan de bestaande regelgeving indien zijn bestaande of geplande infrastructuur de ecosystemen kan aantasten. Met name voor de ontwikkeling van nieuwe productie-eenheden moeten specifieke studies worden uitgevoerd als onderdeel van de vergunningsprocedure. Indien de gevolgen niet voldoende kunnen worden beperkt, moeten compenserende maatregelen worden getroffen.
  - Compenserende maatregelen in Nives (zie blz. 50).
  - Opvolging van het nestelen van meeuwen in het gebied Ghlin-Baudour Nord (zie blz. 54).

Naast deze verplichte maatregelen neemt Luminus ook vrijwillige initiatieven.

- Bepanting in het kader van het partnerschap met het Jane Goodall Institute Belgium (zie blz. 53).
- De verlenging van vergunningen betekent soms dat er nieuwe maatregelen komen ter bescherming van de biodiversiteit. Dit is met name het geval voor het Life4Fish-project (zie blz. 52) dat voorziet in de specifieke aanpassingen van waterkrachtcentrales.

Digitale transformatie

De energietransitie vindt plaats in een wereld die onderling steeds meer verbonden is. In de energiesector gaat de digitale transformatie hand in hand met de verbetering van tal van diensten: monitoring van het verbruik in realtime via slimme meters, controle van het energieverbruik in gebouwen dankzij 'intelligente' sensoren, decentraal beheer van de productiemiddelen, enz. De digitalisering biedt kansen om nieuwe activiteiten te ontwikkelen. Door de kwaliteit van onlinediensten te verbeteren komen deze beter tegemoet aan de eisen van de consument. Hij verwacht immers steeds meer efficiëntie, eenvoud en transparantie.

Pandemie benadrukt het belang van supersnelle verbindingen

Sinds 2020 is de digitale transformatie aanzienlijk versneld door de opeenvolgende lockdowns die de overheid instelde.

Dit geldt met name voor werknemers die moesten telewerken en voor studenten die verplicht hun cursussen online volgden. Tegelijkertijd is er een aanzienlijke toename van het aantal onlinebestellingen vastgesteld. Daardoor is de betrouwbaarheid van netwerken een essentieel onderdeel van de economische en sociale activiteit geworden.

Maar ook aandachtspunten op menselijk, ethisch of milieuvlak

De versnelde digitalisering van communicatie doet meerdere ethische vragen rijzen, met name op het gebied van gegevensbescherming (GDPR) of schadelijke inhoud. Bedrijven moeten steeds meer aandacht besteden aan de risico's van cybercriminaliteit. Het toegenomen gebruik van IT-tools zowel voor beroeps- als voor privédoeleinden, draagt bovendien bij tot de vergroting van onze ecologische voetafdruk. De digitalisering heeft om uiteenlopende redenen (koopkracht, leeftijd, infrastructuur, enz.), voor een breuklijn gezorgd tussen groepen mét en groepen zónder toegang tot technologie.

Telewerken vereist een goede internettoegang en een woning die geschikt is om thuis te werken. Hierdoor kunnen niet alle categorieën van werknemers telewerken. Op 9 maart 2021 presenteerde de Europese Commissie een visie en een draaiboek voor de digitale transformatie van Europa tot 2030. De Commissie lanceert een digitaal kompas voor 'het digitale decennium van de EU'. Het is gebaseerd op vier kernpunten: Vaardigheden, Infrastructuur, Bedrijfsleven en Overheid. Een van de uitgangspunten is het belang van internettoegang voor iedereen, naast het milieueffect van elektronische apparatuur.

De bijdrage van Luminus

Luminus levert diverse bijdragen aan de digitale transformatie.

- **Met online-toepassingen**

Klanten van Luminus kunnen hun energieverbruik continu monitoren. Zij kunnen de maandelijkse voorschotten zelf aanpassen en zo verrassingen bij de jaarlijkse afrekening voorkomen. Via [MyLuminus](#) vergelijken klanten onder meer hun verbruik op jaarbasis met vergelijkbare woningen, passen ze hun persoonlijke gegevens zelf aan, betalen ze online, enz.

- **Door zijn werkwijzen aan te passen**

Samen met de werknemers verbetert Luminus al enkele jaren de werkomstandigheden: inrichting van de ruimtes, invoering van telewerken en collaboratieve IT-tools. Om te voldoen aan de

gezondheidsvoorschriften en social distancing konden de medewerkers van Luminus in 2020-2021 telewerken. Als zij toch op kantoor aanwezig moesten zijn, reserveerden ze met de tool Safe@work online hun werkplek.

- **Door het gebruik van artificiële intelligentie**

Luminus gebruikt tools voor artificiële intelligentie om de energie-efficiëntie van zijn gebouwen en die van zijn klanten te verbeteren.

- **Door zijn digitale voetafdruk te meten**

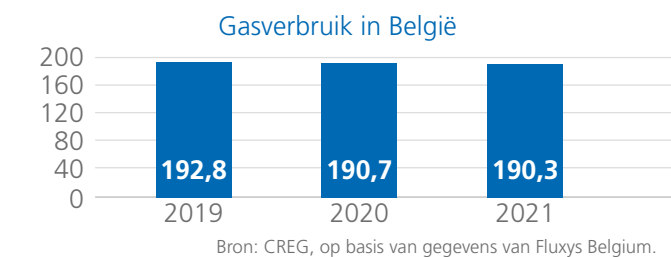
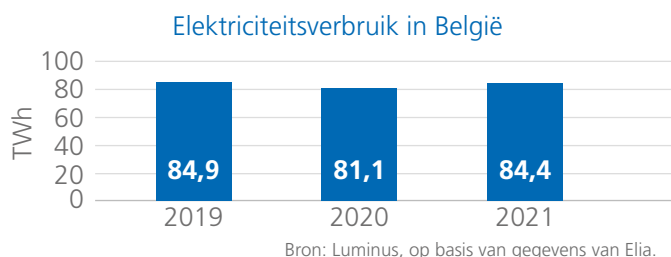
Luminus werkt permanent aan een beter beheer van zijn digitale koolstofvoetafdruk. Daartoe is het in 2020 lid geworden van het Belgisch Instituut voor Sustainable IT.

Marktwerving: opmerkelijke externe gebeurtenissen in 2021

Het jaar 2021 werd gekenmerkt door een sterke stijging van het elektriciteitsverbruik in België. Dit was het gevolg van het economisch herstel na de gezondheidscrisis. Ook de energieprijzen - zowel van gas als elektriciteit - stegen sterk.

Elektriciteitsverbruik neemt toe, gasverbruik blijft stabiel

Het elektriciteitsverbruik nam toe met 4% (84,4 TWh tegen 81,1 TWh in 2020) dat is van een vergelijkbaar niveau met 2020. Het aardgasverbruik blijft ongeveer stabiel (190,4 TWh tegen 190,7 in 2020). Het gasverbruik van gezinnen is toegenomen door het minder goede weer in 2021, terwijl het verbruik van gasgestookte elektriciteitscentrales is gedaald.

Elektriciteitsmix: toename van koolstofvrije productie, dankzij kernenergie en hernieuwbare energiebronnen, ondanks een jaar met weinig wind

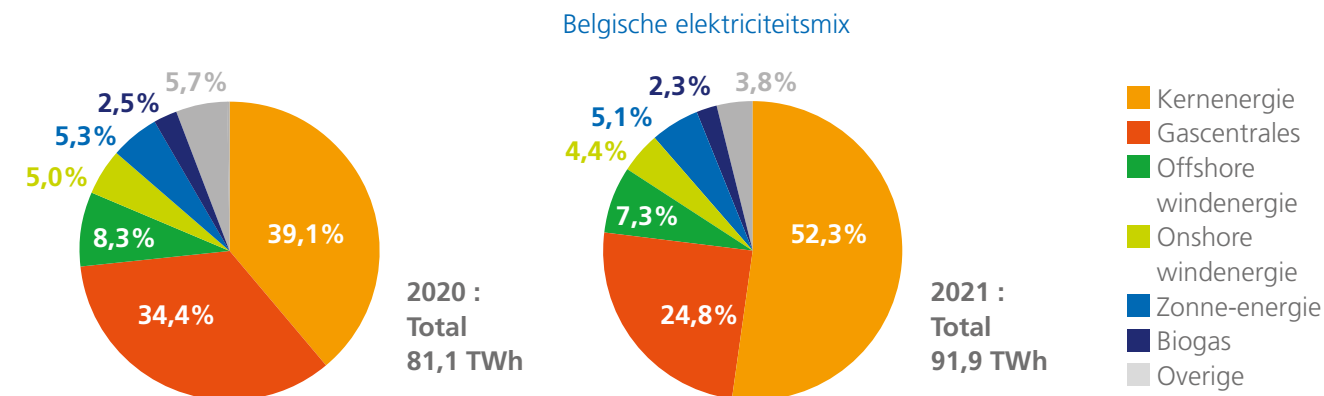
Enkele opmerkelijke ontwikkelingen vanuit het oogpunt van de Belgische elektriciteitsmix:

1 - Het aandeel van kernenergie is sterk gestegen en dekt nu 52,3% van de elektriciteitsbehoefte. Dit is meer dan in 2020 (39,1%). Het valt te verklaren door de grotere beschikbaarheid van de Belgische kerncentrales, met name de exploitatie van Tihange 1 gedurende het grootste deel van het jaar.

2 - De productie van gasgestookte elektriciteitscentrales is afgenomen: ze dekt nu 24,8% van de elektriciteitsbehoefte, tegen 34,4% in 2020. Deze daling is toe te schrijven aan de betere beschikbaarheid van Belgische nucleaire capaciteit en aan de stijging van de gasprijzen.

3 - Het aandeel van offshore- en vooral onshore-windenergie is licht gedaald. Dit kwam door te weinig wind tijdens het grootste deel van het jaar. Het aandeel van zonne-energie is licht gestegen, tot 5%. In totaal is de productie van hernieuwbare energie iets toegenomen. Dit is te danken aan de toename van de geïnstalleerde capaciteit, zowel voor windenergie als voor fotovoltaïsche energie.

4 - Een nieuw jaarrecord voor hernieuwbare energieproductie werd bereikt op 21 mei 2021, met 6.420 MWh (fotovoltaïsche en windproductie). Op die dag dekte hernieuwbare energie meer dan 50% van het verbruik (de productie gebeurde in 2% van de totale tijd van 2021).

CONTEXT: OPMERKELIJKE EXTERNE GEBEURTENISSEN

Elektriciteit: verdere toename van de volatiliteit van de onevenwichtsprijzen

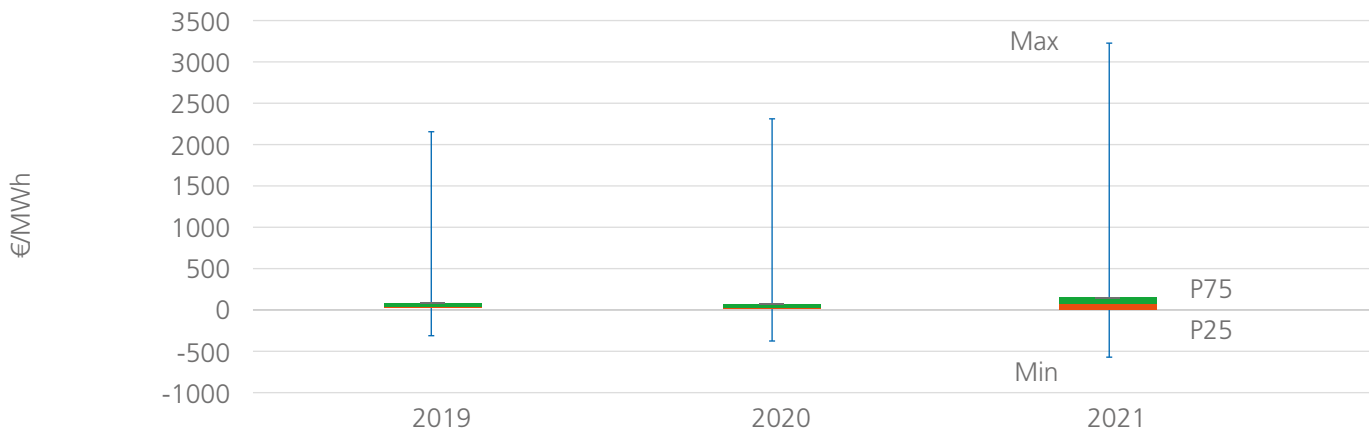
Sinds 2020 is de volatiliteit van de onevenwichtsprijzen toegenomen omdat Elia de methodologie heeft veranderd. De wijziging in de «alfa»-berekeningsmethode versterkt de prijs in geval van structurele onevenwichtigheid van het systeem en moedigt actoren derhalve aan proactiever te reageren in geval van onevenwichtigheid. Bovendien zet Elia tools (aFRR* en mFRR**) in bij te hoge prijsniveaus.

De onderstaande grafiek toont de verdeling van de Belgische onevenwichtsprijzen per jaar:

- Min: minimaal waargenomen prijs, d.w.z. € -565/MWh in 2021
- Max: maximaal waargenomen prijs, d.w.z. € 3 200 /MWh in 2021
- P25 (onderste rand van het oranje blok): het 25%-percentiel geeft aan dat 25% van de goedkoopste onbalansprijzen lager was dan € 12/MWh
- P75 (bovenste rand van het groene blok): het 75%-percentiel geeft aan dat 25% van de duurste onbalansprijzen boven € 152/MWh lag.

De getoonde evolutie, met nog grotere schommelingen dan de vorige jaren, is te verklaren door wijzigingen die Elia heeft doorgevoerd, de stijging van de kortetermijnprijzen en de stillegging voor onderhoud van een Belgisch pompstation met grote capaciteit.

Verdeling van de onevenwichtsprijzen***

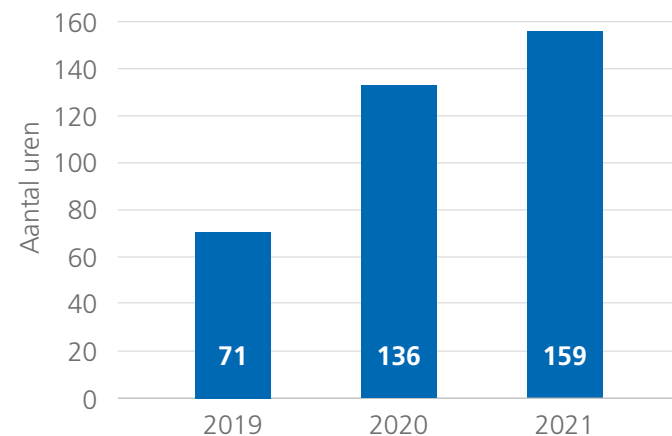
Bron: Luminus, op basis van gegevens van Elia.

Elektriciteit: hogere frequentie van negatieve kortetermijnprijzen

Het aantal uren met de negatieve kortetermijnprijzen is in 2021 gestegen (159 uur tijdens het jaar) ten opzichte van 2020 (136 uur tijdens het jaar).

Deze toename komt vooral door de stijging van de productie uit hernieuwbare energiebronnen, die onregelmatig beschikbaar zijn, ook bij lage economische activiteit (daluren, weekends, ...).

Negatieve kortetermijnprijzen

Bron: Luminus.

* aFRR: Automatisch frequentieherstelproces (service die door Elia wordt verplicht)

** mFRR: Frequentie herstel door handmatige activering (service die door Elia wordt verplicht)

*** De negatieve en positieve onevenwichtsprijs is de in real time betaalde of ontvangen prijs voor respectievelijk een negatieve en een positieve onevenwichtigheid. Bij een negatief onevenwicht betaalt degene die verantwoordelijk is voor het evenwicht voor het negatieve onevenwicht voor zijn tekort; in het geval van een positief onevenwicht ontvangt hij de positieve balansprijs voor zijn overschot.

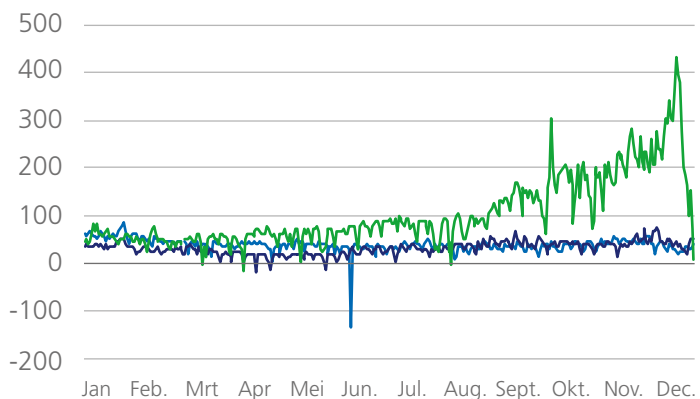
CONTEXT: OPMERKELIJKE EXTERNE GEBEURTENISSEN

Stijging van de elektriciteitsprijzen op korte en middellange termijn

De day-ahead elektriciteitsprijzen zijn in 2021 gestegen tot een gemiddelde van 104,12 euro/MWh, tegen 31,88 euro/MWh in 2020 (+227%). Deze stijging komt vooral door de stijging van de gasprijzen vanaf de tweede helft van het jaar. Het prijsniveau op de groothandelsmarkten wordt immers bepaald op basis van de marginale prijs van het laatste productiemiddel dat wordt ingezet om het evenwicht tussen productie en verbruik te garanderen.

Dit is meestal een elektriciteitscentrale die op aardgas wordt gestookt. Deze prijs werd ook beïnvloed door de stijging van de prijzen van koolstofemissierechten. Ook de termijnprijzen voor elektriciteit zijn in 2021 met 112,8% gestegen, om de hierboven beschreven redenen.

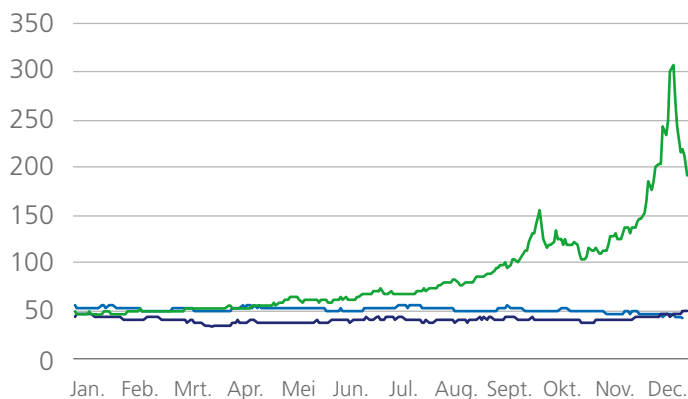
Elektriciteitsprijzen op de kortetermijnmarkt

— 2019 — 2020 — 2021

Bron: Luminus.

Elektriciteitsprijzen op de langetermijnmarkt (Y+1)

— 2019 — 2020 — 2021

Bron: Luminus.

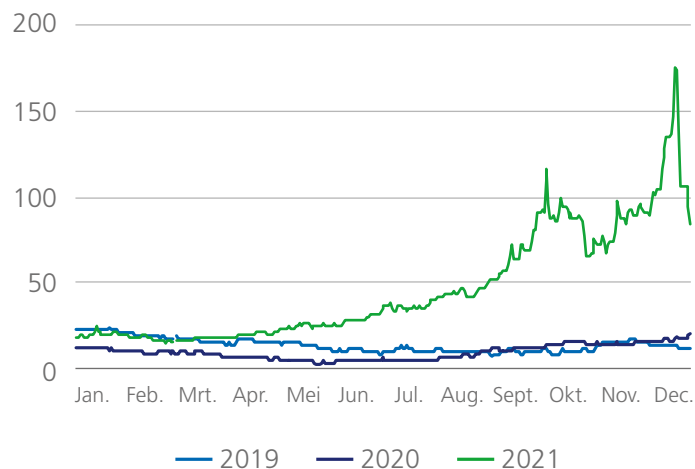

Vanaf augustus: sterke stijging van de gasprijzen

De gemiddelde gasprijs op de kortetermijnmarkt is in het tweede trimester van 2021 fors gestegen: van € 9,34 in 2020 tot € 46,50 in 2021. Deze stijging zien we ook op de langetermijnmarkt: de termijnprijs Y+1 ging van € 13,46/MWh in 2020 naar € 33,53/MWh in 2021.

Deze sterke stijging is toe te schrijven aan het economisch herstel na de crisis, waarbij de vraag naar gas op de Aziatische markten sterk is toegenomen. Bovendien ontstonden in de zomer geopolitieke spanningen over de Russische gasleveringen. Deze liepen verder op in de tweede helft van het jaar. De prijsstijging was des te ingrijpender omdat de Europese gasvoorraden in de aanloop naar de winter uitzonderlijk laag waren.

Gasrijzen op de kortetermijnmarkt

Bron: Luminus.

Gasrijzen op de langetermijnmarkt (Y+1)

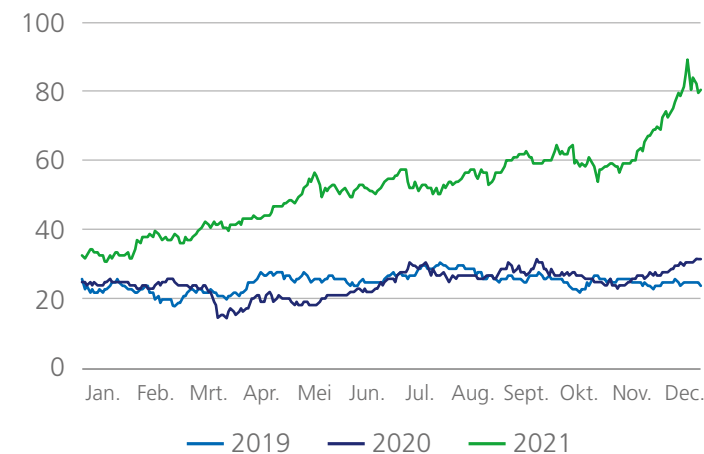
Bron: Luminus.

Koolstofemissierechten sterk gestegen

In 2021 schommelde de prijs van koolstofemissierechten gemiddeld rond 52,48 euro per ton tegenover 24,47 euro per ton in 2020, met een minimumprijs van 31,62 euro per ton en een maximumprijs van 88,88 euro per ton.

Deze forse stijging van de gemiddelde prijs (+114%) houdt verband met de economische heropleving en met de aanscherping van de Europese doelstellingen voor de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen (40% tot 55% tegen 2030). Deze zijn in juli 2021 formeel vastgelegd. Het vooruitzicht van de afschaffing van de gratis emissierechten vanaf 2036 heeft de prijzen onder druk gezet. Bovendien steeg aan het eind van het jaar het prijsniveau van de koolstofemissierechten als gevolg van de hogere gasprijzen op de wereldmarkten.

Prijs van de koolstofemissierechten

Bron: S&P Global Platts, European Energy Exchange.

Energiekosten voor eindverbruikers

De verbruikte energie maakt tussen 42 en 48% van de totale elektriciteitsfactuur uit

De energieprijs zelf is minder dan de helft van de totale factuur van de eindverbruiker. Toch is deze prijs een van de belangrijkste criteria voor klanten bij hun keuze uit verschillende aanbiedingen.

Het prijsniveau hangt af van externe factoren

Om als leverancier concurrerende commodity-prijzen te kunnen aanbieden, is het volgende vereist:

- een vlot functionerende groothandelsmarkt
- een land met een betrouwbare en flexibele productiecapaciteit met voldoende volumes om consumptiepieken te dekken
- eenvoudige en efficiënte verkoop-/facturatiesystemen
- lage interne en externe kosten.

Al deze punten vallen niet onder de directe of exclusieve controle van de leveranciers. Immers,

- de prijzen op de groothandelsmarkten evolueren in lijn met de Europese en wereldwijde energiemarkten, o.a. die voor gas, olie en kolen;
- de facturatiesystemen moeten gegevens integreren die de netwerkbeheerders verstrekken zoals verbruik, transmissiekosten, distributiekosten, ...;
- De facturen omvatten ook de kosten van groenestroomcertificaten, de zogeheten openbaardienstverplichtingen, belastingen en heffingen (btw, federale bijdrage), alsook wijzigingen in de regelgeving die soms met terugwerkende kracht worden ingevoerd en van regio tot regio verschillen. Dit betekent een stijging van de administratieve kosten.

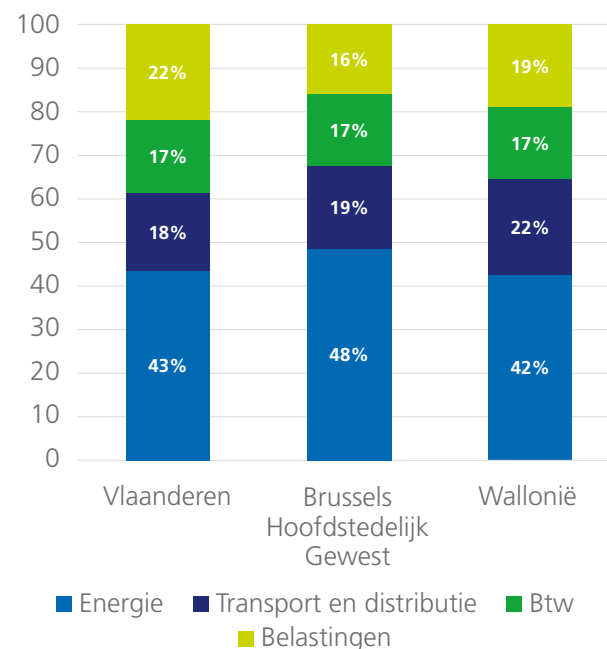
Bedrijven kunnen de prijs van elektriciteit en gas vastzetten ofwel de marktprijzen volgen. Dit gebeurt volgens formules die prijsschommelingen op de groothandelsmarkten al dan niet afvlakken, flexibiliteit belonen, elektriciteit uit hernieuwbare bronnen garanderen, enz.

Voor particulieren kunnen de prijzen vast of variabel zijn. Zij veranderen periodiek al naargelang het gekozen tarief (jaarlijks of driemaandelijks) en volgens de evolutie van de groothandelsmarkten. Particulieren kunnen ook kiezen voor hernieuwbare elektriciteit of CO₂-gecompenseerd gas.

Evolutie van de componenten van de totale elektriciteitsfactuur

De grafiek hiernaast toont het percentage van de verschillende onderdelen van de elektriciteitsfactuur voor huishoudelijke afnemers in de drie Belgische gewesten. Elektriciteit maakt in december 2021 nog niet de helft van de totale factuur uit. Dit terwijl de leveranciers de kosten dragen van onbetaalde facturen voor alle onderdelen van de factuur, met uitzondering van de btw en de federale bijdrage.

Onderdelen van de elektriciteitsfactuur voor huishoudens in de drie Belgische gewesten

Bron: CREG maandelijkse boordtabel elektriciteit en gas .
- December 2021 -

Sterke beperkingen op de waardeketen

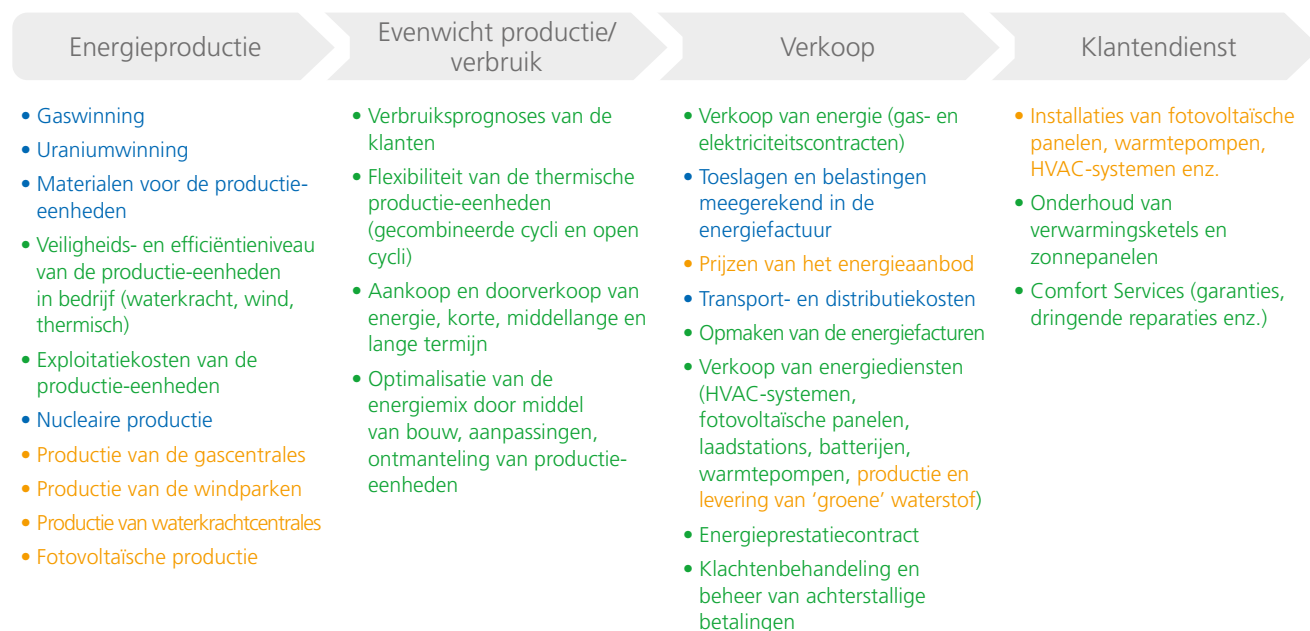
De waardeketen van Luminus kent een opdeling volgens activiteiten die onder de directe controle van Luminus vallen, activiteiten die tot de invloedssfeer van Luminus behoren of activiteiten waarop Luminus geen invloed heeft, conform de aanbevelingen ISO 26000.

In deze waardeketen was er in 2021 slechts één verandering: de installatie van ketels. (De Luminus Groep verzorgt voortaan alleen het onderhoud.)

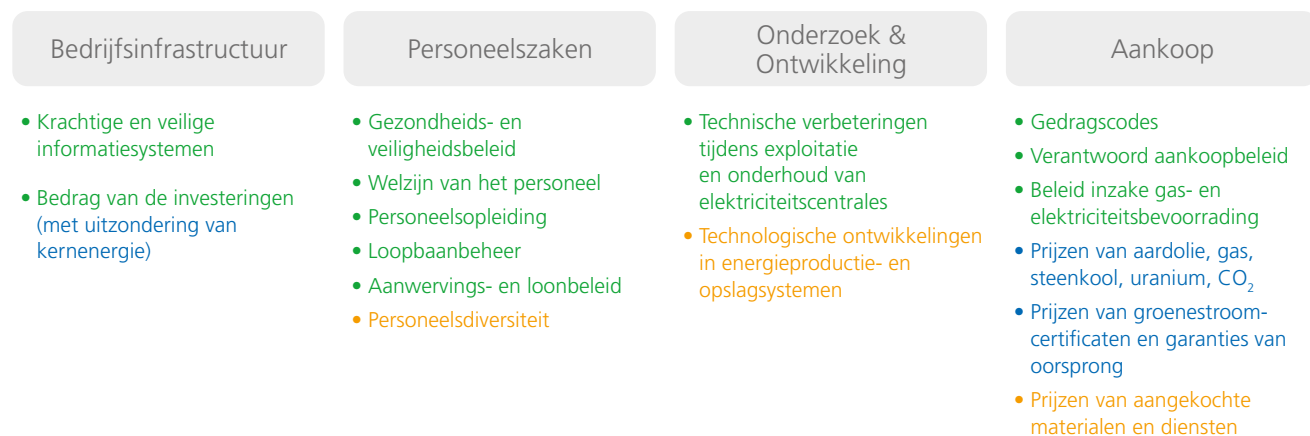
In de tabel hiernaast zijn de activiteiten gestructureerd volgens:

- het soort activiteit: ‘kernactiviteiten’ of ‘ondersteunende activiteiten’ met telkens de verschillende vakgebieden (energieproductie, energieverkoop, energiediensten);
- de mate van controle die Luminus heeft over de activiteit: groen voor directe controle, oranje voor gedeeltelijke controle en blauw indien geen controle.

Kernactiviteiten

Ondersteunende activiteiten

Directe en indirecte effecten van de activiteiten

De GRI-normen bevelen aan om in een duurzaamheidsverslag een ‘toelichting van de prioritaire thema’s en hun draagwijdte’ op te nemen.

In 2017 is een eerste effectenbeoordeling gemaakt om de rol van Luminus toe te lichten: de directe verantwoordelijkheid, de bijdrage via zijn handelsrelaties en de afhankelijkheid van externe beslissingen.

In 2018 zijn er enkele wijzigingen aangebracht in de tabel in verband met veranderingen in de structuur van het verslag.

De tabel hieronder houdt rekening met de wijzigingen in het rapport van 2019 (13 belangrijke thema’s in plaats van 16 in 2018). Bovendien bevat ze een kolom «draagwijdte van het effect», op korte of langere termijn, overeenkomstig de aanbevelingen van de GRI-norm.

In 2021 is de beschrijving van de belangrijkste effecten verfijnd.

	OPENBAARMAKINGEN OVER MANAGEMENTAANPAK	BELANGRIJKSTE EFFECTEN	OP WIE IS ER EEN IMPACT		DRAAGWIJDTE VAN HET EFFECT		ROL VAN LUMINUS	
			Intern	Extern	Onmiddellijk	Middellange of lange termijn	Impact rechtstreeks veroorzaakt door Luminus	Impact onrechtstreeks veroorzaakt door Luminus
ETHIEK	Ethiek en naleving	Reputatie, economische prestaties, klantentevredenheid, keuze van de leveranciers	Personeel, aandeelhouders	Leveranciers, klanten, overheidsinstanties, ngo's	X	X	X	X
MILIEU	Hernieuwbare energie	Gevolgen voor het uitzicht, het lawaai en de biodiversiteit	Personeel, aandeelhouders	Omwonenden, overheidsinstanties, milieu, ngo's	X		X	
	Koolstofdioxide voetafdruk	CO ₂ -uitstoot, klimaat, milieu	Personeel, aandeelhouders	Milieu, experts, omwonenden, burgers, overheidsinstanties, ngo's		X	X	X
	Veiligheid van de installaties	Gezondheid van het personeel en de omwonenden, crisisbeheer, milieu	Personeel, aandeelhouders	Omwonenden, milieu, gemeenten, provincies	X	X	X	X
	Bescherming van de ecosystemen	Milieu	Personeel, aandeelhouders	Milieu, overheidsinstanties, experts, omwonenden, ngo's	X	X	X	X
KLANTEN	Consumentenbescherming	Klantentevredenheid, motivatie personeel, koopkracht, economische prestaties	Personeel, dochterondernemingen, aandeelhouders	Klanten, verkopers, overheidsinstanties, regulatoren, leveranciers, burgers, ngo's	X	X	X	X
	Energieoplossingen	Klantentevredenheid, CO ₂ -uitstoot, concurrentiekracht bedrijven, motivatie personeel, economische prestaties	Personeel, dochterondernemingen, aandeelhouders	Residentiele klanten, zakelijke klanten, milieu		X	X	X
	Bevoorradingszekerheid	Klantentevredenheid, economische prestaties, crisisbeheer, reputatie	Personeel, dochterondernemingen, aandeelhouders	Klanten, netbeheerders, overheidsinstanties, burgers	X		X	X
INNOVATIE	Innovatie	Nieuwe diensten, producten, aanbiedingen, economische prestaties	Personeel, dochterondernemingen, aandeelhouders	Klanten, onderzoekscentra, leveranciers		X	X	X
HUMAN RESOURCES	Veiligheid en welzijn	Aantal ongevallen, motivatie personeel, klantentevredenheid, innovatie, economische prestaties	Personeel, aandeelhouders	Volksgezondheid, sociale partners, klanten, familie van het personeel	X	X	X	X
	Competentieontwikkeling	Innovatie, economische prestaties, motivatie personeel	Personeel, dochterondernemingen, aandeelhouders	Klanten, onderwijs		X	X	X
	Diversiteit	Inclusie, reputatie	Personeel	Burgers	X		X	
ECONOMISCHE PRESTATIES	Economische prestaties	Winstgevendheid	Personeel, dochterondernemingen, aandeelhouders	Overheidsinstanties (belastingen), leveranciers, klanten	X	X	X	

Voortdurend in dialoog met de stakeholders

Uitdaging

Tijdens de ontwikkeling van een bedrijf draagt een kwaliteitsvolle dialoog met alle interne en externe belanghebbenden bij aan het succes van de vooropgestelde strategie. Daarnaast is de dialoog met de stakeholders belangrijk voor het bereiken van positieve resultaten zowel op sociaal gebied en voor het milieu, als op commercieel gebied. Daarom is deze dialoog een van de hoekstenen van het “maatschappelijk verantwoord ondernemen” of kortweg “MVO”- beleid van Luminus.

Het kader

Vanaf de allereerste versie van zijn MVO-beleid dat gepubliceerd werd in 2012, heeft Luminus zicht geëngageerd om “overleg met belanghebbenden te ontwikkelen” en “te rapporteren over de evolutie van haar financiële, ecologische en maatschappelijke resultaten”.

De dialoog met stakeholders is sinds 2017 het onderwerp van specifieke engagementen (zie kader hiernaast).

Deze dialoog wordt op verschillende manieren op gang gebracht:

- jaarlijkse evenementen voor het grote publiek in de buurt van de Luminus-sites;
- samenwerkingsovereenkomsten met de overheid (bv. voor waterbeheer op de Maas, ondertekend met het Waals gewest in 2017);
- wettelijk verplichte of vrijwillige openbare vergaderingen om nieuwe projecten voor te stellen, zowel online als via fysieke meetings;

- opzetten van organisaties die gemeenten en burgers betrekken bij de ontwikkeling van hernieuwbare energiebronnen (bv. E-NosVents, Activent Wallonie, Luminus Wind Together, Lumiwind);
- partnerschappen met verenigingen (zie. Jane Goodall Belgium Institute, pagina 53);
- een duurzaamheidsrapport dat sinds 2012 jaarlijks wordt gepubliceerd;
- een regelmatige evaluatie van het duurzaamheidsrapport door jonge werknemers of studenten zoals in 2015 (Antwerp Management School), 2016 (UC Louvain) en 2018 (Generation T);
- kwantitatieve of kwalitatieve studies die regelmatig worden uitgevoerd om de inhoud van het rapport te verfijnen (zoals de studies van 2019 met opinieleiders en residentiële klanten om de materialiteitsmatrix te actualiseren);
- klanttevredenheidsonderzoeken (zie pagina's 56 en 57) kunnen ook worden beschouwd als een vorm van dialoog met belanghebbenden, gericht op de verkochte producten en diensten.

Expliciete engagementen

Het MVO- beleid van Luminus bevat in de versie van 2019 een specifieke verbintenis tot de dialoog met de stakeholders. Deze herneemt de volledige formulering uit 2017: “We identificeren onze uitdagingen op het vlak van milieu en maatschappij en pakken deze op een verantwoorde manier aan.

We gaan specifieke MVO-verbintenissen aan die verdergaan dan de toepasselijke wetten en voorschriften. Deze worden openlijk besproken met onze stakeholders waaronder leveranciers. We blijven onze prestaties op het vlak van MVO opvolgen en evalueren, en we brengen jaarlijks een verslag uit over de vooruitgang.”

Het allereerste Luminus CSR-rapport dateert van 2013 (voor het jaar 2012). In 2014 en 2015 werd een materialiteitsmatrix ontwikkeld (zie bijlage) – Luminus’ eerste GRI-rapport dateert van 2015.

Bijzondere aandacht voor nieuwe projecten

In het kader van zijn Ambitie 2030 verbindt de EDF Groep zich ertoe om consequent en overall in de wereld een transparant proces van dialoog en overleg te organiseren rond elk nieuw project. Elke stem verdient hierin een plaats. Luminus heeft deze verbintenis vlot kunnen integreren in de praktijk omdat de Belgische wet erin voorziet dat de bevolking kan worden geraadpleegd via openbare bevragingen.

Met name in Wallonië is de organisatie van een openbaar onderzoek verplicht voor de installatie van elk windpark met een vermogen van meer dan 3 MW.

Kwantitatieve indicatoren

We meten op verschillende manieren de impact van de dialoog met externe stakeholders vanuit de verbintenis van de EDF Groep en Luminus. Eén kwantitatieve indicator is de organisatie van openbare vergaderingen over de bouwprojecten van het bedrijf, met name op het gebied van windenergie. Het doel van deze vergaderingen is om een constructieve dialoog aan te gaan – ongeacht of ze op vrijwillige of verplichte basis worden georganiseerd.

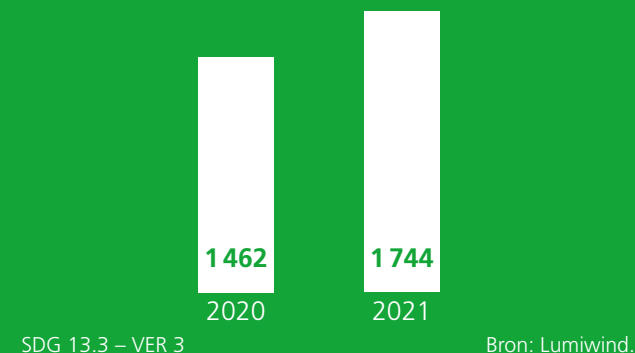
In 2021 werden 26 verschillende al dan niet verplichte openbare bijeenkomsten georganiseerd. In Vlaanderen ging het om 18 vergaderingen, allemaal met een vrijwillig karakter. In Wallonië werden 8, waarvan 6 verplichte vergaderingen georganiseerd.

Investerings van burgers faciliteren via windcoöperaties

De coöperatie Lumiwind wil sinds mei 2020 het grote publiek, maar vooral de mensen die in de buurt van windparken wonen, betrekken bij investeringen in hernieuwbare energiebronnen. In december 2021 hadden 1 744 leden 232 922 aandelen van de coöperatie verworven, een stijging van bijna 20% van het aantal leden in vergelijking met 2020. Dankzij de verworven aandelen kunnen de coöperanten een dividend ontvangen dat gekoppeld is aan de winst van de windturbineactiviteit, op basis van hun gemiddelde productie.

De coöperatie Luminus Wind Together, die in 2019 vijf miljoen euro ophaalde, telde op 31 december 2021 3 940 leden.

Leden van de coöperatie Lumiwind eind december

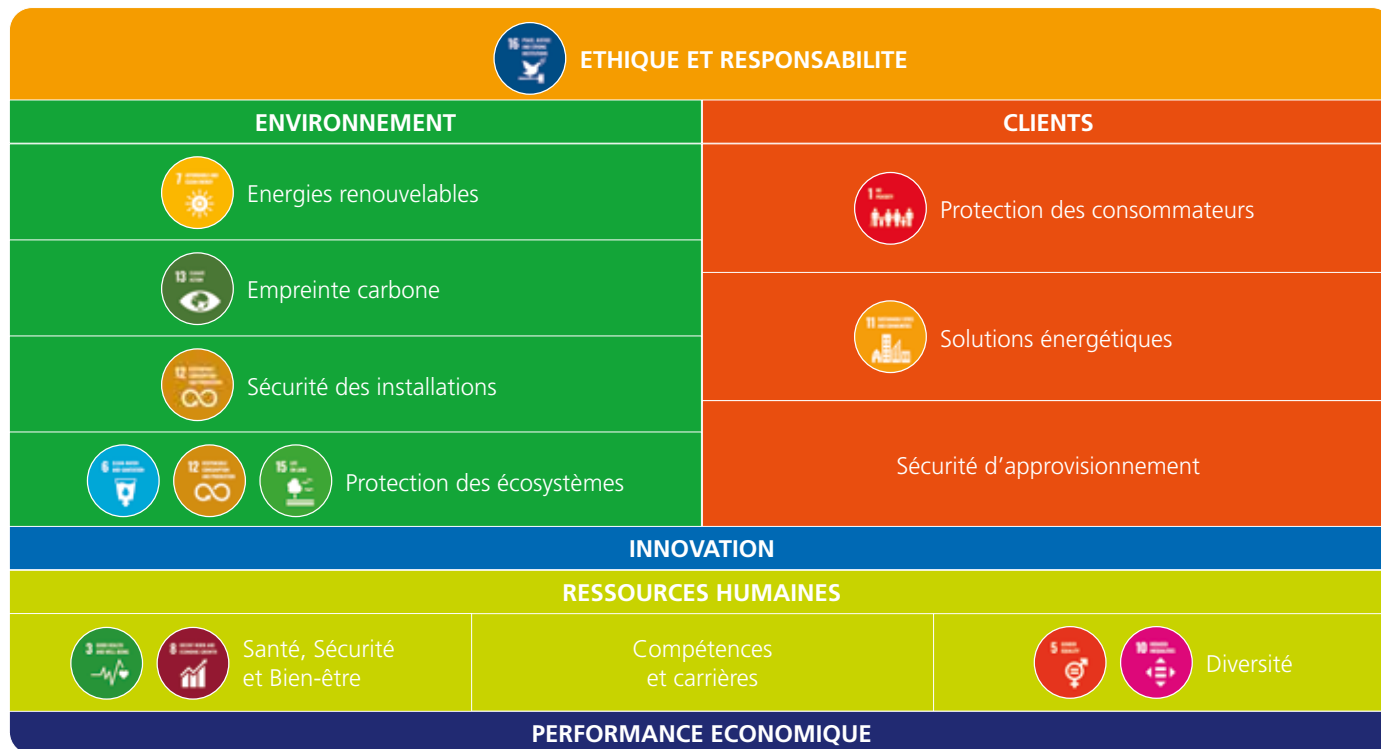

		Verplichte vergaderingen	Vrijwillige vergaderingen	Totaal
2019	Vlaanderen	4	9	13
	Wallonië	15	1	16
	Totaal	19	10	29
2020	Vlaanderen	0	18 (6 fysiek)	18
	Wallonië	4 (fysiek)	3 (fysiek)	7
	Totaal	4	21	24
2021	Vlaanderen	0	18	18
	Wallonië	6	2	8
	Totaal	6	20	26

MVO-rapport: 13 prioritaire thema's of DMA ("Disclosures on Management Approach")

Dit verslag, dat betrekking heeft op het jaar 2021, bevat 13 thema's die door de belanghebbenden als prioriteiten werden beschouwd, gegroepeerd in zes hoofdstukken, met meer dan honderd indicatoren (zie GRI-index op pagina's 97 t.e.m. 102).

Wijzigingen in het rapport van 2021

In 2021 werd de structuur van het Luminus CSR-verslag niet ingrijpend gewijzigd.

Het behalen van drie prijzen van de jury voor het beste Belgische rapport over duurzame ontwikkeling voor het rapport van 2019 staat niet los van deze beslissing. Ook het uitblijven van formele raadpleging van belanghebbenden over de inhoud van het rapport in 2021 vroeg om voorzichtigheid.

Inhoudelijk zijn er enkele wijzigingen doorgevoerd:

- De pagina's gewijd aan de context en de problematiek zijn ontwikkeld, rekening houdend met de complexiteit van de lopende ontwikkelingen.
- De twee "kerncijfers"-pagina's vertellen de geschiedenis van de verschillende indicatoren over drie jaar, om de lezer te helpen de belangrijkste ontwikkelingen te visualiseren (in 2020 bevatten deze twee pagina's alleen een "foto" van het afgelopen jaar).
- De indicatoren die horen bij de 6 engagementen die zijn aangegaan in het kader van de 12 Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties worden expliciet vermeld in het volledige rapport, naast elke grafiek of tabel. Het aparte indicatorenboek is daarom geschrapt.

Het Luminus CSR-rapport blijft een vrijwillig rapport, ongeëvenaard in de Belgische energiesector. Hierdoor was het niet mogelijk om een gedetailleerde vergelijking te maken met concurrerende bedrijven – behalve voor de benchmark die door de toezichthouders openbaar is gemaakt (zie pagina 58).

Het MVO-verslag van Luminus is niet als geheel gecertificeerd, ook al bevat het gecertificeerde indicatoren zoals sociale- (zie hoofdstuk Human Resources), financiële- (zie hoofdstuk Economische Prestatie) of ecologische indicatoren (koolstofvoetafdruk berekend door CO2 Logic).

Vruchtbare uitwisselingen over windenergie en biodiversiteit

Ter gelegenheid van de Internationale Dag van de Biodiversiteit hebben Luminus en Faune & Biotopes de resultaten gepresenteerd van enkele seizoenobservaties van het vogelbestand op 44 hectare compenserende maatregelen in Haspengouw.

Op 21 mei 2021 hebben verschillende sprekers op het landbouwbedrijf Agri Gathy in Wasseiges de resultaten gepresenteerd van de biodiversiteitszones die enkele jaren geleden zijn aangeplant in Héron en Villers-Le-Bouillet. In de buurt van het park van Villers wordt op zes percelen bijna 36 hectare met graanvelden en graslanden aangelegd. Nabij het park van Héron zijn er tien percelen met 8,25 hectare laat gemaaid grasland en voedingsgewassen.

Presentatie van de resultaten van zeven monitoringseizoenen nabij Héron op het landbouwbedrijf Agri Gathy, waar de compenserende maatregelen worden uitgevoerd. Van links naar rechts: Martine Moreau, Luminus Communication; Amandine Delalieux, Faune & Biotopes; Xavier Leblanc, Wind Business Director Luminus; Grégoire Dallemagne, CEO Luminus; Thomas Courtois, burgemeester van Wasseiges.

Via getuigenissen en video's kregen de aanwezige journalisten een update van de maatregelen die Luminus neemt om de biodiversiteit in het landbouwgebied te beschermen en te ontwikkelen. De Faune & Biotopes-vereniging gaf een verhelderende toelichting hoe deze compenserende maatregelen tot stand komen. Eerst maakt een extern bedrijf een milieu-effectrapport op, met een overzicht van de mogelijk getroffen soorten en de uit te voeren maatregelen. Daarna selecteert Faune & Biotopes namens Luminus bij landbouwers de interessantste percelen. Na goedkeuring van het bestek en de toekenning van de vergunning door de overheid, vraagt Luminus aan Faune & Biotopes om de maatregelen door de landbouwers te laten uitvoeren.

De maatregelen worden voorzien op ten minste vijfhonderd meter en maximaal op twee kilometer van de windturbines. Hierdoor vermijden we dat wild te dicht in de buurt komt. Er zijn twee soorten maatregelen die elkaar goed aanvullen. De eerste zorgt ervoor dat vogels beschutting vinden in een schuilhut waar ze kunnen rusten of nestelen. De tweede helpt de vogels om het jaar rond in hun voedselbehoefte te voorzien. Dit gebeurt door een voedzame bodembedekking (insecten en zaden) te voorzien.

Sinds 2017 voert Faune & Biotopes op verzoek van Luminus ook vrijwillig ornithologisch toezicht uit in bepaalde parken. Hierdoor kunnen we het belang van de genomen maatregelen aantonen. Faune & Biotopes observeert en evalueert zowel de overwinterende populaties als de populaties die in het voorjaar ter plaatse

broeden, zoals kiekendieven. In vijf jaar tijd konden zij tijdens dertig veldbezoeken een groot aantal soorten in de gebieden met compenserende maatregelen waarnemen. Dit toont aan dat deze maatregelen aantrekkelijk zijn voor de laaglandfauna.

Een torenvalk op de uitkijk in het gebied van de compenserende maatregelen.

Internationale Dag van de Wind: werkbezoeken en fietstochten rond windturbines

Zoals elk jaar organiseerde Luminus ter gelegenheid van de Internationale Dag van de Wind enkele events op verschillende locaties in Mol, Dessel, Gembloux, Héron en Villers-le-Bouillet.

Werkbezoeken van ministers in Gembloux en Héron

Op 15 juni nam Waals minister Frédéric Daerden deel aan het werkbezoek dat georganiseerd werd op de site van Fri-Pharma in Gembloux. Ministers Henry en Collignon bezochten diezelfde dag het windpark van Héron. De werkbezoeken hadden als doel om stil te staan bij de ontwikkeling van hernieuwbare energie in de Waalse bedrijvenparken en om te pleiten voor een nog intensievere ontwikkeling van deze energiebronnen in Wallonië.

Tegen eind 2030 wil Wallonië voor 2 100 MW windenergie in gebruik hebben. Het Waals gewest zal jaarlijks 100 MW moeten bijbouwen om deze doelstelling te bereiken. Dit komt ongeveer overeen met de bouw van 30 windturbines per jaar.

Het bezoek was een gelegenheid voor de CEO van Luminus om erop te wijzen dat windvergunningen steeds moeilijker te verkrijgen zijn.

Fietstocht langs windturbines in Mol en Dessel en Villers-le-Bouillet

Op zondag 13 juni organiseerde Luminus ter gelegenheid van de Internationale Dag van de Wind een fietstocht voor zijn klanten en buurtbewoners in Mol en Dessel. Het uitgestippelde traject liep langs verschillende windturbines van Luminus. De deelnemers kregen op rustplaatsen lang het parcours meer informatie over windenergie en de werking van windturbines. Ook in Villers-le-Bouillet werd een fietstocht in de buurt van Luminus' windturbines georganiseerd.

Het windpark van Héron ligt langs de E42 en telt drie windturbines van 2,5 MW. Op het moment van het bezoek waren er werkzaamheden aan de gang voor de bouw van drie extra windturbines.

Van links naar rechts: Philippe Henry, vice-voorzitter van de Waalse regering en minister van Klimaat, Energie, Mobiliteit & Infrastructuur; Grégoire Dallemagne, CEO Luminus; Christophe Collignon; Waals minister van Huisvesting.

Van links naar rechts: Patrick Dierckx, beheerder van Fri-Pharma; Sébastien Humblet, Voorzitter Idefin; Frédéric Daerden, Waals viceminister-president en minister van Begroting, Ambtenarenzaken en Gelijheid van Kansen in de Franse Gemeenschapsregering; Grégoire Dallemagne, CEO Luminus.

Het traject van de fietstocht liep langs de windturbines in Mol/Dessel. Bekijk hier een filmpje* over de fietstocht.

* <https://www.youtube.com/watch?v=zfDibpQfmwU>

Luminus, IDETA en IPALLE bundelen hun krachten in Eol'Wapi voor windenergie in picardisch Wallonië

In september 2021 fuseerden Luminus, IDETA en IPALLE hun activiteiten voor windenergie. Hierdoor zitten 17 regionale turbines nu onder één koepel. Het doel is de werking en de toekomstige ontwikkeling van windenergie in picardisch Wallonië te vergemakkelijken.

Het Territoriaal Ontwikkelingsagentschap IDETA, de intercommunale voor afvalbeheer IPALLE en Luminus bekrachtigden de fusie van hun windenergie-activiteiten in picardisch Wallonië. Dit gebeurde tijdens een evenement op 17 november 2021 in de bedrijvzone Polaris in Péruwelz.

In de eerste fase gaan de windparken van Leuze, Estaimpuis, Polaris en Moulins Saint-Roch op in de nieuwe structuur. Ze produceren 37,8 MW of het equivalent van wat 23.500 gezinnen verbruiken*. In de tweede fase, in 2023, worden de 17 huidige en de windturbines in aanbouw van E-NosVents in Eol'Wapi ondergebracht. Dit brengt het totaal op 34 windturbines, ofwel 80,8 MW.

17 november: viering van de oprichting van Eol'Wapi in de bedrijvzone Polaris in Péruwelz.

Luminus wil zich steeds meer regionaal verankeren om samenwerkingen tussen de verschillende lokale spelers mogelijk te maken. Eol'Wapi heeft tien leden in zijn raad van bestuur, afkomstig uit de drie maatschappijen. Zij nemen samen het beheer van de nieuwe gemeenschappelijke dochteronderneming op zich.

Voortaan beheert één organisatie de 17 windturbines van Luminus, IPALLE en IDETA. Het onderhoud en de optimalisatie van de turbines vallen onder de verantwoordelijkheid van Luminus. Luminus koopt een groot deel van de door de parken geproduceerde energie terug om deze aan zijn klanten te verkopen. IPALLE heeft een sterke lokale aanwezigheid. Het zorgt voor het onderhoud van de installaties en snelle interventies aan de turbines. En IDETA staat in voor de administratieve opvolging. De drie spelers delen de investeringskosten van toekomstige projecten.

De geraamde productie van het windpark dat uiteindelijk eigendom wordt van Eol'Wapi bedraagt 175 000 MWh per jaar. Dit is het equivalent van het verbruik van bijna 50 000 gezinnen*.

Een coöperatieve windturbine in Juprelle

Op 16 oktober 2021 huldigde de coöperatie Aux Vents de Liège een van de vijf windturbines in die Luminus in het windpark van Juprelle heeft gebouwd. Philippe Henry, Waals minister van Energie, Klimaat, Infrastructuur en Mobiliteit, was hierbij aanwezig.

Deze coöperatie is het resultaat van de samenwerking tussen drie coöperaties. De leden van HesbEnergie, BronsGroen en CoopERIC brachten 1,3 miljoen euro samen om de overname te financieren. Ze gingen ook een lening aan om de volledige investering te financieren. Luminus zal het onderhoud van de windturbine op zich nemen voor een periode van vijf jaar, vanaf de ingebruikneming in juni 2021.

Van links naar rechts: Brigitte Vandermeer, directeur van de Luikse coöperatie CoopERIC; Stéphane de Walque, voorzitter van HesbEnergie; Xavier Leblanc, Wind Business Director Luminus; Philippe Henry, Waals minister van Energie; Muriel Gerkens, directeur van Aux Vents de Liège.

* Berekening gebaseerd op een verbruik van 3,5 MWh/jaar per gezin.

Luminus en Zefier richten Zo-Fier op, een gemeenschappelijk filiaal om windturbineprojecten te ontwikkelen

Op 18 januari werd Zo-Fier NV opgericht door de gemeentelijke participatiemaatschappij Zefier en Luminus. Dit gemeenschappelijk filiaal heeft als doel om projecten voor de productie van hernieuwbare energie te ontwikkelen, te bouwen en uit te baten samen met Vlaamse steden & gemeenten.

Zefier cvba, opgericht in 2017, is de grootste, indirecte burgercoöperatie van Vlaanderen. Deze organisatie heeft als doel om hernieuwbare projecten (windturbines & zonnepanelen) te financieren voor verschillende Vlaamse gemeenten. Op 31 december 2021 was Zefier actief in 168 gemeenten.

Dankzij de oprichting van Zo-Fier met Luminus, kunnen de steden en gemeenten die behoren tot Zefier investeren in projecten van hernieuwbare energie die ontwikkeld worden door Luminus op hun grondgebied of net in hun buurt. Deze strategische partnerships geven de gemeenten de mogelijkheid om een deel van de opbrengst van de windenergie te ontvangen (van 15 tot 49% afhankelijk van de afgesproken participatie per project).

Het eerste windturbineproject van Zo-Fier werd ingehuldigd op 10 september 2021.

Van links naar rechts: Yannick Soares, Controlling Director Luminus; Henk Kindt, schepen van de stad Roeselare en voorzitter van Zefier; Kris Callebaut, Wind Development Manager Luminus; Luc Vandevelde, burgemeester Eeklo; Philippe Rossie, directeur van Zefier; Frederik Snoeck, Corporate Director Production Luminus; Christophe De Waele, eerste schepen van de stad Eeklo en bestuurder van Zefier.

Een eerste project in Eeklo

Zo-Fier realiseerde in 2021 zijn eerste project in Eeklo. De stad Eeklo participeerde via Zefier in de plaatsing van een windturbine van 2,2 MW, met een jaarlijkse productie van ongeveer 5 000 MWh, wat overeenkomt met het verbruik van meer dan 1 400 gezinnen. Deze hernieuwbare productie is goed voor een jaarlijkse vermindering van de uitstoot van ongeveer 935 ton* CO₂.

De stad Eeklo geniet op deze manier via Zefier van 45% van de opbrengsten van deze windturbine.

Bezoek aan de windturbine van Eeklo, gefinancierd door Luminus en Zefier.

* Berekening op basis van emissiefactoren rekening houdend met de levenscyclus: 11gCO₂e/kWh voor windenergie (IPCC-referentie 2014) en 198gCO₂e/kWh voor de Belgische energiemix (AIÉ-referentie 2020).

Een kader in voortdurende ontwikkeling voor de integratie van de nieuwe uitdagingen

De uitdagingen

Individuele of collectieve energiekeuzes voor een land, een regio of gemeente zijn van strategischer belang dan ooit. De gevolgen reiken immers ver: voor de klimaatverandering, de kwaliteit van het milieu, de energie-onafhankelijkheid van het land, het concurrentievermogen van bedrijven, de koopkracht van de mensen, het welzijn en de veiligheid van de bevolking.

Om deze uitdagingen het hoofd te bieden is de naleving van wetten en regelgevingen alleen niet voldoende. Elke onderneming heeft de verantwoordelijkheid om de ecologische en maatschappelijke uitdagingen van haar industriële en commerciële activiteiten zwart op wit te zetten. Pas dan kan het concrete engagementen aangaan. Deze moeten afgestemd zijn op de verwachtingen van alle betrokken belanghebbenden.

Een andere uitdaging gaat over de behaalde resultaten die opgesteld moeten zijn volgens de internationale normen voor verantwoorde rapportage.

Luminus is zich als nummer 2 op de Belgische elektriciteitsmarkt bewust van al deze uitdagingen en stelt alles in het werk om de juiste voorwaarden te creëren voor ethisch gedrag - zowel intern als tegenover externe partners.

Het kader

Beleid m.b.t. ethiek en naleving van de wet

Het 'ethisch en juridisch conformiteitsbeleid' van Luminus geeft het overzicht van de belangrijkste risico's en hiervoor genomen maatregelen. Dit beleid wordt regelmatig bijgewerkt om rekening te houden met de wijzigingen in de regelgeving en de vereisten voor de niet-financiële rating.

Het beleid "Maatschappelijk verantwoord ondernemen"

Het allereerste MVO-beleid (Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen) van Luminus werd uitgewerkt in 2012. Dit beleid somde specifieke verbintenissen op in vijf domeinen: ethiek, klanttevredenheid, milieu, human resources en resultaten.

In 2017 is dit beleid bijgewerkt en aangevuld met een zesde domein: innovatie.

In 2018 en 2019 kwamen er kleine wijzigingen die rekening hielden met de engagementen van de EDF Groep voor 2030, het beleid voor duurzame ontwikkeling van de groep en de nieuwe MVO-overeenkomst die op groepsniveau werd ondertekend, in het bijzonder voor de domeinen "Ethiek", "Klanttevredenheid" en "Milieu".

MVO Governance

Elk jaar stelt de afdeling CSR – die onder de verantwoordelijkheid valt van de afdeling Strategy, Innovation and Business Development - een actieplan op. Verschillende interne experts zijn hierbij actief betrokken: Purchasing, Health and Safety, Legal, Production, ... Het actieplan baseert zich op de doelstellingen van de Verenigde Naties voor duurzame ontwikkeling en de feedback van verschillende stakeholders, in het bijzonder de EcoVadis-evaluatie.

In 2021 waren er diverse initiatieven in verband met ethiek en aankoop: integriteitscontroles, MVO-vragenlijst, enz.

Gedragscode

Sinds 2009 publiceert Luminus een gedragscode met de basisregels voor interne en externe contacten. De code is bijgewerkt in 2017 en in 2019. Ze is beschikbaar op de website van Luminus.

Beleid rond verantwoord aankopen

Dit document werd in 2019 gepubliceerd. Het biedt medewerkers van Luminus een duidelijke leidraad om leveranciers te betrekken bij zijn duurzaamheidsdoelstellingen, ongeacht het bedrag van de aankopen. Er wordt gedetailleerd in aangegeven wat duurzame aankopen zijn. De vastgestelde criteria hebben zowel betrekking op het milieu als op sociale aspecten.

- Vermindering van de uitstoot van broeikasgassen
- Handhaving van strikte normen voor gezondheid en veiligheid
- Eerbiediging van de mensenrechten
- Vermindering van de hoeveelheid geproduceerd afval

Het beleid voor verantwoord aankopen benadrukt ook de noodzaak om niet-financiële criteria op te nemen in het selectieproces van leveranciers en onderaannemers, en de verplichting voor leveranciers om zich te houden aan een gedragscode.

Gedragscode voor leveranciers

Alle leveranciers die met Luminus werken, moeten dit document – ingevoerd in 2019 - ondertekenen. De code bevat regels voor ethiek, arbeidsomstandigheden, mensenrechten, milieu en veiligheid, maar ook over corporate governance.

De Gedragscode vraagt ook aan de leveranciers van Luminus om hetzelfde ethische gedrag te eisen van hun eigen leveranciers en onderaannemers. Dit document is een uitdrukkelijk onderdeel van de contractuele verplichtingen van leveranciers en kan leiden tot beëindiging van de zakelijke relatie in geval van niet-gecorrigeerde inbreuken.

Voorwaarden verantwoorde aankopen

De algemene aankoopvoorwaarden van Luminus bevatten sinds 2012 clausules voor het respect voor het milieu en sociale praktijken. In 2017 werden ze aangevuld met een specifieke clausule over integriteit. Van deze bepalingen is sinds hun inwerkingstreding niet afgeweken.

Integriteitscontroles

Nieuwe leveranciers worden op basis van een risicoanalyse onderworpen aan integriteitscontroles. Deze controles worden uitgevoerd door de legal afdeling.

Meldingsprocedure

Leveranciers die een overtreding van de wetgeving in verband met lopende of toekomstige contracten wensen te melden, kunnen dat doen op het adres: ethics@luminus.be.

Verplichting tot waakzaamheid

Als lid van de EDF groep is de Franse wet 'Devoir de Vigilance' van toepassing op Luminus. De wet vereist dat Luminus, alsook zijn leveranciers en partners die producten en diensten leveren, de negatieve effecten van hun activiteiten identificeren, voorkomen en verminderen. Daarnaast is er ook een rapportageverplichting. Het gaat vooral over mensenrechten, fundamentele vrijheden, gezondheid, de veiligheid van personen en het milieu.

Belangrijkste leveranciers onderworpen aan een MVO-vragenlijst

In 2021 werd er een MVO-vragenlijst uitgestuurd naar een selectie van dertig belangrijke leveranciers waar Luminus mee samenwerkt. Dit met als doel om meer inzicht te krijgen in hun maturiteit op vlak van maatschappelijk verantwoord ondernemen en hun CO₂ impact. Het invullen van de MVO-vragenlijst werd toegevoegd aan de precontractuele voorwaarden voor nieuwe samenwerkingen.

Privacybescherming

Luminus neemt de bescherming van de privacy van zijn klanten en medewerkers ter harte. Er is een robuuste GDPR governance opgezet, en er wordt een roadmap opgevolgd met actiepunten voor de continue verbetering van de problematiek, n.a.v. vragen, klachten of recente evoluties.

Cyberbeveiliging

De voorbije jaren komen vaker cyberaanvallen voor en is hun impact toegenomen. Ook daarom investeert Luminus continu in cyberbeveiliging. Er zijn extra aanwervingen voor cybersecurity-specialisten gebeurd, en er is een ontwikkelingstraject voor operationele cyberbeveiliging van start gegaan. Ook op vlak van wetgeving rond cyberbeveiliging volgt Luminus actief de meest recente ontwikkelingen op.

De indicatoren

	2019	2020	2021
Meldingen in verband met aankopen - GRI 205-3 - SDG 16.5 - VER 1	1	0	0
Meldingen van ethische inbreuken aan de EDF Groep - SDG 16.5 - VER 1	0	2	0
Interne audits afgerond in het jaar - SDG 16.7 - VER 1	6	4	6
Startende medewerkers die de e-learning over de gedragscode hebben voltooid op 31 december - SDG 16.5 - VER 1	67	64	74

Geen ethische incidenten gemeld aan de EDF groep

Ethische incidenten kunnen zowel via ethics@luminus.be als via het meldingssysteem van de EDF groep* doorgegeven worden. In 2021 werden er geen incidenten gemeld.

In het vierde kwartaal werd na het herhaaldelijk ontvangen van klachten over bepaalde sales partners die telefonisch contracten verkopen een grondig kwaliteits- en fraudeonderzoek opgezet. De resultaten hiervan werden gedeeld met het management. Dit leidde in 2021 tot concrete maatregelen. (o.a. de beslissing tot het afstoten van verschillende salespartners.)

Zes audits in 2021

In 2021 heeft de interne controleafdeling van Luminus zes audits uitgevoerd.

Zo werd o.a. de effectiviteit van de controlemaatregelen om corruptie te vermijden geëvalueerd en werd Essent tijdens de volledige integratie aan interne controle onderworpen.

De resultaten van de audits werden aan het directiecomité en aan het comité voor audit en risicobeheersing voorgelegd.

* Wereldwijd EDF-meldingssysteem: <https://www.edf.fr/edf/dispositif-alerte-groupe>

EcoVadis-score: Luminus blijft in de top 1% van de beoordeelde bedrijven en behoudt een platinum medaille

Met een score van 78/100 in 2021 én een Platinum-medaille behoort Luminus tot de top 1% van 90 000 bedrijven in de ranking van EcoVadis. Dit evaluatieplatform beoordeelt milieuprestaties en maatschappelijke verantwoordelijkheid in 175 landen en 200 sectoren. De gemiddelde score van de 335 bedrijven uit de (energie)sector die door EcoVadis zijn beoordeeld, is 51/100.

Een gemiddelde score van 78/100

Luminus scoort als volgt voor de vier thema's die EcoVadis in het kader van zijn duurzaamheidsprestaties beoordeelt:

- Het thema milieu blijft op een "uitstekend" niveau, met een score van 90/100. Dit terwijl de gemiddelde score in de sector 53/100 bedraagt.
- Op vlak van arbeids-en mensenrechten behaalt Luminus het niveau "gevoorderd" met een score van 80/100. De gemiddelde score in de sector bedraagt voor dit thema 54/100.
- Zowel ethiek als duurzame inkoop behalen beiden het niveau "goed" met een score van 60/100. De gemiddelde score in de sector bedraagt voor ethiek 50/100 en voor duurzame inkoop 41/100.

De methodologie van EcoVadis

Voor zijn beoordelingsprocedure vraagt EcoVadis de bedrijven om een online-vragenlijst in te vullen op basis van publiek bewijsmateriaal. De score per thema is gebaseerd op een systeem dat in totaal zeven beheersindicatoren omvat.

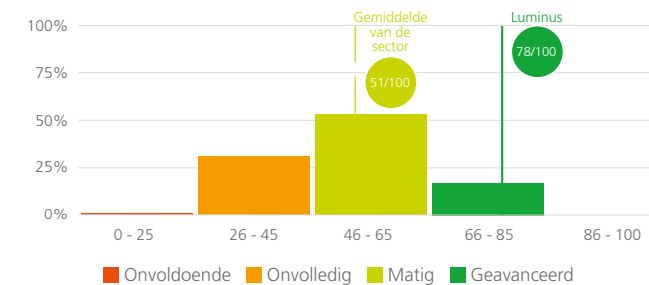
Na de analyse van de gegevens wordt voor elk van de vier thema's een score toegekend. Deze houdt rekening met drie aspecten: beleid, acties en resultaten. Het beleid is goed voor 25% van de score, de acties voor 40% en de resultaten voor 35%.

Voor de beoordeling van de resultaten voert EcoVadis ook een controle uit op de huidige situatie van het bedrijf, volgens het 360 graden-principe.

De totaalscore is een gewogen gemiddelde van de scores voor elk onderdeel. EcoVadis kent een verschillend gewicht toe aan elk thema. Het is afhankelijk van de activiteitensector maar ook van de omvang en de geografische ligging van de bedrijven, op een totaal van vier punten.

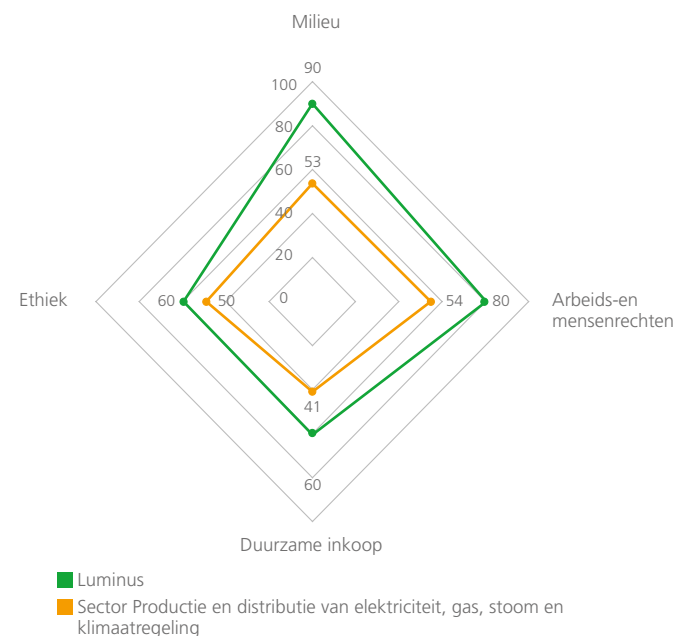
Voor de sector "Productie en distributie van elektriciteit, van gas, van stoom en klimaatregeling" zijn het milieu en de sociale aspecten de belangrijkste criteria.

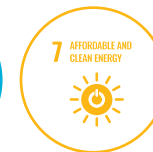
Globale score van de bedrijven van de sector

Het gemiddelde van de beoordeelde bedrijven wordt weergegeven met een stippellijn.

Benchmark van de thematische scores van Luminus ten opzichte van het sectorgemiddelde

Uitdagingen: milieu-impact vermijden, beperken of compenseren

Hernieuwbare energiebronnen

De ontwikkeling van hernieuwbare energiebronnen is een van de manieren om de opwarming van de aarde tegen te gaan. Dat kan via energie uit wind, waterkracht of zon. Er wordt hierbij immers geen CO₂ uitgestoten tijdens de energieproductie. Het Belgische potentieel van zonne-energie blijft aanzienlijk. Zonnepanelen vormen lokkal voor extra volume. Zij helpen de ecologische voetafdruk van gebouwen te verminderen. Waterkrachtcentrales leveren een op korte termijn vrij voorspelbaar volume hernieuwbare energie. Windenergie heeft ondanks de hoge bouw- en exploitatiekosten aanzienlijke voordelen.

Koolstofvoetafdruk

De productie van broeikasgassen draagt bij tot de klimaatverandering. Dit heeft zichtbare en vaak schadelijke gevolgen voor de ecosystemen en de bevolking, ook in België. Daarom is investeren in energie-efficiëntie en hernieuwbare energiebronnen een van de pijlers van duurzame ontwikkeling. Een elektriciteitsproducent zoals Luminus moet echter een gediversifieerde energiemix aanbieden die hernieuwbaar en/of koolstofvrij zoals zonne-energie is en in real time kan worden aangestuurd zoals gascentrales.

Veiligheid van de installaties

De productie en levering van energie is een belangrijke activiteit, zowel op economisch als op maatschappelijk vlak. Het behoud van de integriteit en de goede werking van de industriële en administratieve sites van Luminus is dan ook van essentieel belang. Bij een industrieel ongeval, kunnen de gevolgen voor de gezondheid van het personeel, de omwonenden of het milieu aanzienlijk zijn.

NB: Luminus bezit 10,2% van vier Belgische kerncentrales, maar heeft geen directe of indirecte verantwoordelijkheid voor de uitbating ervan (zie koninklijke besluiten van 19 december 2000).

Bescherming van de ecosystemen

De energiemix van een elektriciteitsproducent en van een gas- en elektriciteitsleverancier kan een direct of indirect effect hebben op de natuurlijke hulpbronnen, de bodem, het water en de biodiversiteit. Voor de bouw en de uitbating van thermische en hernieuwbare productie-installaties zijn immers grondstoffen - in het geval van Luminus voornamelijk aardgas - en diverse materialen zoals beton, staal en complexe legeringen nodig. In thermische centrales kunnen verschillende soorten verontreiniging plaatsvinden, rond windturbines kunnen er risico's zijn voor vogels en vleermuizen en bij waterkrachtcentrales kunnen er gevolgen zijn voor de visfauna.

ISO 50001: het jaarlijkse actieplan boekt vooruitgang

In 2021 heeft Luminus op meerdere vlakken vooruitgang geboekt met het actieplan voor zijn ISO 50001-certificering. Dat is te danken aan de volgende initiatieven :

- De verlichting op de site van Ham, Seraing en Ringvaart wordt verder gemoderniseerd. Dat levert voor de site van Ringvaart nu al een besparing op van 4 620 kCO₂e/jaar.
- Er is in Seraing een nieuw systeem voor lekdetectie en prestatieanalyse van de luchtcompressoren van de gascentrale.
- Op de site van Angleur werd een wijziging aan het persluchttoevoersysteem uitgevoerd.
- Op de site van Ham werd een meetsysteem voor het energieverbruik van de airconditioning geïnstalleerd. Dit gebeurde na een audit van de airconditioningsystemen op de verschillende locaties.

Om ISO 50001 gecertificeerd te worden, moet een bedrijf een specifiek actieplan opstellen. Dit moet systematisch nagaan wat het potentieel voor betere energieprestaties is. Het actieplan moet worden uitgevoerd en het bedrijf moet de voortgang regelmatig controleren.

Luminus is sinds 2016 ISO 50001 gecertificeerd voor al zijn activiteiten – als enige Belgische gas- en elektriciteitsleverancier. Het certificaat omvat de nieuwe ISO 50001:2018-norm. Met deze certificering kan Luminus aantonen dat het zich inzet voor de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties (SDG's 7, 11, 12 en 13).

Klimatologische grillen beïnvloeden hernieuwbare productie

Het kader

Als grootste producent van elektriciteit uit waterkrachtcentrales en onshore windturbines, investeert Luminus aanzienlijk in het onderhoud en de ontwikkeling van hernieuwbare productiecapaciteit. Luminus is voortdurend op zoek naar nieuwe locaties voor de bouw van windturbines om zijn windpark uit te breiden.

Daarnaast wordt het investeringsplan voor de renovatie van oude waterkrachtcentrales verdergezet. Zo kunnen die operationeel gehouden worden en kan de beschikbaarheid ervan verbeterd worden. Luminus doet dit rekening houdend met de wetgeving en met de ambitie om de impact op de waterbiodiversiteit verder te verminderen.

De bouw van een onshore windpark: een proces van gemiddeld vijf jaar

De gemiddelde ontwikkelingstijd van een windpark bedraagt vijf jaar, van de verkennende fase tot de indienstname.

FASE 1 - Voorbereidende studies en voorbereiding van de vergunning: deze fase omvat de haalbaarheidsanalyse, het verwerven van de grond, milieustudies, alsmede de voorbereiding van de elektrische aansluiting en het aanvraagdossier voor de vergunning.

FASE 2 - Vergunningsprocedure: deze fase duurt minimaal elf maanden waarin regionale of provinciale administratieve procedures worden afgetoetst. De fase kan langer zijn als er beroep wordt aangetekend bij de bevoegde minister of de Raad van State of Raad voor Vergunningsbetwisting (in Vlaanderen).

FASE 3 - Technische en juridische studies na de toekenning van de vergunning. Ter voorbereiding van de investeringsbeslissing moet een aanbesteding worden uitgeschreven.

FASE 4 - De eigenlijke bouw neemt minimaal elf maanden in beslag, vanaf het investeringsbesluit tot aan de commerciële exploitatie.

De indicatoren

62,8 miljoen euro geïnvesteerd in hernieuwbare energiebronnen

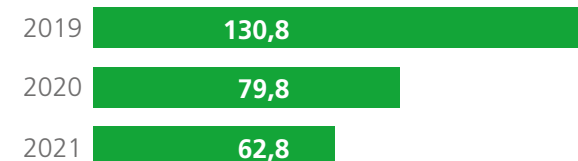
Luminus heeft in 2021 zijn leiderschap op het gebied van onshore windenergie verder versterkt.

Het totale bedrag aan directe en indirecte investeringen in hernieuwbare energie bedraagt 62,8 miljoen euro ofwel 273 miljoen euro in totaal in de laatste drie jaren.

Het zeer hoge investeringsbedrag in 2019 wordt gedeeltelijk verklaard door de renovatie van de waterkrachtcentrale van Monsin. Er werd in totaal 27 miljoen euro voorzien om de levensduur van de installatie te verlengen en de gevolgen voor trekvissen, paling en zalm te beperken.

De lichte daling in investeringen in 2021 is te wijten aan de afname van het aantal gebouwde windturbines (17 in 2021 in plaats van 22 in 2020) en de daling van het aantal verkregen vergunningen voor 2022.

Investeringen in hernieuwbare energie in miljoen euro

Bron: Luminus. De bovenstaande cijfers omvatten alle investeringen van Luminus, hetzij rechtstreeks, hetzij via zijn groeifiliaal (e-NosVents, opgericht in 2016, ActiVent Wallonie, opgericht in 2017 enz.). Bedragen die betaald zijn door derde investeerders, worden niet in rekening genomen.

SDG 7.2 - VER 3

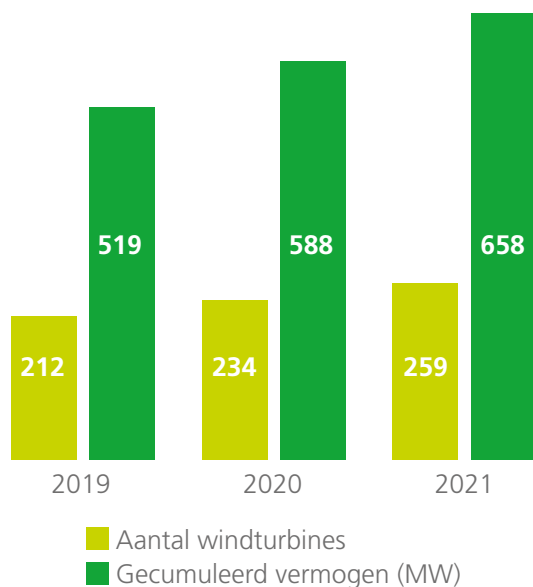
17 nieuwe windturbines gebouwd in 2021

De totale productiecapaciteit steeg van 588,4 MW tot 658 MW. Dit is een stijging met 12%, voor een totaal van 259 windturbines.

In 2021 werden 17 windturbines gebouwd: in Juprelle (4), Nives (4), Héron 2 (3), Beringen (2), Eeklo (1), Zelzate (1), alsook bij NRB Herstal (1) en H&M Ghlin (1).

Bovendien werden bij de oprichting van Eol'Wapi in september 2021 8 windturbines aangekocht via uitwisselingen van aandelen, waarvan er 2 werden gebouwd in Estaimpuis in 2021.

Aantal windturbines op 31 december

SDG 7.2 - VER 3

Bron: Luminus.

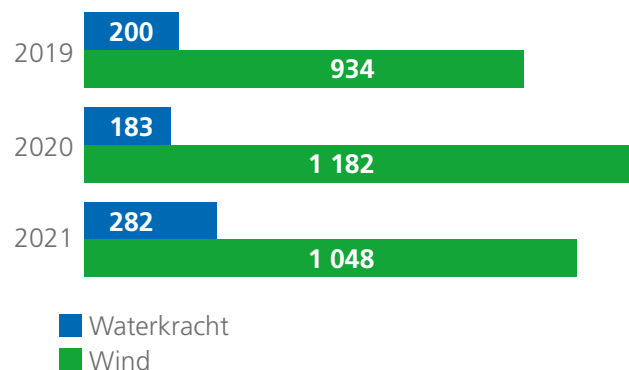
Hydro-elektrische productie stijgt (+54%), productie windenergie daalt (-11,6%)

In 2021 daalde de windproductie met -11,6% ondanks de toename van het aantal windturbines in gebruik. Deze daling is toe te schrijven aan de lager dan gemiddelde windsnelheid gedurende het grootste deel van het jaar.

De windproductie voor 2021 bedraagt 1 048 GWh.

De hydro-elektrische productie steeg (+54%) ten gevolge van klimatologische omstandigheden. Vooral de grote hoeveelheden neerslag tijdens de zomer. Ze bedroeg 282 GWh, wat veel hoger is dan de gemiddelde jaarproductie.

Geproduceerde hernieuwbare energie (GWh)

Bron: Luminus.

20 nieuwe vergunningsaanvragen

In 2021 zijn 20 aanvragen voor vergunningen voor windenergie ingediend, voor een totaal van 138,7 MW.

Deze projecten zijn gepland voor landbouwgebieden in Brugge Zuienkerke, Fleurus, Lissewege, Brecht Wuustwezel, Nives, Couvin, Spy, Oud-Turnhout, Le Roeulx, Hulshout-Heultje en Meer, alsook op bedrijfsterreinen in Senefte, Evergem Kleine Nest en bij ATS Langerbrugge Gent, AGC Zeebrugge, Halle Barry Callebaut, Saintes Van Mieghem, B-Mix Tessenderlo, Bidfood Thuin in Villers.

Broeikasgasemissies: daling van 3,4%

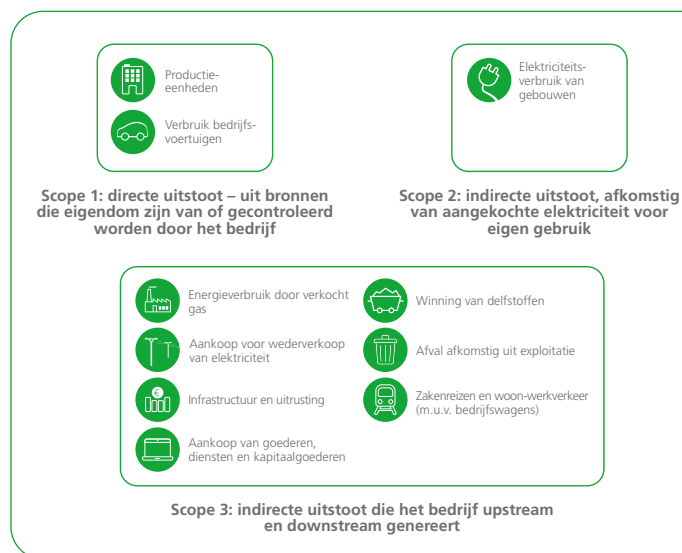
Het kader

De emissies van de thermische centrales van Luminus maken deel uit van de jaarlijks verplichte rapportering aan de overheid.

Overschrijdingen van wettelijke drempelwaarden moeten gemeld worden en de bijbehorende corrigerende maatregelen moeten genomen worden. Deze verklaringen worden nagegaan via interne audits en door een jaarlijkse verificatie door een geaccrediteerde instantie voor CO₂.

Bovendien heeft Luminus in 2011 beslist voortaan zijn totale CO₂-voetafdruk te meten. Hierdoor kan Luminus de belangrijkste onderdelen van zijn afdruk in kaart brengen en gerichtere acties ondernemen om deze te verkleinen.

Dat doet Luminus binnen het bedrijf, bij klanten en voor initiatieven opgelegd vanuit het overheidsbeleid.

Onze totale CO₂-voetafdruk meten we volgens het GHG-protocol

De emissiebronnen

De meeste menselijke activiteiten, zowel professioneel als particulier, genereren emissies die bijdragen tot het broeikaseffect. Deze kunnen ingedeeld worden volgens hun aard (soort uitgestoten gas), oorsprong of maatregelen om de hoeveelheid ervan te verlagen.

Sommige emissiebronnen vallen onder de directe controle van de vervuiler. Bijvoorbeeld het verbruik van elektriciteit en aardgas in de gebouwen waarvan de onderneming eigenaar is, hoewel de verbruikte hoeveelheden ook afhankelijk zijn van de buitentemperatuur. De controle is indirect wanneer de onderneming enkel huurder is.

Andere bronnen van directe emissies hangen gedeeltelijk af van externe factoren. Dit is het geval voor thermische centrales. Hier speelt het type technologie van de constructeur mee, net zoals de keuzes bij de vernieuwing van het productiepark en het operationele systeem dat mee het rendement van de installaties bepaalt (aantal starts, volledige of gedeeltelijke belasting, enz.). Over het algemeen gaat de stijging van het rendement gepaard met een vermindering van de uitstoot.

Wat de elektriciteitsmix betreft, spant Luminus zich in om de CO₂-voetafdruk van het productiepark te verkleinen. Dit door waterkrachtcentrales te renoveren en onshore windenergie verder te ontwikkelen. De effectieve uitstoot hangt af van de evolutie van het verbruik van de klanten en het marktaandeel maar ook van het energiebeleid van elk land, en van de “merit order” op de groothandelsmarkten.

Dus zelfs wanneer de elektriciteitsproductie of de aankoop/verkoop van aardgas onder de directe of indirecte controle van Luminus valt, schommelen de daadwerkelijk verbruikte volumes naargelang de vraag van de klanten. Daarom is het voor Luminus een prioriteit om het verbruik van de klanten te helpen verminderen en de milieu-impact ervan te beperken via hernieuwbare energiebronnen.

Het GHG-protocol

Luminus meet zijn totale voetafdruk sinds 2011 en volgt daarbij het GHG-protocol (Greenhouse Gas Protocol). Deze methode is internationaal de meest gekende voor de berekening van de koolstofvoetafdruk.

Het protocol omvat de zeven belangrijkste broeikasgassen: koolstofdioxide (CO₂), methaan (CH₄), stikstofoxide (N₂O), fluorkoolwaterstoffen (HFK's), zwavelhexafluoride (SF₆), stikstoftrifluoride (NF₃) en perfluorkoolwaterstoffen (PFC's). De gegevens worden voorgesteld in ton CO₂-equivalent (tCO₂e), de andere gassen worden omgezet op basis van hun aardopwarmingsvermogen.

Het GHG-protocol brengt de uitstoot van broeikasgassen onder in drie categorieën ('scopes'), zodat elke onderneming zijn uitstoot kan bepalen en een dubbele berekening wordt vermeden.

- Scope 1 bevat de uitstoot uit bronnen die eigendom zijn van of gecontroleerd worden door het bedrijf. In het geval van Luminus zijn dat de emissies van de elektriciteitscentrales op aardgas, van het bedrijfsvoertuigenpark en de uitstoot door de verwarming van de gebouwen.
- Scope 2 betreft de uitstoot door de elektriciteitsproductie voor intern gebruik. Voor Luminus zijn deze emissies al verrekend in scope 1 omdat Luminus elektriciteit van zijn eigen productie gebruikt. Om de emissies die verband houden met de verbruikte elektriciteit in de industriële of kantoorgebouwen duidelijk af te bakenen, worden deze ondergebracht in scope 2. Deze emissies worden niet opgeteld bij de totale uitstoot.
- De uitstoot van scope 3 wordt upstream en downstream gegenereerd bij leveranciers (van goederen, diensten, brandstofbevoorrading of energie) of bij de eindklanten. Hier vinden we de emissies afkomstig van de winning van delfstoffen of van energietransport, of de verbranding van aardgas bij klanten thuis.

De indicatoren

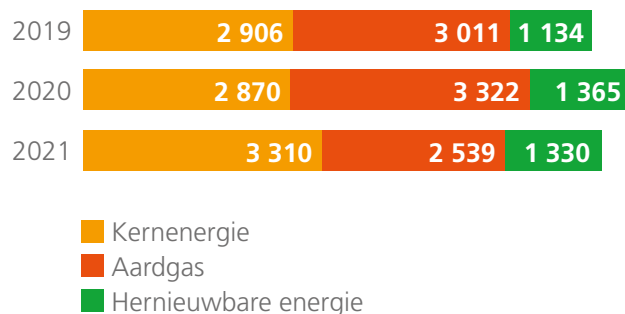
Eigen elektriciteitsmix: totale productie gedaald

In 2021 produceerde Luminus zelf iets minder elektriciteit (-5%) in vergelijking met 2020. Dit kwam door de lagere thermische productie (-23,6%) en windproductie (-11,6%), ondanks een hogere nucleaire (+15,5%) en waterkrachtproductie (+54%).

De productiemix voor 2021 bestaat voor 46% uit kern-, voor 35% uit thermische- (aardgas) en voor 19% uit hernieuwbare energie.

Het aandeel van koolstofvrije energie bedraagt 64,6% van de totale productie. Dit is een stijging met 8,6% ten opzichte van 2020.

Nettoproductie van elektriciteit (in GWh), exclusief warmte

GRI-EU2

Bron: Luminus.

In overeenstemming met de aanbevelingen van het GHG-protocol komen de cijfers in de grafiek overeen met het aandeel van Luminus in de Belgische nucleaire productie (10,2% van de vier meest recente fabrieken). In deze cijfers is echter niet de productie in verband met de trekkingsrechten voor Chooz B (100 MW) vervat.

De productie van hernieuwbare energie daalde (-2,5%) in vergelijking met 2020. Dit is toe te schrijven aan het gebrek aan wind tijdens het grootste deel van het jaar, ondanks het toegenomen geïnstalleerd vermogen.

De productie van waterkracht is sterk gestegen (+54%) door de uitzonderlijke hoeveelheid regen. In totaal bedraagt de hernieuwbare energieproductie van Luminus voor het derde opeenvolgende jaar meer dan 1 TWh.

Er werd meer kernenergie opgewekt (+15,5%). Dit komt door de goede beschikbaarheid van de kerncentrales waarin Luminus een aandeel van 10,2% heeft.

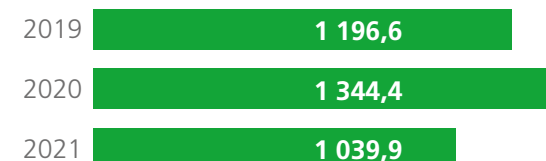
De gascentrales produceerden minder (-23,9%) dan in 2020 door de marktomstandigheden en door onderhoud van centrale van Seraing gedurende enkele maanden.

De indicator hiernaast omvat alleen de directe koolstofdioxide-emissies van de thermische centrales van Luminus, en zijn door de overheid gecontroleerd. Procesgerelateerde emissies van methaan (CH4) en distikstofoxide (N2O) zijn niet in deze grafiek opgenomen - zij zijn opgenomen in scope 1, berekend door CO2 Logic (zie volgende pagina).

Daling van de CO₂-uitstoot van het productiepark

De directe CO₂-uitstoot van de gasgestookte elektriciteitscentrales van Luminus daalt (-22,7%) door de gedaalde thermische productie (-23,6%). De koolstofintensiteit van Luminus - uitgedrukt in kilogram per megawattuur - is gedaald: -18,4% ten opzichte van 2020. Dit is het gevolg van de gedaalde thermische productie en de toename van de nucleaire productie. Daardoor bedroeg de CO₂-uitstoot per geproduceerde kilowattuur (inclusief warmteproductie via warmtekrachtkoppelinginstallaties) 143 kg, tegen 179 kg in 2020.

Directe CO₂-emissies van het productiepark (kiloton)

Bron: Milieuraapporten. Cijfers gecontroleerd en gevalideerd door VBBV (Vlaanderen) en Vincotte (Wallonië)

CO₂-emissies per geproduceerde MWh, inclusief warmte, in kg per MWh

Bron: Luminus.

Globale koolstofvoetafdruk - totaal van de verschillende scopes

De totale uitstoot door de activiteiten van Luminus in België is 4 943 kiloton CO₂-equivalent in 2021. Dit betekent een daling van 3,4% ten opzichte van de uitstoot in 2020 (5 116 kiloton).

De methode die CO2 Logic gebruikt voor de berekening van de koolstofvoetafdruk, heeft een aantal wijzigingen ondergaan. Ze worden in de onderstaande methodologische nota nader toegelicht. Er is geen herformulering van eerder gepubliceerde gegevens.

Uitstoot van broeikasgassen (CO₂, NO₂ et CH₄) door de eigen elektriciteitsproductie (scope 1) maakt 21% van de totale voetafdruk uit. In 2020 was dit 26,5. Indirecte emissies als gevolg van activiteiten die niet onder scopes 1 en 2 vallen, vertegenwoordigen 79% van de totale koolstofvoetafdruk (scope 3). Dit is een toename van 5,5% in vergelijking met 2020 (73,5%).

* Volgens de "markt"-benadering. Vermindering van emissies met 47% t.o.v. de "geografische" benadering

Scope 1: daling

De directe emissies door onze activiteiten (scope 1) dalen met -22,6%, ofwel 1 048 ktCO₂e in 2021, tegen 1 355 ktCO₂e in 2020. Dit is het gevolg van de marktomstandigheden en de stillegging van de centrale in Seraing tussen mei en september.

De emissies van het wagenpark zijn met 16% afgenomen. Dit is te danken aan de verdere elektrificatie van de vloot en de daling van het aantal gereden kilometers door dieselveertuigen.

De emissies door de verwarming van onze gebouwen zijn door de buitentemperaturen met 8% gestegen.

Scope 2: stabiel

Scope 2, zoals hieronder weergegeven, omvat emissies die verband houden met het elektriciteitsverbruik in de gebouwen van Luminus en die al in scope 1 zijn opgenomen. Ze worden op twee manieren volgens het GHG-protocol berekend:

- volgens de "geografische" benadering: deze houdt rekening met de totale emissiewaarde van de elektriciteit die volgens het IEA op het Belgische net wordt gezet ;
- volgens de "markt"-benadering: deze gaat uit van de energiemix van de leverancier. In dit geval komt die van Luminus als de leverancier voor alle betrokken gebouwen in aanmerking. In 2020 zijn de emissies van het elektriciteitsverbruik in de door Luminus gehuurde gebouwen gedaald (-22%). Dit kwam vooral door een lager elektriciteitsverbruik op de site van Hasselt. De uitstoot van het elektrische wagenpark van Luminus is opgenomen in scope 2. Tot op heden is alleen rekening gehouden met de emissies die verband houden met het opladen op de werkplek (locaties die zijn uitgerust met oplaadpunten van Luminus).

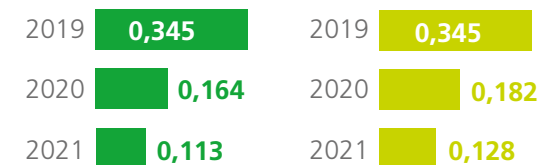
Scope 1 – Directe emissies gegenereerd door de activiteit van het bedrijf (ktCO₂e)

GRI 305-7

Bron: CO2 Logic.

Scope 2: Indirecte emissies gegenereerd door elektriciteit die wordt verbruikt in gebouwen (ktCO₂e)

- Berekening volgens de marktbenadering
- Berekening volgens de geografische benadering

Bron: CO2 Logic.

Scope 3: licht gedaald door lagere gasverkoop aan klanten

De totale scope 3-emissies zijn met 3,6% toegenomen. Dit komt voornamelijk door de aanzienlijke stijging van de emissies door de verbranding van gas dat verkocht is aan klanten. De grootste component van scope 3 is zoals in voorgaande jaren de verkoop van gas aan eindgebruikers: 61,3% tegenover 52,6% in 2020.

Twee andere belangrijke componenten van scope 3 zijn goed voor respectievelijk 15,5% - elektriciteit gekocht voor wederverkoop - en 18,2% - voor upstream fossiele brandstoffen.

De totale verkoop van gas aan eindklanten vertegenwoordigt 58% van de globale voetafdruk (inclusief emissies van upstream aardgas). Dit is een stijging van 20,2% ten opzichte van 2020, met name door een strengere winter (+22,4% meer graaddagen volgens Synergrid), en door de herverkoop aan Bolt en Energie.be. De verwerving van Essent Belgium heeft vanaf mei eveneens een impact gehad.

De aardgasverkoop bedroeg 14 061 GWh in 2021, tegenover 11 695 GWh in 2020. Dit komt overeen met een uitstoot van 2 376 ktCO₂e.

De emissies door de aankoop van elektriciteit voor wederverkoop aan eindgebruikers vertegenwoordigen 13% van de totale voetafdruk. Ze bedragen 605 ktCO₂e voor 2021 (-34,4%). Deze aanzienlijke daling - ondanks de hogere verkochte volumes - is grotendeels toe te schrijven aan de ruimere beschikbaarheid van de kerncentrale Tihange 1 in 2021.

De emissies van upstream gas- en brandstofaankopen daalden met 4,3% ten gevolge van de daling van de thermische productie. De post "uitrusting en infrastructuur" is met 5,8% gestegen.

De emissies voor de aankoop van goederen en diensten namen met 11,4% toe, voornamelijk door investeringen in IT-projecten/apparatuur.

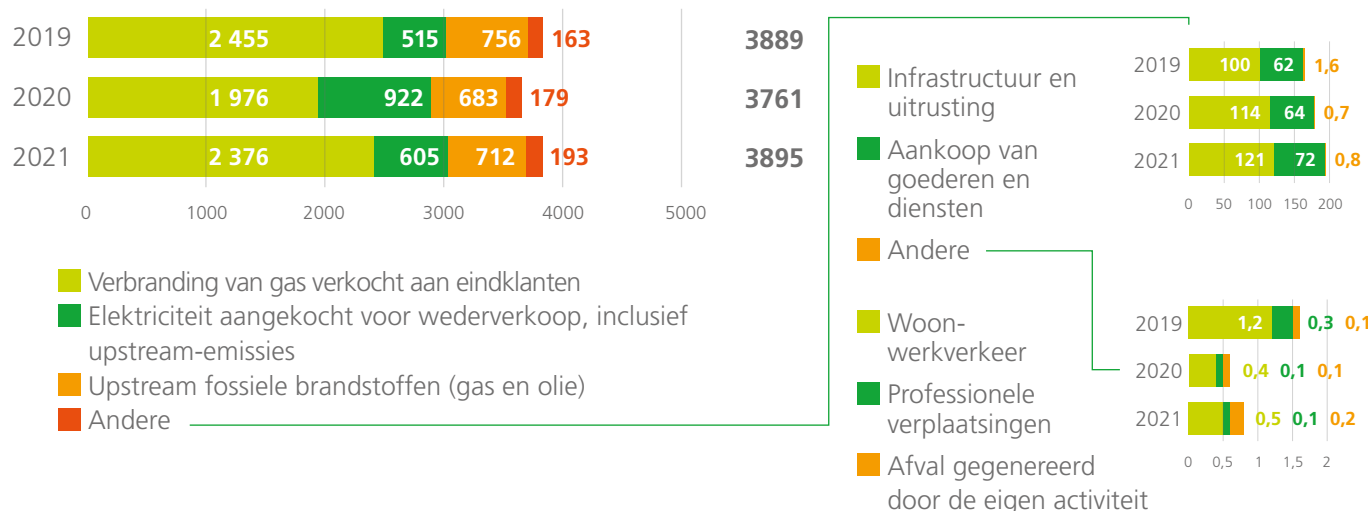
De emissies voor mobiliteit* (exclusief de directe emissies van het wagenpark) kenden met 459 tCO₂e een daling met 8,2%. Dit ondanks een lichte stijging van de voetafdruk van het woon-werkverkeer (+7%). De uitstoot voor dienstreizen is ondanks een stijging van de emissiefactoren fors gedaald.

De emissies uit afvalverwerking daalden (-24%), wat te verklaren is door de vermindering van de hoeveelheid als gevaarlijk beschouwd industrieel afval.

NB : De upstream- en downstreamemissies volgens de nucleaire participaties van Luminus (10,2%) in vier Belgische reactoren zijn niet langer opgenomen in de koolstofvoetafdruk van Luminus (zie de methodologische toelichting). Om de consistentie tussen de jaren te waarborgen, zijn deze emissies verwijderd uit de koolstofvoetafdrukken voor 2018, 2019 en 2020.

* d.w.z. emissies door verplaatsingen met de eigen auto, het openbaar vervoer, zakenreizen of van bezoekers, alsook emissies van brandstofvoorziening (winning, productie en vervoer van diesel en/of benzine) voor het wagenpark.

Scope 3: Indirecte emissies van activiteiten die niet zijn opgenomen in scopes 1 en 2 (ktCO₂e)

GRI 305-3

Bron: CO2 Logic.

Verantwoording van broeikasgasemissies: methodologische ontwikkelingen

De gebruikte methodologie om de koolstofbalans te bepalen, wordt elk jaar verfijnd. We houden rekening met wijzigingen in de geldende normen (GHG-protocol) en met updates van de emissiefactoren. Wanneer de berekeningsmethoden ingrijpend wijzigen, kunnen we zo de koolstofbalansen van de voorgaande jaren opnieuw evalueren. Op die manier waarborgen we de continuïteit en kunnen we een vergelijking in de tijd maken.

Aandachtspunten voor de analyse

De verkoop van elektriciteit en gas aan Bolt en Energie.be is opnieuw opgenomen in scope 3. Deze volumes waren uit de berekening voor 2020 gehaald omdat deze dochterondernemingen niet als eindafnemers werden beschouwd. In het GHG-protocol is namelijk bepaald dat bij de berekening van de koolstofvoetafdruk alleen rekening mag worden gehouden met de verkoop aan eindgebruikers. Vanwege de financiële controle van Luminus over de platformen Bolt en Energie.be werd het echter als wenselijk gezien om de verkochte volumes opnieuw op te nemen in de totale voetafdruk van Luminus.

De verkoop van energie aan voormalige klanten van Essent Belgium is opgenomen in de berekening voor 2021 voor de periode mei-december.

De upstream/downstream-emissies van de kerncentrales waarin Luminus een aandeel van 10,2% heeft, worden niet in aanmerking genomen voor de koolstofbalans van Luminus. Deze beslissing werd in 2020 genomen wegens het gebrek aan operationele, strategische en financiële controle over de centrales Doel 3 en 4 en Tihange 2 en 3. Deze uitsluiting vertegenwoordigt 39 ktCO₂e in 2021, d.w.z. minder dan 1% van de totale emissies (berekening op basis van een emissiefactor van 12 kg CO₂e/MWh - IPCC-referentie). Een grondige analyse van het GHG-protocol gebeurt om na te gaan of de in 2020 gekozen aanpak nog steeds adequaat is.

Methodologische veranderingen

Voor 2021 is rekening gehouden met specifieke factoren voor de aankoop van elektriciteit die onder scope 3 valt, in functie van de productie-oorsprong. In de vorige berekeningen werd alleen de verworven nucleaire opwekking (elektriciteit geproduceerd in Tihange 1) meegeteld volgens een specifieke emissiefactor. In 2021 wordt de emissiefactor van het IPCC (12 CO₂e/MWh) voor upstream- en downstream kernenergie gebruikt. De emissiefactoren die voor elke elektriciteitsbron worden gebruikt zijn op aanvraag beschikbaar.

Voor grijze elektriciteit of elektriciteit van het net geldt een geactualiseerde waarde van de algemene emissiefactor (71 kg CO₂e/MWh - IEA- en IPCC-referentie voor België- tegenover 77 kg CO₂e/MWh in 2020). De daling van deze factor houdt verband met de stijging van de Belgische nucleaire productie.

De emissiefactoren voor vliegvluchten zijn gewijzigd, waarbij rekening is gehouden met een ander dan het huidige referentiesysteem (Defra, niet langer Ademe). Bij het bepalen van de koolstofvoetafdruk van vliegvluchten wordt gekeken naar het type vlucht (korte, middellange of lange afstand). Deze wijziging heeft amper gevolgen omdat het Luminus-personeel in 2021 heel weinig het vliegtuig heeft genomen.

Toelichting bij de gegevensverzameling in 2021

Zoals voordien baseren we ons voor de emissie-analyse alleen op het geregistreerde elektriciteitsverbruik via de laadpalen op de Luminus-locaties. De gebruikte emissiefactor is die van scope 2 (marktbenadering), aangezien alle Luminus-locaties werken met een Luminus-contract.

Net als in 2020 zijn er geen gegevens over het gebruik van het openbaar vervoer verzameld, deels omdat het aantal feitelijke verplaatsingen tijdens de gezondheidscrisis moeilijk te bepalen is.

Update van de emissiefactoren

Er zijn herziene emissiefactoren voor elektriciteit die van producenten wordt afgenomen en vervolgens aan consumenten wordt verkocht. Voortaan wordt er rekening gehouden met nieuwe inzichten in het klimaateffect van een bepaalde technologie en met veranderingen in de elektriciteitsmix. Ook is er een verfijning van eerdere inschattingen. De belangrijkste referenties voor de verschillende factoren zijn het IEA, het IPCC en Ademe. Meer informatie is op verzoek verkrijgbaar.

In deze evaluatie zit voor de eerste keer de verkoop van biomethaan. Hiervoor geldt een emissiefactor van 53 kg CO₂e/MWh*.

* Het gaat hier om dezelfde emissiefactor voor de aankoop van elektriciteit die zelfproducenten produceren met biomethaan

Vrijwillige acties om de koolstofvoetafdruk van Luminus te verminderen

Voortzetting van het "Climaction"-initiatief

Sinds 2019 onderzoekt een transversaal team van "Climactors" de verschillende bronnen van broeikasgasemissies van het bedrijf en stelt acties voor om deze te verminderen.

In 2021 richtte het «Climaction»-team zich op de interne uitrol van «Fresque du Climat»-workshops om het personeel bewust te maken van de gevolgen van klimaatverandering en om acties aan te moedigen om de CO₂-voetafdruk te verkleinen, zowel binnen Luminus als op persoonlijk vlak.

Daarnaast organiseerde het team in oktober een interne klimaatweek met digitale informatiesessie over de impact van: voeding, digitaal gedrag, reizen en toerisme, wonen, enz...

Bonussen gelinkt aan de vermindering van de uitstoot van bepaalde broeikasgassen

In 2021 stelde het Luminus Strategy-team voor om een deel van de jaarlijkse bonus voor alle medewerkers te bepalen op basis van verschillende doelstellingen om de uitstoot van broeikasgassen van het bedrijf te verminderen. Dit voorstel werd goedgekeurd en uitgevoerd door het directiecomité van de vennootschap.

Er werden gekwantificeerde doelstellingen vastgelegd met betrekking tot onder meer de elektrificatie van het wagenpark, de aansluiting van woningen op het warmtenet Gent-Ham of zelfs de groei van het geïnstalleerde windvermogen of de installaties van fotovoltaïsche panelen.

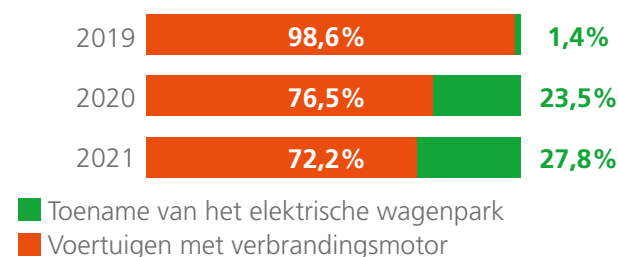
Tegen het einde van het jaar waren de meeste doelstellingen bereikt.

Een voertuigbeleid gericht op elektrificatie

Het bedrijfswagenbeleid van Luminus is erop gericht het wagenpark volledig te elektrificeren om zo zijn ecologische voetafdruk te verkleinen. In 2021 bereikte de elektrificatiegraad van het wagenpark van Luminus 27,8% (43% inclusief de bestelde maar nog niet geleverde voertuigen).

Er waren in 2021 104 nieuwe elektrische wagens op een wagenpark van in totaal 482 voertuigen.

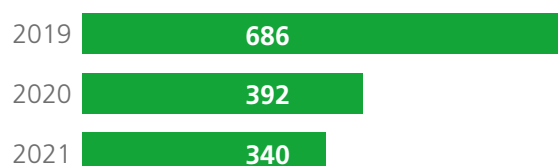
Elektrificatie van het wagenpark

Lichte vermindering van het papierverbruik

In 2021 is het aantal printopdrachten opnieuw gedaald (-13,3%). Deze daling is voornamelijk te danken aan de toename van het telewerken van de laatste twee jaren.

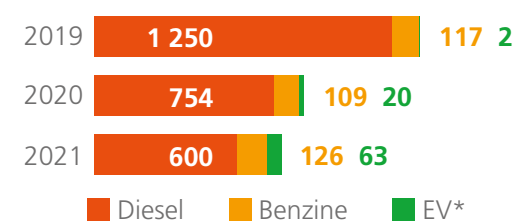
Aantal afgedrukte vellen papier (duizenden)

Wagenpark: uitstoot met 10,6% gedaald

De emissies van het wagenpark zijn met 10,6% gedaald ten opzichte van 2020. Deze daling is te danken aan de toegenomen elektrificatie van de bedrijfsvoertuigen en de vermindering van het aantal gereden kilometers van de diesel-voertuigen. De uitstoot van deze dieselvoertuigen is sterk verlaagd (-20,6%), de (Indirecte) uitstoot van geëlektrificeerde voertuigen is sterk toegenomen (+215%). Ondanks deze stijging vertegenwoordigen ze slechts 9% van de totale emissies van het wagenpark.

Emissies van het wagenpark van Luminus (in tCO₂e)

GRI 305-1

* In deze cijfers zijn momenteel geen oplaad volumes thuis of in buitenland vervat.

Lichte afname van het aantal fietsers

In 2021 konden 87 fietsers profiteren van de fietspremie voor het woon-werkverkeer, tegenover 99 in 2020. In totaal werd 53 710 kilometer gefietst (-29,7% ten opzichte van 2020), of gemiddeld 617,4 kilometer per jaar per fietser. Deze lichte daling is toe te schrijven aan de toename van het telewerken tijdens de gezondheids crisis.

Anticiperen op het onverwachte: industriële installaties op de proef gesteld

Het kader

Luminus stelt alles in het werk om ernstige menselijke en milieuschade te voorkomen.

De uitbating van industrieterreinen is onderworpen aan strikte voorwaarden en zijn vastgelegd in vergunningen die de autoriteiten verlenen. Bovendien wordt elke nieuwe installatie onderworpen aan een systematische analyse van de industriële risico's. Dit gebeurt tijdens de ontwerpfase, bij de inbedrijfstelling en vervolgens om de vijf jaar, of wanneer wijzigingen worden aangebracht aan de volledige installatie of een gedeelte daarvan. De inschatting van de risico's tijdens de totale levensduur van de installatie moet worden gevolgd, zowel vanuit het oogpunt van de installatie zelf als vanuit het oogpunt van de exploitatie- en onderhoudsprocessen.

De overige risico's worden ingedeeld volgens hun potentiële gevolgen en de mate van waarschijnlijkheid.

Daarbij houden we met name rekening met:

- de gegevens die de fabrikant verstrekt;
- de analyse van incidenten of bijna-incidenten die ter plaatse zijn waargenomen, en in de gehele bedrijfstaking;
- aanvullende risicostudies, uitgevoerd door multidisciplinaire teams van Luminus onder toezicht van externe deskundigen en volgens internationaal erkende methodologieën;
- feedback van de sector en de autoriteiten.

Maandelijks wordt verslag uitgebracht over de voortgang van de geplande acties om de risico's te beperken. De gebruikte methodologie is een referentie voor het verkrijgen van ISO 14001- en 45 001-certificaten. Luminus moet over incidenten met betrekking tot zijn installaties rapporteren aan de bevoegde instanties. Alle incidenten die milieuschade kunnen berokkenen, hoe klein ook, moeten worden gemeld.

De indicatoren

In 2021 moesten er twee milieu-incidenten worden gerapporteerd. Over heel 2021 heeft Luminus geen ernstige incidenten hoeven te melden.

	2019	2020	2021
Aantal aan de overheid gemelde milieu-incidenten	2	0	2

Twee milieu-incidenten gerapporteerd in 2021

Op 25 maart voerde een erkend controleorgaan in de centrale van Gent-Ham een periodieke emissiemeting uit. Hierbij bleek dat de toegestane norm voor de stikstofuitstoot bij een van de drie warmtekrachtkoppelingsmotoren was overschreden. Er werd namelijk een uitstoot van 124 mg NO₂/Nm³ gemeten (ofwel 99 mg NO₂/Nm³ na correctie voor meetonzekerheid), terwijl de drempelwaarde 95 mg NO₂/Nm³ bedraagt.

De uitvoering van specifiek onderhoud bleek tijdens nacontroles zeer doeltreffend. De gemeten uitstoot was gedaald naar 65 en 54 mg NO₂/Nm³. Dit is ruim onder de toegestane drempelwaarde. Dit incident was de aanleiding om het onderhoudsprogramma aan te passen en zo het risico op overschrijding te verminderen. Sindsdien zijn geen nieuwe overschrijdingen vastgesteld (situatie op 31 december 2021).

Op 6 april werd op de Ringvaart-site een lek van verdund glycol (mengsel van 40% water en glycol) vastgesteld in een koelcircuit. Uit de analyse bleek wat de oorzaak was: een

lek in de pomp die het koelcircuit aanstuurt. Het industriële afvoersysteem ving gedurende enkele weken in totaal ongeveer 5 ton verdund glycol op. Het betrokken gebied en het drainagesysteem kregen een schoonmaakbeurt. Ook kwam er een nieuw preventief alarmsysteem dat abnormale schommelingen van het tankniveau accurater opspoorde.

NB: De 'halfwaardetijd dissipatie' (DT50) van glycol is ongeveer 46 uur. Halveringstijden (DT50) zijn de meetnorm voor de stabiliteit en persistentie van een chemische stof in het milieu. De halveringstijd (DT50) is de tijd die een bepaalde hoeveelheid van een chemisch bestanddeel nodig heeft om door afbraak met de helft te verminderen.

Waterverbruik

Het kader

Bij de thermische centrales wordt zoet water gebruikt om de installaties te koelen ("koelwater") en voor diverse productieprocessen ("gedemineraliseerd water"). Thermische centrales moeten worden gekoeld door een koudebron: omgevingslucht of het water uit een rivier of kanaal. In het eerste geval vindt de warmtewisseling plaats in een aërocondensor of koeltoren. In het tweede geval moet het water dat wordt opgepompt in de buurt van de centrale, behandeld worden voordat het in de koelcircuits wordt geïnjecteerd. Dit is nodig om oxidatie- en kalkaanslagproblemen te voorkomen.

Na de warmtewisseling wordt het gebruikte water onder strikte voorwaarden teruggevoerd. Er is controle nodig van de chemische samenstelling en de temperatuur.

Alle vloeibare lozingen van de thermische centrales van Luminus worden continu gemonitord en/of gecontroleerd. Zo zorgen we voor de strikte naleving van de milieuvergunningen en de opgelegde limieten.

In thermische centrales moeten sommige koelcircuits gevuld met water blijven, zelfs wanneer de productie-eenheid niet in dienst is. Dit is het geval voor de STEG-centrale in Seraing. Doordat een deel van de installatie is stilgelegd, wordt een deel van het water dat stroomopwaarts wordt onttrokken door de circuits geleid zonder te worden verwarmd of behandeld.

In overleg met de autoriteiten wordt dit transitvolume niet meegeteld bij de gerapporteerde lozingen.

De indicatoren

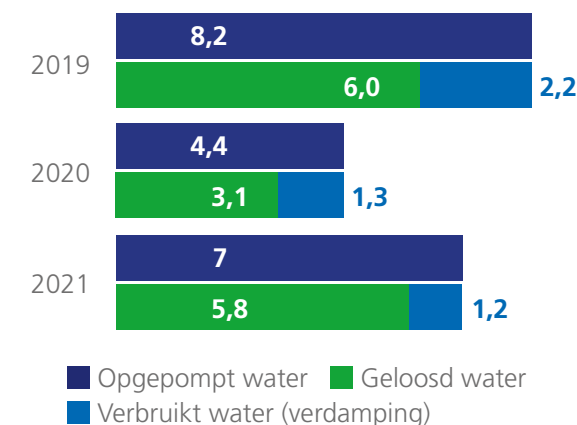
Meer water opgepompt, verbruik stabiel

De hoeveelheid water die in 2021 werd onttrokken, stijgt met 37%, als gevolg van de vaker voorkomende werking in een open-circuitmodus (zonder koeltoren). Het verbruikte water blijft stabiel, omdat in een open circuit al het water in de genomen koeling wordt teruggegeven.

Lichte stijging van de waterintensiteit

De intensiteit van het waterverbruik door de thermische centrales is in 2021 licht gestegen. Dit door de verlaging van het aantal uren dat de centrale van Seraing in werking was. Daartegenover is de waterintensiteit van de centrale van Angleur gedaald van 0,56l/kWh naar 0,44l/kWh in 2021 door de stijging van het aantal bedrijfsuren. Het waterverbruik in een thermische centrale is hoger als deze gedeeltelijk in gebruik is.

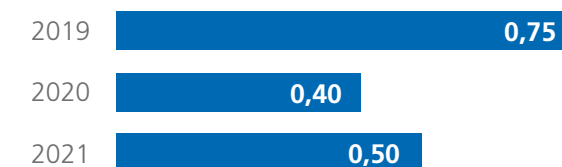
Totaal waterverbruik door thermische centrales (miljoenen m³)

GRI 303-1 - SDG 6 - VER 4

Bron: Luminus.

Intensiteit van watergebruik op thermische locaties

■ Intensiteit van het waterverbruik op de thermische sites: totaal verbruikt water in functie van de opgewekte elektriciteit (l/kWh)

GRI 303-1 - SDG 6 - VER 4

Source : Luminus.

Luchtkwaliteit

De indicatoren

Uitstoot stikstofoxiden gedaald

De uitstoot van stikstofoxiden (NOx) is gedaald (-26%) door de productiedaling van de aardgasgestookte centrales van Luminus.

De NOx-uitstoot per geproduceerde kWh is gedaald, als gevolg van de stijging van de nucleaire en windenergie in de energiemix van Luminus en de daling van de thermische productie (natuurlijk gas).

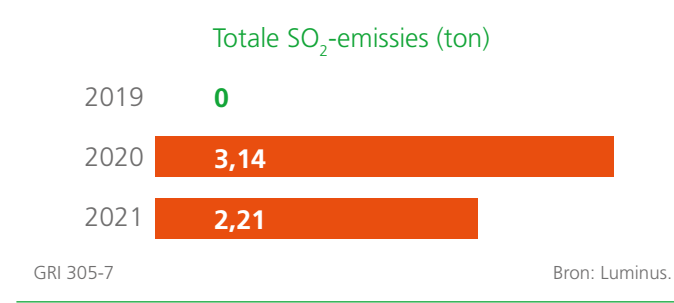
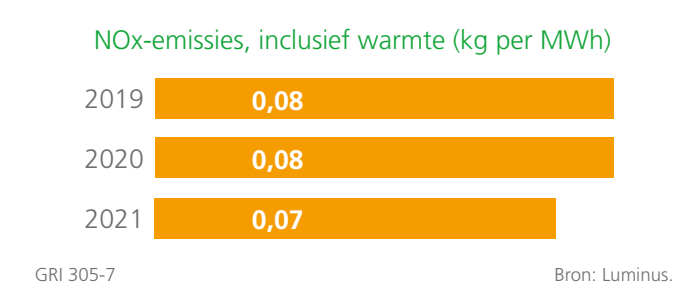
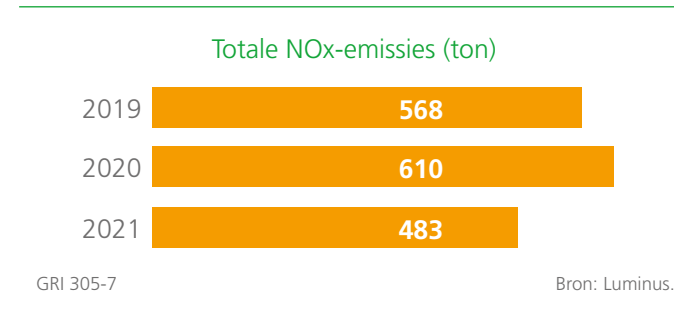
N.B. : De berekening van de stikstofoxiden per geproduceerde kilowattuur bevatte een fout in 2020. De gecorrigeerde berekening is opgenomen in de grafiek hiernaast.

Daling van zwaveldioxide-emissies

De zwaveldioxide-emissies zijn gedaald (-42%). 93% van de emissies die hier vermeld worden zijn het gevolg van een methodologische* wijziging doorgevoerd, in 2020, op vraag van de EDF groep.

Door deze wijziging is een deel van de "SO₂-emissies" berekend op basis van het aardgasverbruik.

Een deel van de emissies blijft toe te schrijven aan dieseltests in Ham (7 ton) en Seraing (8 ton), in het kader van de black-startcontracten.

* Deze berekening is niet toegepast op 2018 en 2019.

Beheer industrieel afval

Het kader

De industriële activiteiten van Luminus brengen verschillende soorten vast afval mee.

Elk jaar haalt Luminus honderden tonnen afval uit de Maas om het debiet stroomopwaarts van de waterkrachtcentrales in stand te houden. Het bedrijf dekt de kosten voor de inzameling, sortering en recyclage van dit afval. De hoeveelheid afval die uit de rivier wordt gehaald, schommelt van jaar tot jaar. Ze wordt beïnvloed door het debiet en eventuele overstromingen.

De hoeveelheid afval die rechtstreeks door Luminus wordt geproduceerd, hangt af van de geplande onderhoudsactiviteiten (routineonderhoud, groot onderhoud, renovatie, enz.). Een deel van dit afval wordt gesorteerd, gerecycleerd of teruggewonnen.

De indicatoren

Sterke stijging van de hoeveelheid behandeld afval

De hoeveelheid afval dat aan de waterkrachtcentrales uit de Maas wordt gehaald, is sterk gestegen (+61,3%) als gevolg van de overstromingen veroorzaakt door de zeer hevige regenval. De sortering en recyclage van dit afval kostte ongeveer 135 000 euro in 2021. Door werken in het kader van het bouwproject voor de nieuwe gascentrale op de site van Seraing, is de hoeveelheid ongevaarlijk industrieel afval sterk toegenomen (bijna verdrievoudigd). Na bodemonderzoek werd 421 ton beton weggenomen dat allemaal werd gerecycled.

De hoeveelheid gevaarlijk industrieel afval is sterk gedaald (-64,9%) in vergelijking met 2020.

Gerecycleerd afval en aandeel van gerecycleerd afval in de totale hoeveelheid geproduceerd afval

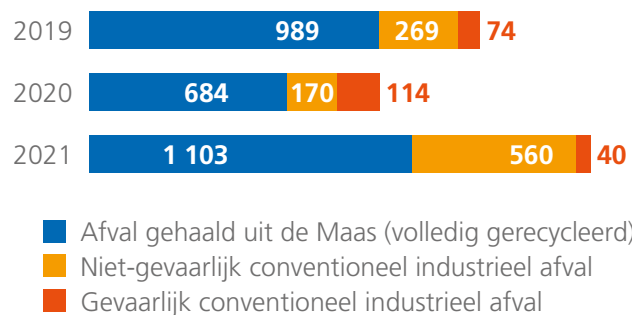
In 2012 heeft Luminus een beleid ingevoerd om minder afval op afvalparken te laten belanden.

Al het afval dat uit de Maas wordt gehaald, wordt gesorteerd en indien mogelijk gerecupereerd.

In 2021 is de hoeveelheid gerecycleerd afval toegenomen (+74%), doordat er meer ongevaarlijk afval uit de Maas is gehaald.

Het recyclagepercentage in 2020 blijft stabiel (99%). Sommige afvalstoffen blijven "niet-recycleerbaar" omdat er geen recyclagekanaal voor bestaat.

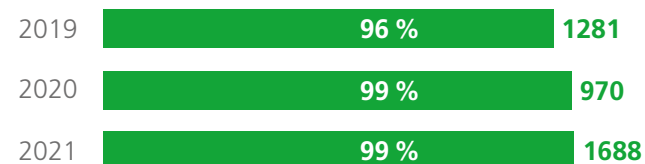
Gewonnen of geproduceerd industrieel afval (ton)

Bron: Reporting REGINE - Service Public de Wallonie, DGO3 - Département Sols et Déchets. Reporting to OVAM, Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij.

GRI 306-2 - SDG 12.4 - VER 4

Gerecycleerd afval (ton) en aandeel (%) gerecycleerd afval in vergelijking met totaal geproduceerd of uit de Maas gehaald afval

GRI 306-2 - SDG 12.4 - VER 4

Bron: Luminus.

Bescherming van de biodiversiteit

Het kader

Het behoud van de biodiversiteit: het is een van de uitdagingen waarmee Luminus dagelijks wordt geconfronteerd. Onze activiteiten hebben immers mogelijk een impact op het milieu. Daarom hebben we specifieke maatregelen getroffen om het milieu te beschermen.

Projecten die mogelijk een grote impact hebben op het ecologisch evenwicht, krijgen een effectenbeoordeling voorafgaand aan de afgifte van een milieuvergunning. Dergelijke studies zijn er ook bij de verlenging van vergunningen, voor elektriciteitscentrales met een vergunning van klasse 1 & 2 en voor specifieke projecten zoals gedefinieerd in de wetgeving. Voor andere projecten komt er een nota met een kwantitatief overzicht van de belangrijkste effecten op het milieu. Waar nodig worden er passende maatregelen vastgelegd.

Met name in Wallonië voorziet de regelgeving in de uitvoering van compenserende maatregelen wanneer een windproject een risico op aantasting van de biodiversiteit inhoudt dat niet voldoende kan worden beperkt. In het Vlaams Gewest kan de regelgeving ook voorzien in de invoering van compenserende maatregelen wanneer een windenergieproject een risico van verstoring van de biodiversiteit inhoudt dat niet voldoende kan worden beperkt. Dit is vastgelegd in de milieuvergunning.

De indicatoren

	2019	2020	2021
Aantal locaties waar verplichte compenserende maatregelen zijn uitgevoerd GRI 304-3 - SDG 15.1 - VER 4	13	22	25
Aantal locaties waar vrijwillig compenserende maatregelen zijn uitgevoerd GRI 11-4 - SDG 15.5 - VER 4	7	11	14
Aantal lopende vogelmonitoringsstudies - SDG 3.9 - VER 5	1	2	5
Terreinen waar bodemsanering nodig is - SDG 3.9 - VER 5	1 (Monsin)	1 (Seraing)	1 (Seraing)

Hieronder volgt een lijst van gebieden waar **verplichte** maatregelen ter bescherming van de biodiversiteit van kracht zijn en eveneens een lijst van locaties waar Luminus **vrijwillig** maatregelen heeft genomen om de biodiversiteit te behouden of te herstellen.

[Verplichte maatregelen biodiversiteit 2021](#)
Adobe Acrobat Document 31 KB

[Vrijwillig maatregelen biodiversiteit 2021](#)
Adobe Acrobat Document 22 KB

Hieronder volgt een lijst van audits die zijn uitgevoerd om verontreinigde bodems te inventariseren. Uit deze lijst blijkt dat:

- De verontreiniging op het terrein van Monsin inmiddels is gesaneerd;
- Het Waals Gewest heeft gevraagd een saneringsplan op te stellen om de verontreiniging op de site van Seraing te verhelpen. Dit plan moet uiterlijk op 31 december 2021 worden ingediend.

[2021 Bodemonderzoeken Luminus-sites](#)
Adobe Acrobat Document 113 KB

VRIJWILLIGE ACTIES

Naast de verplichte acties in het kader van de vergunningen draagt Luminus op een proactieve manier bij tot het behoud van de biodiversiteit. Dit is met name het geval voor:

- de sites Ringvaart en Seraing (laat-gemaaide gebieden);
- de site van Lierneux (wandelen- en fietsroute met educatieve stopplaatsen);
- de sites van Angleur en Lixhe (gebieden gewijd aan biodiversiteit);
- plaatsen waar bijenkolonies worden gehouden (Floriffoux, Seraing en Ringvaart);

- windparken waar ornithologische monitoring wordt uitgevoerd in samenwerking met de vereniging Faune & Biotopes.

Bovendien wordt het meerjarige partnerschap met het [Jane Goodall Institute](#) in België voortgezet, met als doel 3,6 miljoen bomen te planten in Afrika en België.

Voltooiing windturbinepark in Zelzate

In januari 2021 werden twee windturbines van elk 3,45 MW opgeleverd op het terrein van Jan De Nul nv in Zelzate. De windturbines zijn 196 meter hoog en hebben wieken van 56 meter lang.

De twee turbines produceren jaarlijks ongeveer 14 000 MWh, wat overeenkomt met het verbruik van meer dan 3 500 gezinnen. Deze hernieuwbare productie is goed voor een jaarlijkse vermindering van de uitstoot van ongeveer 2 618 ton* CO₂.

De windturbines die in Zelzate werden gebouwd, werden gefinancierd door Luminus. Via de coöperatie Lumiwind kunnen omwonenden, particulieren en bedrijven intekenen op in totaal 76,04% van de opbrengstrechten voor één van de twee windturbines. Een aandeel kan aangekocht worden tegen een koers van 25 euro. Hierop ontvangt de coöperant een dividend gekoppeld aan de nettowinst van alle windturbines in Lumiwind.

Voordat begonnen werd met het plaatsen van de eerste mast, werd er ruimte gemaakt voor archeologisch onderzoek, aangezien er in de buurt een oud Spaans fort stond. Dit resulteerde in archeologische vondsten zoals 17de-eeuwse munten, een lanspunt, musketkogels en een kanonskogel.

De bouwwerkzaamheden aan deze windturbines, die in augustus 2020 begonnen, moesten twee keer worden onderbroken vanwege incidenten tijdens de mastmontagefase. Na overleg met de onderaannemer konden de nodige corrigerende maatregelen worden genomen.

De twee windturbines in Zelzate zijn elk 196 meter hoog.

Opgravingen hebben enkele sporen van de Spaanse bezetting blootgelegd.

* Berekening op basis van emissiefactoren rekening houdend met de levenscyclus: 11 gCO₂e/kWh voor windenergie (IPCC-referentie 2014) en 198 gCO₂e/kWh voor de Belgische energiemix (AIÉ-referentie 2020).

Bouw van het windturbinepark van Nives: technologie als bescherming voor de biodiversiteit

De site van het windturbinepark bevindt zich in de buurt van een Natura 2000-gebied. Dit is een van de redenen waarom een zeer speciaal toestel is gebruikt om de wieken van de windturbine over de smalle en steile wegen te vervoeren. We kijken terug op een bouwproject dat de ontwikkeling van hernieuwbare energie wist te verzoenen met de bescherming van de biodiversiteit.

De vier nieuwe Luminus-windturbines liggen in de gemeente Vaux-sur-Sûre nabij het dorp Nives. De bouwfase is op 26 oktober 2021 voltooid. De geschatte productie van deze vier turbines van 2,75 MW bedraagt 27 456 MWh per jaar, wat overeenkomt met het elektriciteitsverbruik van 7 800 huishoudens*. Het windturbinepark is sinds eind 2021 in gebruik.

Zonder de blade lifter waren versterkingswerken aan het talud noodzakelijk geweest om grondverzakkingen te voorkomen. Ook zou een grote hoeveelheid grond moeten worden verplaatst, met grote impact op de flora en de microfauna. Dankzij de blade lifter werden verder

de taken van de onderaannemer vereenvoudigd. Hierdoor namen de bouwverfrisco's af en werden de algemene gevolgen voor het milieu tot een minimum beperkt.

Blade lifter voor de eerste keer gebruikt

Bij de bouw van de vierde windturbine van het park kozen de projectteams voor een zogeheten "blade lifter". Dankzij dit toestel hoefden ze de toegangswegen tot de site niet aan te passen. Een operator bedient dit systeem vanop afstand. Dit maakt het mogelijk een schroefblad dat gewoonlijk horizontaal wordt vervoerd tot 90° te kantelen. Zo kan het konvooi makkelijker de bochten nemen.

De toegangsweg naar de vierde windturbine van Nives ligt voor een stuk in een waterrijk Natura 2000-gebied. Daarom was een wijziging van het wegtracé voor het vervoer van de schroefbladen niet mogelijk. Ook de bestaande wegen verbreden, was geen optie. Bovendien beperken imposante taluds die het parkeerterrein langs de autoweg ondersteunen, de toegang tot het bouwplatform. Dit verhindert de doorgang van gewone transportwagens, vooral in de bochten.

* Berekening gebaseerd op een verbruik van 3,5 MWh/jaar per gezin.

De machinist stelt de hoogte van het schroefblad in die nodig is om over de helling te gaan. Er werden ook metalen platen aan de kant van de weg geplaatst om de vrachtwagen te kunnen laten passeren zonder dat er permanente wegverharding nodig is.

De vrachtwagen kan nu verder op weg naar de bouwplaats.

Productiesite van Angleur een week lang buiten dienst door het noodweer

Op 15 juli 2021 liep de site van Angleur onder doordat het Ourthekanaal buiten zijn oevers trad. Dankzij het kordaat optreden van onze teams konden de installaties snel weer in gebruik worden genomen. Op 19 juli werd één van de vier turbines opnieuw in werking gesteld.

De site van Angleur beschikt over vier gas- en stookolieturbines met een open cyclus waarmee snel schommelingen in de behoeften van het elektriciteitstransportnet opgevangen kunnen worden. De twee recentste turbines, die in 2009 in bedrijf zijn genomen, starten op in minder dan negen minuten.

Gezien de site van Angleur in de stad ligt, ten zuiden van het Ourthekanaal en ten oosten van de Maas, zijn er specifieke maatregelen* voorzien om bij overstromingen het hoofd te bieden aan het stijgende waterpeil.

De teams van de productiesite van Angleur zijn op 16 juli gestart met de schoonmaak van de installaties.

Vanaf de ochtend van 15 juli volgden de operationele teams van Angleur de procedures om de veiligheid van de site te verzekeren. Zo werden er o.a. kistdammen bij het pompstation geplaatst om de instroom van water tegen te houden, zandzakken op verschillende plaatsen op het terrein gelegd, elektrische installaties afgeschermd en de gastoevoer afgesloten.

Helaas heeft de hoeveelheid regen, net als elders in de regio Luik, de voorspellingen ruimschoots overtroffen. In Seraing bereikte de Maas een hoogte van 64,78 meter, ten opzichte van een gemiddeld niveau van 60,5 meter. In Angleur bereikte het peil van de Maas 63,90 meter en stond de Ourthe op een recordhoogte. Het water uit het Ourthekanaal liep over de oevers en zette vrijwel het volledige terrein onder water.

In de turbinezalen TG3 en TG4 steeg het waterpeil 10 tot 20 centimeter boven het grondniveau. Alle ondergrondse galerijen en kelders overstromden. Het personeel dat niet nodig was voor de beveiliging van de site werd tegen de ochtend van 15 juli geëvacueerd. Het overige personeel had de site in de vroege namiddag verlaten, ruim voor het hoogtepunt van de overstroming dat rond middernacht plaatsvond.

In de ochtend van 16 juli keerden de teams terug naar het terrein om te beginnen met het opruimen, schoonmaken en pompen. Er werd extra materiaal (pompen en slangen) van de Seraing-site gebruikt. Er kwam externe versterking voor de verdere schoonmaak van de installaties.

* Dergelijke maatregelen gelden voor alle thermische en hydro-elektrische centrales die Luminus uitbaat. Ze houden rekening met de specifieke kenmerken van elke locatie.

16 juli: piekmoment van de overstroming.

Dankzij al deze gezamenlijke inspanningen - ook in het weekend - waren de twee TG4-turbines op 19 juli weer beschikbaar.

Zij leverden op 21 juli opnieuw elektriciteit aan het net. De twee TG3-turbines werden op 24 en 26 juli vrijgegeven nadat de hoogspanningsverbinding was hersteld.

De schade liep op tot ongeveer 160 000 euro. Zo moesten motoren en sensoren worden vervangen en de omheiningen van het terrein hersteld worden. Op 31 december was de reparatie van een deel van de apparatuur (zoals de lift) nog bezig.

Naar aanleiding van de feedback over deze buitengewone gebeurtenissen is de overstromingsprocedure bijgewerkt. Enkele van de aanvullende maatregelen die toen ter plaatse werden ingevoerd, zijn nu standaard voorzien. Met name de voorraad kelderpompen en toebehoren is uitgebreid. Dit is ook het geval voor zandzakken en waterpanelen waarvan een grotere stock is aangelegd.

Life4Fish-programma: einde van de testfase voor alle pilootoplossingen

Het jaar 2021 stond in het teken van de voltooiing van alle tests om verschillende pilootoplossingen te evalueren op de sites van Grands-Malades, Ivoz-Ramet, Monsin en Lixhe. Het doel van het Life4Fish-programma blijft het evenwicht vinden tussen het behoud van de waterfauna en de productie van hernieuwbare energie op de Maas.

Maart 2021: de werken aan de hydraulische centrale van Grands-Malades werden voltooid door het openen van de loospijp.

Luminus en zijn partners* hebben in 2021 de uitvoering en testfase van de pilootoplossingen van het Life4Fish-programma voltooid. Ze kregen hierbij sinds 2017 de steun van de Europese Commissie en het Life-fonds. Het Life4Fish-programma heeft als doel de migratie naar zee te vergemakkelijken van twee referentiesoorten, de Europese paling en jonge zalm.

Het in 2020 aangelegde afvoerkanaal aan de waterkrachtcentrale van Grands-Malades is een soort grote pijp waardoor de vissen de turbines veilig kunnen ontwijken. De constructie is in maart 2021 onder water gezet.

Zo ontstaat er, samen met de elektrische gedragsbarrière die in november 2020 werd geïnstalleerd, een nieuwe stroomafwaartse route voor jonge zalm.

Deze nieuwe oplossingen zijn getest in het voorjaar tijdens de migratieperiode van jonge zalm. Gemerkte jonge zalm werd stroomopwaarts in het gebied uitgezet. De elektrische barrière voor de turbines moest de jonge zalm naar het afvoerkanaal leiden.

Analyses tonen aan dat de jonge zalm bewusteloos kan geraken na aanraking van de barrière. Ook bleek dat het afvoerkanaal effectiever was als de barrière niet onder spanning stond.

Een ander testproject ging over de migratie-impact van drie waterniveaus op de stuwdammen van Ivoz-Ramet, Monsin en Lixhe. Deze tests gebeurden in nauwe samenwerking met de Waalse Overheidsdienst. Deze niveauverschillen ontstaan door een gedeeltelijke opening van de dam. Ze vergemakkelijken de stroomafwaartse migratie van jonge zalm. Dankzij deze test is het mogelijk om voor elke locatie het optimale waterpeil te bepalen.

Zowel het voorspellende model voor stroomafwaartse migratie als de andere bewezen oplossingen zullen door de partners actief gebruikt worden.

Het model werd ontwikkeld door de onderzoeks- en ontwikkelingsteams van de EDF-groep. De laatste barrière is voorzien in Ampsin-Neuville. Het gaat om dezelfde opstelling als de barrière die in Grands-Malades voor paling is getest en die bijzonder doeltreffend is gebleken.

De afvoerbuis is klaar voor de volgende migratie.

* De universiteiten van Namen en Luik, alsook Profish en de teams Onderzoek & Ontwikkeling van de EDF-groep.

Luminus plant samen met het Jane Goodall Institute Belgium 14 000 bomen in Brakel, Alken en Visé

Ondanks covidbeperkingen vonden er ook in 2021 in beperkte kring boomplantacties plaats. Zo werden er 14 000 bomen geplant in België, verspreid over drie locaties in Vlaanderen en Wallonië.

Sinds 2017 werken het Jane Goodall Institute Belgium en Luminus samen in het kader van boomplantacties in België en Afrika. In 2019 sloten beide partijen een strategisch partnership van drie jaar. Ze kwamen overeen om jaarlijks minimaal 12 000 bomen te planten in België en 1 200 000 bomen in Afrika.

De 36 000 bomen in België en de 3,6 miljoen bomen in Afrika halen elk jaar samen minstens 80 000 ton CO₂ uit de lucht*. Dit komt overeen met de jaarlijkse uitstoot van het elektriciteits- en gasverbruik van ongeveer 20 000 huishoudens**.

Bovendien plantte het Jane Goodall Institute Burundi dankzij de financiële steun van Luminus 1,2 miljoen bomen in Afrika.

Premier Alexander De Croo en federaal minister van Energie Tinne Van der Straeten trotseerden de sneeuw om het startschot te kunnen geven van Forest in One Day 2021. Van rechts naar links: Anouska Plasmeijer, JGI Belgium; Grégoire Dallemagne, CEO Luminus; Alexander De Croo en zijn zonen; Tinne Van der Straeten; Stefaan Devleeschouwer, burgemeester van Brakel.

Op 7 februari werd in Brakel in beperkte kring het startschot gegeven van de boomplantactie 'Forest in one Day'. Premier Alexander De Croo en federaal minister van Energie Tinne Van der Straeten waren aanwezig om de eerste inheemse bomen en struiken te planten. Wegens de covidbeperkingen werden de overige bomen uitzonderlijk op verschillende dagen en zonder publiek geplant.

In Brakel werd in een gemengd bos aangeplant op een terrein van 1,73 ha. Bosgroepen Oost-Vlaanderen beplante het terrein met 5 480 inheemse bomen (zomereik, beuk, boskers, zwarte els en wilgen) en struiken (hazelaar, meidoorn en lijsterbes). Zoveel verschillende boomsoorten zijn gunstig voor de biodiversiteit. Daarnaast werden in Alken 6 000 bomen geplant in samenwerking met Bosgroep Limburg. En in Visé werden nog eens 3 000 bomen geplant in samenwerking met Sylva Nova.

De bomen die in februari 2021 in Brakel werden geplant doen het goed zoals je kan zien op de foto die een half jaar na de boomplantactie genomen werd. Ook de 180 000 bomen die in 2020 geplant werden in Hoeselt, Tinlot en Waasmunster worden zowel in Vlaanderen (De Bosgroepen) als in Wallonië (Sylva Nova) na de plantactie goed opgevolgd.

* Op basis van 22 kg CO₂e opgenomen per boom per jaar.

** 4 ton CO₂e per jaar per huishouden – gebaseerd op 3,5 MWh/jaar per gezin voor elektriciteit en 13,6 MWh/jaar voor gas.

Windturbinepark Ghlin-Baudour Nord: een positief ornithologisch rapport over het nestgedrag van zilvermeeuwen

Wat is de impact van twee reeds gebouwde windturbines op de kolonies van zilvermeeuwen? Het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen heeft dit op verzoek van Luminus bestudeerd. Het onderzochte windpark ligt in de bedrijvzone Ghlin-Baudour Nord. Uit deze studie blijkt dat er geen effect is op het nestgedrag van zilvermeeuwen.

Begin 2021 hebben DNF en DEMNA* aan Luminus gevraagd een ornithologisch onderzoek uit te voeren voor de vergunningsaanvraag voor het windpark Ghlin Baudour Nord. Dit project wordt uitgevoerd in partnerschap met IDEA** en gaat over de bouw van vijf nieuwe windturbines.

Twee windturbines van 180 meter en 130 meter staan al op het industrieterrein. De studie van het Koninklijk Instituut voor Natuurwetenschappen had twee onderzoeksvragen. Welke effecten hebben de twee bestaande turbines en wat is het potentiële effect van de twee toekomstige turbines die zich het dichtst bij drie kolonies grote mantelmeeuwen bevinden?

Zonnedaken kunnen voor nesten worden gebruikt.

Deze drie kolonies huizen op de daken van verschillende bedrijven die de door de observatie- en opvolgingscampagne opgelegde beperkingen aanvaardden.

Een kuiken met een beschermende donslaag ... Heb je het gevonden?

De zilvermeeuw staat op de Waalse rode lijst van bedreigde soorten en heeft in het Waalse Gewest dus een speciale beschermingsstatus. De soort is overigens in de hele Europese Unie beschermd, zoals alle wilde vogelsoorten. Het is een trekvogel die in zeer kleine aantallen in België broedt. Tijdens de winter trekt hij enkele honderden kilometers naar het zuidwesten. Deze vogels nestelen steeds vaker op fabrieksdaken, hoogstwaarschijnlijk doordat grondnesten vaak leeggeroofd worden.

De studie moest duidelijk maken of windturbines een invloed hebben op de directe sterfte van broedvogels. Dit gebeurde door de ontwikkeling van kolonies en in het bijzonder de overlevingspercentages van eieren en kuikens te bestuderen. De waarnemingen vonden plaats tijdens tien veldbezoeken in de broedperiode van 10 mei tot 29 juli 2021.

Het onderzoek richt zich op 29 broedparen van de zilvermeeuwen en liet geruststellende resultaten zien. Dat blijkt uit het rapport van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen. De evolutie van de nestcyclus van de vogels beschouwden de wetenschappers als normaal.

De grootte van de eieren en het broedsucces liggen iets onder het gemiddelde, maar dat houdt duidelijk verband met de kwetsbare broedomstandigheden op sommige daken. Het overlevingspercentage van de kuikens en hun groei zijn zeer positief. Het overlevingspercentage na het uitvliegen, dat men bepaalt door het ringen van de vogels, is moeilijk te kwantificeren vanwege de lage aantallen. Verscheidene waarnemingen in de buurt van het park en honderden kilometers verder, langs de Franse Atlantische kust, zijn echter bemoedigend.

De teams van het Koninklijk Instituut zijn tot de conclusie gekomen dat er geen reden tot bezorgdheid is over een negatief effect van de bestaande windturbines op de huidige kolonies. Dat geldt ook voor een mogelijk effect van toekomstige windturbines. Dit ornithologisch onderzoek zal in 2022 gepaard gaan met de opvolging van vijf broedende volwassenen via GPS-labels. Zo wil men de wetenschappelijke kennis over deze soort verbreden en de in 2021 verkregen resultaten bevestigen.

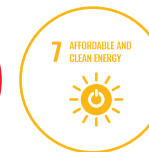
29 van deze broedparen werden gedurende drie maanden gevolgd door het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen.

* Ministerie van Natuur en Bossen en Vakgroep Studie van de natuurlijke en agrarische omgeving

** Intercommunale voor Economische Ontwikkeling en Planning van het Hart van Henegouwen

Klanttevredenheid verhogen als veelzijdige uitdaging

Consumentenbescherming

De levering van gas en elektriciteit kan als een essentiële dienst worden beschouwd. Vooral in België is de energiesector een van de meest gereguleerde sectoren.

De bescherming van de consument is vastgelegd in talrijke wetten en regels. Zo zijn er o.a. afspraken over de verkoop van elektriciteit, gas of aanverwante diensten, de informatie over tarieven en facturen, de behandeling van klachten en het toekennen van afbetalingsplannen voor klanten in moeilijkheden.

In dit hoofdstuk komen drie afzonderlijke thema's aan bod: handelspraktijken, kwaliteit van de dienstverlening en de verbintenissen voor klanten met betalingsproblemen.

Handelspraktijken

Luminus besteedt veel aandacht aan correcte handelspraktijken, zowel aan de naleving van de regelgeving als aan de tevredenheid van de klant. Oneerlijke praktijken kunnen leiden tot klachten bij de overheid (FOD Economie), de regulatoren of de federale Ombudsman.

Kwaliteit van de dienstverlening

De kwaliteit van de dienstverlening is voor de meeste particuliere en zakelijke klanten een belangrijk criterium bij de keuze van hun leverancier. Snel antwoord krijgen bij een verhuis, bij vragen over een factuur of bij tijdelijke betalingsmoeilijkheden kan het verschil maken. De tevredenheid van de particuliere klanten is ook een van de parameters die de regionale regulatoren meenemen in hun evaluatie.

Kwetsbare klanten

Soms hebben klanten tijdelijk of langdurig betalingsmoeilijkheden wat kan leiden tot onbetaalde facturen. Deze onbetaalde facturen creëren een risico voor zowel de klanten (overmatige schuldopbouw) als de leveranciers (solvabiliteit). De interne processen worden regelmatig herzien om deze risico's te beperken.

Energieoplossingen

De klimaatverandering staat hoger op de agenda dan ooit. Particuliere klanten willen er meer over weten en zoeken naar concrete oplossingen. Enerzijds willen zij hun energieverbruik verminderen, anderzijds geven zij steeds meer de voorkeur aan duurzame energie.

Het is belangrijk dat gezinnen de geschikte tools aangereikt krijgen om hun verbruik efficiënt te beheren in de strijd tegen de klimaatopwarming. Energiediensten, zoals het regelmatig onderhoud van een condensatieketel, helpen de consumenten minder te verbruiken. Door de installatie van zonnepanelen kunnen klanten hun ecologische voetafdruk verkleinen.

De rol van de bedrijven is nog groter op dit vlak, zowel voor de impact op het milieu als de financiële impact. De potentiële energiebesparing is vooral in de tertiaire sector zeer groot. Voor Luminus is het een prioriteit om bedrijven specifieke diensten aan te bieden die hen een beter inzicht geven in hun verbruik. Hiermee hebben ze een basis om hun installaties aan te passen en zo hun facturen te verlagen en hun uitstoot te verminderen. Naast meer energie-efficiëntie zijn hernieuwbare energiebronnen dé manier om de koolstofvoetafdruk te verkleinen. Voor bedrijven is zekerheid van de elektriciteitsvoorziening belangrijk. Daarnaast willen zij hun eigen productiecapaciteit optimaal kunnen benutten, vooral als ze de mogelijkheid hebben om die op de vraag af te stemmen.

Bevoorradingzekerheid

Een onverwachte onderbreking van de gas- of elektriciteitslevering kan zeer directe gevolgen hebben voor de gezondheid en het welzijn van de mensen, de veiligheid van de industriële installaties, de continuïteit van de openbare diensten of zelfs de economie van het land.

Luminus draagt bij tot de bevoorradingzekerheid van het land dankzij flexibele en betrouwbare gasgestookte centrales. Deze dragen bij aan het evenwicht tussen productie en verbruik.

Handelspraktijken

Het kader

Luminus werkt samen met gespecialiseerde bedrijven in verkoop, zowel voor huis-aan-huisverkoop, telefonische verkoop als verkoop op openbare plaatsen. De onderaannemers moeten jaarlijks gecertificeerd worden en zijn verantwoordelijk voor de handelingen van hun personeel.

Voor huis-aan-huisverkoop heeft Luminus een specifieke gedragscode opgesteld die elke verkoper moet ondertekenen voordat hij aan de slag gaat. Deze code omvat de Belgische wettelijke verplichtingen alsook regels die Luminus specifiek oplegt. Elke verkoper volgt een opleiding en moet slagen voor een verplicht jaarlijks examen, dat leidt tot zijn of haar certificering. Dankzij hun opleiding zijn zij in staat oplossingen aan te bieden die passen bij de situatie van elke klant, inclusief - indien van toepassing - een aanbod voor dringende reparaties.

In 2021 werden na de overname van Essent Belgium verschillende nieuwe sales partners geïntegreerd. De partners hebben een opleiding gevolgd waarbij de nadruk ligt op de kwaliteit van de processen. Ze hebben de Luminus gedragscode ondertekend.

De indicatoren

Lichte stijging tevredenheid gemeten na ondertekening van het contract

Luminus meet de klanttevredenheid op uiteenlopende momenten met diverse methoden en indicatoren. De tevredenheid van de particuliere klanten wordt gemeten via de NPS* (Net Promoter Score).

Een eerste meting wordt uitgevoerd net na het commerciële contact en de verwerking van de overeenkomst. Deze meting helpt om de kwaliteit van de relatie met de klant te beoordelen.

De NPS score na ondertekening van het contract steeg licht in 2021 (+1,6).

Zo is er in 2021 een toename in de tevredenheid van de online verkoopmodule en de behandeling van de inkomende oproepen.

Daarnaast werd ook de monitoring van de externe verkopers aangescherpt.

De stijging van 2020 zette zich in het eerste kwartaal voort. In het laatste kwartaal is er gelijktijdig met de stijgende energieprijzen een duidelijke daling van de tevredenheid.

Net Promoter Score voor de nieuwe klanten na ondertekening van het contract

Bron: Luminus.

* De "NPS", Net Promoter Score, wordt gebruikt om het niveau van klanttevredenheid en de getrouwheid te evalueren. Dit gebeurt op basis van de aanbevelingen van gebruikers van een product of dienst, op een schaal van 0 tot 10. Deze scores worden onderverdeeld in drie categorieën:

- de 'promotors' (voor scores van 9 tot 10),
- de 'passieven' (7 of 8),
- de tegenstanders (0 tot 6).

De berekening wordt gemaakt door het percentage 'tegenstanders' af te trekken van het percentage 'promotors'. Een NPS-score wordt uitgedrukt als een absoluut getal, tussen -100 en +100. Een positieve NPS wijst op een goede mate van tevredenheid. Bij Luminus wordt deze score maandelijks berekend op een representatieve steekproef van 3 000 klanten.

** De hierboven gepubliceerde NPS score is exclusief Essent Belgium.

Kwaliteit van de dienstverlening

Het kader

Luminus stemt zijn dienstverlening af op de wensen van de klant.

- De Luminus-website werd zo opgezet zodat iedereen vlot de gewenste informatie terugvindt. Bijvoorbeeld over leverings- en dienstencontracten, verbruik, facturen of de regeling van een verhuis. De meeste zaken kan de klant meteen via de website "My Luminus" regelen.
- Alle serviceafdelingen (contactcenters, facturatie, enz.) hebben als doel de klant een snel en compleet antwoord te geven. Ondernemingen hebben een persoonlijk aanspreekpunt.

Luminus meet de tevredenheid van zijn klanten op verschillende manieren. Dit laat toe beter te begrijpen waarom klanten niet tevreden zijn en hoe hun verwachtingen evolueren.

Impact van Atriasproject op de tevredenheidsscore

De Atrias* implementatie zorgde vanaf november 2021 voor moeilijkheden in het berichtenverkeer binnen de energiemarkt. De implementatie van dit nieuwe systeem voor berichtenverkeer zorgde voor de nodige ongemakken richting klanten.

Dit vertaalde zich sinds de go-live in december in een forse vertraging in de behandeling van veel klantendossiers (>5% van de betrokken klantvragen) en bijgevolg een daling van de tevredenheid van de geïmpacteerde klanten.

De indicatoren

Hogere tevredenheid gemeten in de week na het contact

De klantendienst meet de klanttevredenheid in de week na een klantencontact. Daardoor kunnen de prestaties nauwkeurig in kaart gebracht worden.

De NPS-score 'na contact' is in 2021 licht gestegen (+2.3). De klantendienst blijft investeren in de kwaliteit van de individuele gesprekken door deze strikt op te volgen en aangepaste trainingen te voorzien.

Daarnaast zijn er naar aanleiding van belangrijke evoluties in de energiemarkt in 2021 een groot aantal nieuwe FAQ's (veelgestelde vragen) aangemaakt. Zo kan de klant zelf eenvoudig een antwoord vinden op zijn vraag zonder Luminus te moeten contacteren.

Lichte afname van de tevredenheid over nieuwe diensten

De tevredenheid over de nieuwe diensten die worden verkocht onder het merk Luminus wordt specifiek opgevolgd. Dit laat toe om nauwkeurig de prestaties op te volgen van elke Luminus-partner.

Deze NPS-score is in 2021 licht gedaald (-3). De daling is voornamelijk te verklaren door de ervaring van klanten met een verzekeringsdienst. Na deze vaststelling zijn de interne processen van de partner voor deze dienst aangepast zodat de klantervaring kon verbeteren.

NPS-score in de week na een contact**

Bron: Luminus. *

* Overstap van Belgische energiemarkt (leveranciers en distributienetbeheerders) op een nieuw centraal platform en op het nieuwe communicatieprotocol 'MIG 6' voor dataverkeer. Dit moet leiden tot een efficiëntere werking van de energiemarkt, klaar voor de toekomst (meer lokale productie, digitale meters, ...)

NPS-score met betrekking tot de nieuwe diensten**

Bron: Luminus.

** Definitie NPS zie vorige pagina. De NPS-scores zoals hierboven gepubliceerd bevatten niet de cijfers van Essent Belgium. De NPS score voor nieuwe diensten omvat niet de tevredenheid over de installatie van zonnepanelen.

Vijfsterrenlabel: daling van het aantal klachten

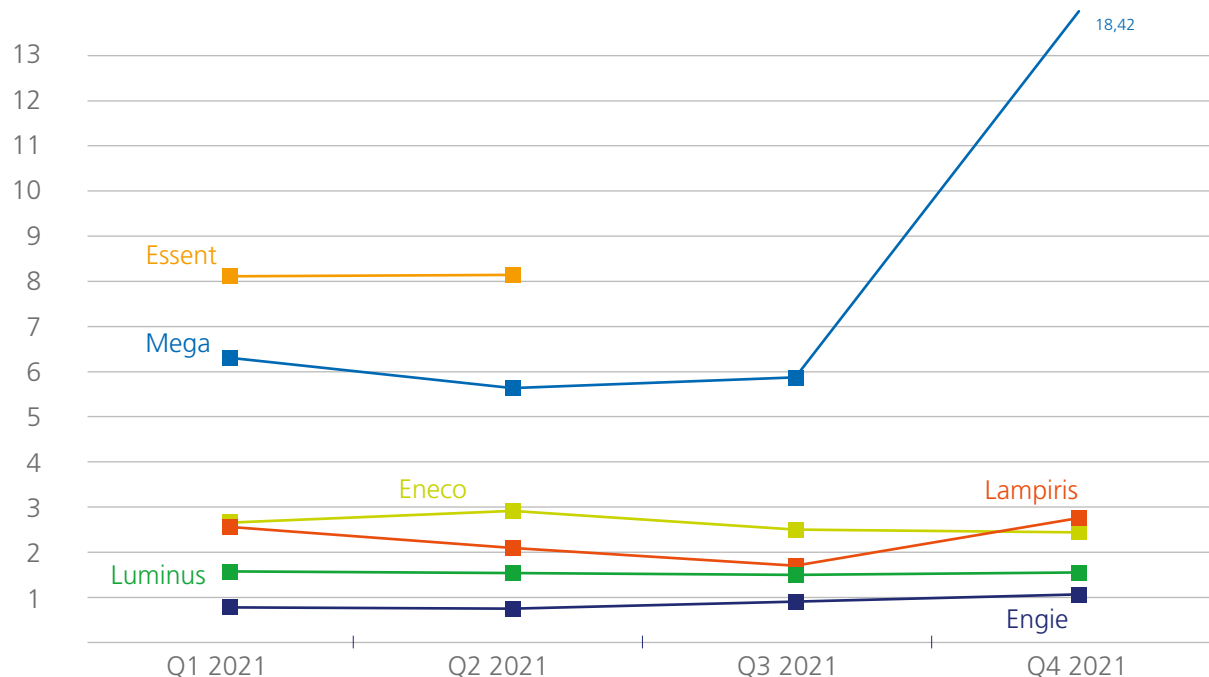
Bij een geschil met een leverancier kan elke klant een klacht indienen bij de regionale regulatoren of bij de federale Ombudsman voor energie. Klachten worden bijgehouden met vermelding van de betrokken leverancier of energiedistributeur.

Volgens de barometer van de Vlaamse regulator VREG daalt het aantal ontvankelijke klachten geregistreerd op naam van Luminus, met een gemiddelde van 1,67 in 2020 en 1,52 in 2021. (-9%)

In de score van het vierde kwartaal 2021 zitten de klachten gerelateerd aan de Essent Belgium klanten verwerkt.

De grafiek hieronder toont de scores van de belangrijkste leveranciers voor ten minste één van de vier kwartalen van het jaar.

Aantal klachten per 5 000 klanten: vergelijking door de VREG

Integratie Essent Belgium klanten

Op 3 mei 2021 nam Luminus Essent Belgium over. Dit was meteen ook de start van de integratie van de 493 000 Essent Belgium klanten bij Luminus. Zij werden gedurende acht weken in verschillende migratiegolven overgezet. Om deze integratie voor de klanten zo vlot mogelijk te laten voorlopen werden tal van acties opgezet.

Zo werden de Essent Belgium klanten proactief gecontacteerd met een welkomstbrief waarin ze werden geïnformeerd over de overname van hun contract door Luminus. Voor de klanten veranderde er in eerste instantie niets. Het Essent Belgium contract werd omgezet in een Luminus contract met dezelfde contractuele voorwaarden en tarieven als ze bij Essent hadden. Luminus zorgde ervoor dat op het moment van de jaarafrekening klanten maar één factuur ontvingen met daarop zowel de afrekening voor de Essent als de Luminus periode.

Specifieke tevredenheidsmonitoring voor voormalige Essent klanten

Na de overname van de Essent Belgium klanten werd er een aparte meting opgezet om inzichten te krijgen in hun ervaring. Er werd o.a. gepolst naar de eenvoud, hun verwachtingen van Luminus en de duidelijkheid van de communicatie tijdens de overname. In het begin spraken klanten zich negatief uit over het feit dat ze "gedwongen" Luminus klant zijn geworden. Deze ontevredenheid is snel afgenomen, zoals blijkt uit de positieve evolutie van de NPS "Contact".

De indicator van de VREG deelt de energieleveranciers in vijf groepen in. Dat gebeurt op basis van het aantal ontvankelijke klachten (een klacht is ontvankelijk indien de klant de leverancier hierover op de hoogte heeft gebracht voordat hij contact opneemt met een van deze organisaties) dat de Vlaamse regulator (VREG) en de federale Ombudsdienst voor Energie (Ombudsman) ontvangen, en dit in verhouding tot het aantal klanten. De ranglijst wordt op het internet gepubliceerd en krijgt elk kwartaal een update. Om vijf sterren te krijgen, moet een leverancier onder de drie klachten per 5 000 klanten blijven. De bovenstaande grafiek toont de evolutie van het aantal ontvankelijke klachten over de laatste 12 maanden.

Kwetsbare klanten

Residentiële klanten kunnen tijdelijk of langdurig betalingsmoeilijkheden hebben wat kan leiden tot onbetaalde facturen. Deze onbetaalde facturen vormen een risico zowel voor de klanten (overmatige schuldopbouw) als voor de leveranciers (solvabiliteit). De interne processen worden regelmatig herzien om deze risico's te beperken.

Het kader

Luminus volgt de regels van de overheid om te vermijden dat mensen onterecht worden afgesloten wegens onbetaalde facturen. Daarenboven vindt Luminus het nodig om:

- 1) zo goed mogelijk de maandelijkse voorschotten in te schatten zodat het risico geminimaliseerd wordt op onvoorziene afrekeningen in de jaarfactuur;
- 2) individuele oplossingen voor te stellen bij betalingsmoeilijkheden van klanten.

De processen die de klantendienst van Luminus volgt, zorgen enerzijds voor het vermijden van een overmatige schuldopbouw van de klanten en anderzijds is het belangrijk voor de solvabiliteit van Luminus. Dit is nog meer van belang gezien de leveranciers de kosten van niet-betaling volledig dragen, inclusief de netwerkkosten van de distributienetbeheerders, terwijl de levering van elektriciteit slechts 42 tot 48% van de totale rekening vertegenwoordigt. In 2021 besliste de regering om aan nieuwe categorieën van klanten sociaal tarief toe te kennen waardoor ongeveer een miljoen huishoudens recht hebben op sociaal tarief t.o.v. een half miljoen in 2020. Hierdoor genoten in 2021 ongeveer 20% van de Luminus klanten van het sociaal tarief. Dit is een verdubbeling t.o.v. 2020.

Maatregelen 2012

Luminus neemt al sinds 2012 concrete maatregelen om de situatie van kwetsbare klanten te helpen verbeteren. Maatregelen die ook vandaag nog gevolgd worden:

- klanten worden proactief gecontacteerd als hun jaarlijkse factuur veel hoger is dan voorzien;

- de aanvragen van klanten die dreigen te worden afgesloten, worden met voorrang behandeld;
- klanten met betalingsmoeilijkheden worden in contact gebracht met Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW). OCMW's kunnen Luminus rechtstreeks contacteren via een voor hen apart voorzien contactpunt.

Maandelijkse voorschotten zo correct mogelijk berekenen

De maandelijkse of driemaandelijkse voorschotten worden berekend in functie van de geschatte jaarfactuur. Dit om verrassingen bij de jaarfacturatie te vermijden en het risico op een overmatige schuldenlast te voorkomen.

In 2021 heeft Luminus naar aanleiding van de stijging van de energieprijzen proactief aan zijn klanten gevraagd om hun voorschotten aan te passen. Zo kunnen klanten hun betalingen beter spreiden over het jaar.

Betalingsplannen

Wanneer een klant aangeeft tijdelijke betalingsmoeilijkheden te ondervinden, stelt de klantendienst voor om kosteloos de betalingen te spreiden op basis van de situatie van de klant. Een realistisch betalingsplan stelt de klant in staat de betalingsafspraken te respecteren.

Sinds de introductie van automatische betalingsplannen in 2020, kunnen klanten deze rechtstreeks op de Luminus website configureren.

Deze maatregelen zijn van toepassing voor alle residentiële klanten van Luminus en los van het feit of de klanten al dan niet recht hebben op sociaal tarief.

De klantendienst evalueert voortdurend zijn processen rond de behandeling van achterstallige betalingen zodat verbeteringen doorgevoerd kunnen worden.

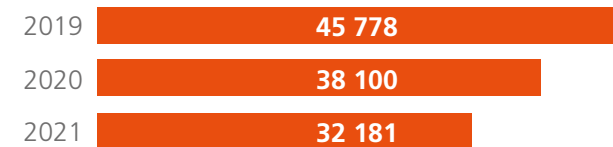
De indicatoren

Vrijwillige betalingsregelingen voor particuliere klanten

In 2021 daalde het aantal betalingsregelingen dat op vrijwillige basis aan residentiële klanten wordt toegekend met 15,5% ten opzichte van 2020.

Dat er opnieuw een daling is van het aantal betalingsplannen, is te danken aan de toegepaste methodologie waarbij de voorschotten zo bepaald worden dat de jaarlijkse afrekeningsfacturen zo dicht mogelijk het bedrag van nul euro benaderen.

Betalingsplannen voor particuliere klanten op vrijwillige basis

GRI 203.2 - SDG 1.4 - VER 2

Bron: Luminus.

Voortdurend evoluerende energieoplossingen

Het kader: aanbod voor particuliere klanten

Luminus stelt alles in het werk om particuliere klanten een breed productaanbod en tools voor te stellen om de milieu-impact van hun energieverbruik te verminderen.

Het productaanbod omvat:

- Comfy Green Electricity - 100% Belgische hernieuwbare elektriciteit. Dit wordt ook aangeboden als Comfy Shine voor eigenaars van zonnepanelen en als Comfy Plugin voor eigenaars van hybride/elektrische wagens.
- Comfy Gas - inclusief een aanzienlijke korting op het onderhoud van de verwarmingsketel.
- Ecoflex – een variabel product, inclusief groene stroom en klimaatneutraal gas.

Tot de aangeboden diensten behoren:

- Onderhoudscontracten voor de ketels waardoor de klant zijn energieverbruik verbetert. Hij wordt proactief gecontacteerd voor de planning van dit onderhoud en kan de betaling spreiden over het jaar.
- In heel België kunnen zonnepanelen worden geplaatst als het dak daarvoor geschikt is. Voor problemen met reeds geïnstalleerde zonnepanelen is de hotline Zonnepanelen dag en nacht bereikbaar en dit elke dag van de week.
- Thuisbatterijen, ook in combinatie met zonnepanelen. Hiermee kan de klant het elektriciteitsoverschot van de panelen opslaan en later gebruiken.
- Installatie van laadoplossingen, voor thuis of op het werk: laadpalen, laadkabels of wallboxen voor elektrische of hybride auto's.

- De MyLuminus-applicatie die toegankelijk is via de Luminus-website of op een smartphone. Zo volgen klanten hun verbruik, vergelijken het met andere consumenten en passen hun maandelijkse voorschotbedragen aan. Hierdoor voorkomen ze onaangename verrassingen bij de jaarlijkse afrekening.

Bovendien kunnen klanten op de website van Luminus een gepersonaliseerde energiebalans opstellen, met aanbevelingen voor verbeteringen, gerangschikt volgens hun prioriteit. Deze module is gratis beschikbaar, en helpt klanten hun woning energie-efficiënter te maken.

Testfase nieuwe monitoring applicatie voor digitale meter

In 2021 werd een eerste groep van klanten met een digitale meter geselecteerd om de nieuwe monitoringapplicatie te testen. Doel van deze applicatie is de data ter beschikking te stellen voor klanten die reeds beschikken over een digitale meter zodat zij hun verbruik beter kunnen beheren. De eerste resultaten waren bemoedigend. Dit laat toe de applicatie uit te rollen in 2022.

Laadoplossingen voor particuliere klanten

In 2021 werd een nieuw aanbod gelanceerd voor particuliere klanten waarbij Luminus voorziet in laadoplossingen voor elektrische voertuigen. Hiermee wil Luminus de transitie van verbrandings- naar elektrische motoren ondersteunen.

Praktische bespaartips voor klanten

Luminus stuurt maandelijks de gepersonaliseerde nieuwsbrief 'Luminews' naar klanten die zich hierop hebben geabonneerd. Via de nieuwsbrief worden zij naar Lumiworld.be geleid. Daar stonden in december 2021 meer dan 350 artikels die te maken hebben met energiebesparingen.

Wegens de stijgende energieprijzen zijn mensen vaker op zoek naar tips en oplossingen om minder energie te verbruiken.

In de periode september* tot december werd een enorme stijging (+47%) van het aantal bezoeken vastgesteld.

* In september werd er voor het eerst gecommuniceerd rond de stijgende energieprijzen

Het kader: aanbod voor B2B-klienten

Bedrijven die hun verbruik, factuur of ecologische voetafdruk willen verlagen, kunnen rekenen op de energiediensten van de Luminus-groep en zijn dochterondernemingen: ATS, Newelec, Dauvister, Insaver en Luminus Solutions.

Wat omvat het aanbod?

- Energie Prestatie Contracten (zie ook pagina 66 Sint-Niklaas). Ze helpen om het energieverbruik van gebouwen duurzaam en kosteneffectief te verlagen. Een audit is hiervoor de basis. "Building Performance" is een "all-inclusive" oplossing. Ze garandeert energiebesparingen nadat de werkzaamheden voor de verbetering van de energieprestaties zijn voltooid. Building Performance verzorgt het volledige beheer van de installaties - met name HVAC-installaties (Heating Ventilation Air Conditioning) - en verzekert dankzij 24/24 en 7/7-interventies een optimaal comfort.
- Luminus ontwikkelde twee specifieke "Building Solutions" om de energieprestaties van commerciële gebouwen te beheren en te verbeteren. "Building Essential" en "Building Efficiency" omvatten de gedetailleerde technische evaluatie van de gebouwen en hun verbruik, alsook de verbouwingswerkzaamheden (verlichting, verwarming, isolatie, enz.). Building Efficiency voorziet tevens een prestatiegarantie voor boilers.
- Vernieuwing van de verlichting in de kantoren, opslagruimten, enz. waardoor het comfort en de veiligheid van het personeel verbetert en tegelijk het verbruik vermindert. Deze alles-in-één-formule omvat ook de financiering van deze werken.

- Installaties van WKK-installaties op aardgas of biogas zorgen voor een gelijktijdige productie van warmte en elektriciteit op een duurzame en efficiënte manier.
- De installatie van zonnepanelen of het terugkopen van de overtollige elektriciteit geproduceerd door zonnepanelen vermindert de ecologische voetafdruk van klanten en van Luminus.
- Bevordering van elektrische mobiliteit met laadoplossingen op het werk, bij de werknemers thuis en elektrische snellaadpunten op zorgvuldig gekozen plaatsen. Hierdoor vermindert ook de uitstoot gelinkt aan mobiliteit. Deze dienstverlening helpt ondernemingen het gedeelte "brandstofverbruik" van hun ecologische voetafdruk te verlagen (scope 1).
- Luminus geeft ondernemingen ook de mogelijkheid om te opteren voor een leveringscontract met garanties van oorsprong. Die kunnen van een verschillend type zijn: 100% hernieuwbare elektriciteit uit België of het buitenland alsook elektriciteit afkomstig van warmtekrachtkoppelinginstallaties. De garanties van oorsprong specificeren het type energie en de productiesite van elke geleverde MWh. Ze kunnen in aanmerking worden genomen bij de berekening van de ecologische voetafdruk (scope 2 berekend op marktbasis).
- Luminus koopt de overtollige elektriciteitsproductie van 'groene' installaties (biogas, waterkrachtcentrales, windenergie, warmtekrachtkoppeling, enz.) terug. Zo dekt Luminus zijn behoeften aan groenestroom- en warmtekrachtcertificaten en verkleint het de ecologische voetafdruk van zijn eigen aankopen. Deze dienst helpt ondernemingen het gedeelte 'eigen elektriciteitsverbruik' van hun ecologische voetafdruk te verminderen (scope 2).

- De oplossing "HVAC-automatisering van gebouwen". Het BACS (Building Automation and Control System) is een intelligent automatiserings- en controlesysteem voor verwarming, ventilatie en koeling in industriële of kantoorgebouwen. De installatie van een dergelijk systeem gebeurt na een audit van de installaties. Het kan het energieverbruik van een gebouw zeer significant verlagen (tot 30%).

Bovendien stelt Luminus bedrijven verschillende diensten voor die bijdragen tot de continuïteit van de levering, op de site van de klant zelf of via verschillende soorten contracten. Het aanbod omvat de renovatie en/of vervanging van oude spanningskasten, die een risico vormen voor de stroomvoorziening van de klant.

Luminus biedt zowel vaste als mobiele UPS*-oplossingen aan zodat bedrijven een back-upsysteem hebben in geval van stroomuitval of langdurige werken aan hun elektrische installatie.

* UPS = Uninterruptible Power Supply

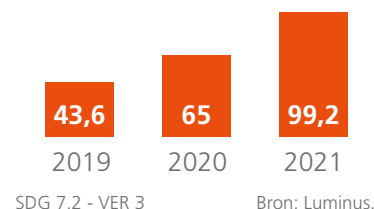
De indicatoren

Totaal geïnstalleerd vermogen aan zonnepanelen: +53% op één jaar tijd

In 2021 is er een sterke toename van het geïnstalleerde fotonvoltaïsche vermogen zowel bij particuliere als bedrijfsklanten.

Het totale vermogen is in één jaar met 52,6% gestegen. Het bedroeg eind december 2021 99,2 MW. Ondernemingen zoals Baxter-Takeda, Blankedale, Goodman, Höganäs en AB Inbev maakten gebruik van de diensten van dochterondernemingen van Luminus, Insaver en Davister.

Gezamenlijk vermogen van de zonnepanelen geïnstalleerd bij de klanten (in MW)

Aankoop van "groene" elektriciteit geproduceerd door zelfproducenten: verhoging van het aantal toegangspunten

Het aantal bedrijven dat zelf energie opwekt en waarvan de elektriciteit wordt afgenomen via een "Green Power"-contract, is in 2021 opnieuw gestegen (+10,2%).

In 2021 was de overgrote meerderheid van de bedrijven waarvan Luminus de hernieuwbare elektriciteit terugkoopt, nog steeds eigenaar van fotonvoltaïsche panelen (88,9%). De contracten voor windenergie (+54%), warmtekrachtkoppeling (+9,8%), waterkracht (+109%) en biogas (+40%) zijn gestegen ten opzichte van 2020. In 2021 kwam er een nieuwe categorie "biomassa" bij, met een aandeel van 0,17% van het totaal van "Green Power"-contracten.

Sterke stijging van maandelijkse digitale facturatie

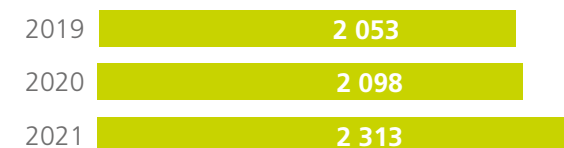
Om het papierverbruik en de facturatiekosten te verminderen, moedigt Luminus zijn klanten aan om elektronische facturatie te gebruiken. Dit gebeurt bij de verkoop van energie en bij elke communicatie met de klant. In december 2021 steeg het aantal maandelijkse digitale facturen met 14,3%, vergeleken met december 2020. Deze toename is te wijten aan de groei van de klantenportefeuille en het resultaat van verschillende campagnes. Anderzijds stijgt het aandeel van papierloze facturen met meer dan zes procentpunt ten opzichte van het totaal uitgegeven facturen: 76,1% in december 2021 in plaats van 69,7% in december 2020.

Lichte daling van de verkoop van elektriciteit met garantie van oorsprong

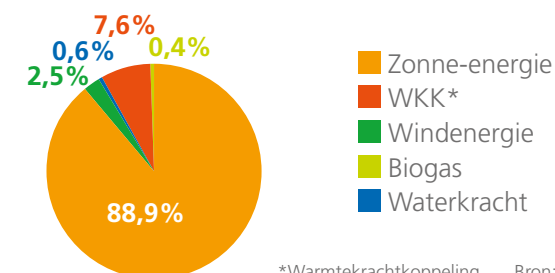
Met de elektriciteit die onder het label "garantie van oorsprong" wordt verkocht, kunnen veel bedrijven hun koolstofvoetafdruk verkleinen.

In 2021 is het verkochte volume van deze elektriciteit met garantie van oorsprong met 2,8% gedaald ten opzichte van 2020. Ze bedraagt nu 2 027 GWh.

Green Power-contracten (toegangspunten)

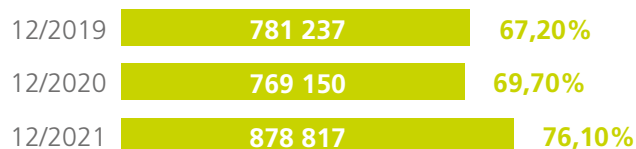

Type energie dat is aangekocht van klanten in 2021, percentage volgens aantal toegangspunten

*Warmtekrachtkoppeling Bron: Luminus.

Maandelijkse facturen van residentiële klanten elektronisch verstuurd

Bron: Luminus.

Verkoop van elektriciteit met oorsprongsgarantie (GWh)

Bron: Luminus.

Bevoorradingsekerheid: de cruciale rol van gascentrales

Het kader

De rol van de transportnetbeheerder

Het evenwicht op het hoogspanningsnet moet op elk moment verzekerd zijn. Daarvoor doet Elia een beroep op 'balanceringsverantwoordelijken' (BRP*). Deze elektriciteitsleveranciers garanderen mee het behoud van het evenwicht in het net: tussen het verbruik van hun klanten en wat zij zelf produceren en/of doorverkopen aan Elia.

Elia moet ook kunnen beschikken over reservevermogens, opwaarts en neerwaarts. Hiermee compenseert het residuele en incidentele onevenwichtigheden.

Dit evenwicht kan met verschillende middelen worden bereikt.

- Het primaire regelvermogen – frequentiestabilisatie (FCR), automatisch geactiveerd in minder dan 30 seconden, opwaarts en neerwaarts;
- Het secundaire regelvermogen – automatisch frequentieherstel (aFRR), continu geactiveerd, opwaarts en neerwaarts;
- Het tertiaire reservevermogen – manueel frequentieherstel (mFRR), kan alleen opwaarts worden geactiveerd en wordt gebruikt in geval van een aanzienlijk onevenwicht;
- Het niet-gereserveerde vermogen dat opwaarts en neerwaarts kan worden geactiveerd in het kader van een CIPU-contract (Contract for the Injection of Production Units);
- Import en export van elektriciteit, gecontracteerd bij naburige transportnetbeheerders.

De rol van Luminus: op elk moment mee het evenwicht tussen productie en consumptie verzekeren

De stuurbare, flexibele gascentrales van Luminus leveren verschillende diensten aan transportnetbeheerder Elia. Hiermee zorgt Luminus op twee manieren mee voor het evenwicht in het net en de bevoorradingsekerheid van het land.

- (1) De rol van 'balanceringsverantwoordelijke'. Luminus verzekert in realtime het evenwicht volgens de volumes die zijn klanten verbruiken. Als onderdeel van deze rol moet Luminus permanent en in realtime op de transmissie- of distributienetten een hoeveelheid energie injecteren die overeenkomt met het verbruik van zijn klanten. Elke onevenwichtigheid heeft een kostprijs die hoog kan oplopen als de beschikbare capaciteit de energie niet kan produceren die door de netten wordt gevraagd. Een bevoorradingstekort kan, samen met eventuele incidenten, impact hebben op het totale evenwicht van het systeem. Wat is er nodig om dit evenwicht op elk ogenblik te verzekeren en de risico's zoveel mogelijk te beperken?
  - De correcte inschatting van de consumptieprofielen van de klanten op lange, middellange en korte termijn. Zo kunnen op voorhand de middelen worden voorzien om hun behoeften optimaal af te dekken. Zowel wat betreft de kostprijs als de betrouwbaarheid van de geleverde energie.
  - De evaluatie of meting van de schommelingen van de hernieuwbare productie.
  - De optimale benutting van de flexibiliteit bij klanten en/of de bijsturing in realtime van de productie van de meest flexibele installaties (gecombineerde cycli in werking, open cycli, warmtekrachtkoppeling, ...). Zo kunnen schommelingen in de hernieuwbare productie of een uitval van andere productie-eenheden gecompenseerd worden.
  - De financiële risico's afdekken die verbonden zijn aan de zeer grote schommelingen van de elektriciteits- en gasprijzen op de groothandelsmarkt. Deze prijzen kunnen plots sterk stijgen, bijvoorbeeld bij onverwachte onbeschikbaarheid. Of ze kunnen fors dalen als er structureel te veel wordt geproduceerd in vergelijking met de vraag. Daardoor dalen de inkomsten van de producenten.
- (2) Door het leveren van een bijdrage aan de veiligheid van het net (lokale congestie, spanning ...) en aan het evenwicht ervan (frequentie ...) via de levering van ondersteunende diensten die de transportnetbeheerder vereist (purchased), zowel in realtime als op zeer korte termijn. Deze diensten omvatten:
  - automatisch frequentiestabilisatie (FCR);
  - automatisch frequentieherstel (aFRR);
  - manueel frequentieherstel (mFRR) met name voor congestiebeheer;
  - de MVar-dienst, om de vereiste spanningsniveaus in het net lokaal te ondersteunen;
  - blackstart service geactiveerd bij black-out.

Luminus draagt als producent bij tot het evenwicht tussen productie en verbruik dat door de transportnetbeheerder verzekerd wordt. Luminus neemt deel aan periodieke aanbestedingen voor deze ondersteunende diensten en biedt deze diensten aan via zijn eigen productie-eenheden.

Gasgestookte elektriciteitscentrales: onmisbaar voor de productie/consumptiebalans en de bevoorradingszekerheid

Het opstarten van de flexibele, niet-gereserveerde productie-eenheden gebeurt op basis van tarieven van meerdere producenten. De goedkoopste komen eerst, totdat aan de vraag is voldaan. De elektriciteitscentrales uit de buurlanden zijn ook actief op deze groothandelsmarkt, binnen de grenzen van de beschikbare interconnectiecapaciteit.

De rentabiliteit van gasgestookte elektriciteitscentrales hangt af van de zogeheten 'clean spark spread': het prijsverschil tussen de aankoopprijs van het gas en de bijbehorende CO₂ enerzijds, en de prijs van de verkochte elektriciteit op de groothandelsmarkten anderzijds.

Thermische centrales die niet gereserveerd zijn voor het leveren van balanceringsdiensten, werken enkel wanneer de marktprijzen de variabele productiekosten dekken.

Dit betekent dat de groothandelsmarkten niet systematisch de investeringskosten vergoeden van producenten.

Daarom heeft de Belgische (federale) overheid beslist een capaciteitsvergoedingsmechanisme in het leven te roepen. In september 2021 organiseerde Elia de eerste veiling om te voldoen aan de capaciteitsbehoeften van het net voor de periode 1 november 2025 - 31 oktober 2026.

De indicatoren

De bijdrage aan de bevoorradingszekerheid wordt beoordeeld met diverse gegevens.

Elia kan voor de blackstartcontracten een beroep doen op productie-eenheden die voorzien zijn van dieselmotoren. Blackstart is een opstart zonder externe stroombron na een stroomstoring. De centrale van Seraing en de twee open cycli van Gent-Ham, waarvan de dieselmotoren elke maand worden getest, bieden deze service.

Op 25 september 2021 werd in Seraing op verzoek van Elia een blackstarttest uitgevoerd, op basis van het contract met de transportnetbeheerders. Deze geplande test kreeg een positieve evaluatie.

Een tweede indicator die in 2019 werd gedefinieerd, is de beschikbaarheidsgraad van productie-eenheden met een geïnstalleerd vermogen van meer dan 100 MW. De data zijn toegankelijk via het REMIT-platform (Regulation Energy Market Integrity & Transparency).

Volgens de REMIT-verordening moeten Europese elektriciteitsproducenten zogeheten "fundamentele gegevens" verstrekken, bijvoorbeeld over de beschikbaarheid en het gebruik van productie-eenheden die "belangrijk zijn voor de markt". Voor Luminus zijn dat de gecombineerde-cyclus gasturbines van Seraing en Ringvaart.

In 2021 was de beschikbaarheidsgraad van deze productie-eenheden 72,1%. Dit kwam omdat de centrale van Seraing voor onderhoud niet beschikbaar was in de periode mei - september.

Bevoorradingszekerheid

Succesvolle geplande black-starttests

Bron: Luminus.

Beschikbaarheid van elektriciteitscentrales van meer dan 100 MW

Bron: Luminus.

* van 1 juli tot 31 december 2019

Project Stapelplein: aansluiting van twee nieuwe gebouwen op het stadsverwarmingsnet van Luminus in Gent

Het stadsverwarmingsnet van Gent dat meer dan 100 gebouwen bedient, werd in 2021 verder uitgebreid. Twee nieuwe gebouwen van het project Stapelplein, met een totaal vermogen van 1 MW, werden in juni aan het net gekoppeld.

In juni 2021 werden de eerste twee gebouwen van het nieuwbouwproject aan het Stapelplein met een totaal vermogen van 1 MW op het stadsverwarmingsnet van Gent aangesloten. Het 'Stapelplein' maakt deel uit van het stadsvernieuwingsproject van Sogent en ligt op de site van de "Oude dokken".

In het Toren- en het Pallazogebouw worden in totaal 125 residentiële en 2 professionele ruimtes van verwarming en sanitair warm water voorzien door de stadsverwarming.

Verwarmingsnetwerk

Luminus maakt sinds 1958 gebruik van de restwarmte van zijn centrale aan de Ham om het warmtenet te voeden. Dit bestaat uit een ondergronds leidingstelsel van 23 km en bedient meer dan honderd verschillende gebouwen. Zo werden o.a. de gebouwen van de Universiteit Gent, AZ Sint-Lucas, sociale huisvesting, gebouwen stad Gent en een winkelcentrum aangekoppeld. Het is één van de grootste stadsverwarmingsnetwerken in België.

De uitbreiding van het net draagt bij tot de vermindering van de koolstofvoetafdruk van de stad. In vergelijking met individuele verwarmingssystemen ligt de CO₂-uitstoot ongeveer 30% lager.

De eerste fase van het Stapelplein werd in juni gekoppeld aan het stadsverwarmingsnet. Op deze simulatie is het Torengedouw van zestien verdiepingen te zien met rechts ervan het Pallazogedouw van vijf verdiepingen. Het gebouw ligt vlak naast de elektriciteitscentrale van Luminus aan de Ham.

Simulatie van het volledige project Stapelplein.

39% minder verbruik voor de stad Sint-Niklaas dankzij energieprestatiecontract

De stad Sint-Niklaas en Luminus Solutions, dochteronderneming van Luminus, hebben in september 2021 een energieprestatiecontract (EPC) afgesloten. Hierdoor bespaart de stad minimaal 39% op haar energiekosten door de energie-efficiëntie van haar gebouwen aan te passen. Op 31 december 2021 is dit contract van 8,5 miljoen euro de grootste investering in een energieprestatiecontract in Vlaanderen.

De stad koos Luminus Solutions als partner om de energie-efficiëntie van haar gebouwen te optimaliseren. De keuze werd gemaakt in samenwerking met Factor 4, een EPC-facilitator die overheden ondersteunt bij de voorbereiding, aanbesteding en uitvoering van dit soort projecten. Hiermee wil de stad na het ondertekenen van het burgemeestersconvenant en het lokaal energie- en klimaatpact haar duurzaamheidsdoelstellingen bereiken en een voorbeeldrol opnemen.

Met dit contract verbindt Luminus Solutions zich tot een daling van het energieverbruik door verschillende energiebesparende maatregelen te implementeren. Het gaat dan over vernieuwing van ramen, isolatie van gebouwen, vervangen van verlichting, aanpassing van de HVAC-installatie*, en optimalisatie van de regelingen. Daarnaast maakt de exploitatie van de technische installaties, inclusief het onderhoud ervan, deel uit van dit project voor een periode van 10 jaar. Hierdoor geeft Luminus Solutions de garantie dat Sint-Niklaas minstens 39% kan besparen op de energiekost van haar grootste gebouwen en haar CO₂-uitstoot jaarlijks met ongeveer 2 600 ton kan terugschroeven.

In totaal zal Luminus Solutions samen met zijn zusterbedrijf ATS en filialen Insaver en Gezel vanaf 1 januari 2022 voor 8,5 miljoen euro aan renovaties en energiebesparende investeringen uitvoeren in negen stadsgebouwen zoals enkele basisscholen, sporthallen, academies, de stadsschouwburg, het welzijnshuis en politiekantoor.

Het welzijnshuis in Sint-Niklaas is één van de negen locaties die in het EPC-contract werd opgenomen.

* HVAC is een Engelse afkorting die staat voor heating, ventilation en airconditioning.

Luminus helpt AB Inbev op weg naar koolstofvrije productie: een nieuwe warmtekrachtkoppelingsinstallatie op biogas

Luminus Solutions heeft in juli 2021 voor AB Inbev een nieuwe warmtekrachtkoppeling opgestart op de productiesite van Jupille. Deze installatie werkt op biogas dat ter plaatse wordt geproduceerd. De energiebesparing is aanzienlijk: 10 000 MWh per jaar.

De nieuwe installatie past perfect in het 'Net Zero'-plan van de AB Inbev Group om in 2040 koolstofvrij te produceren. Het bedrijf kiest daarom voor een efficiëntere en circulaire energieproductie.

Warmtekrachtkoppeling met biogas

Voor het brouwen van bier is veel water nodig. Het eigen zuiveringsstation van AB Inbev zorgt ervoor dat het water de goede zuiverheidsgraad heeft voor de productie. Het organische afval wordt gescheiden en benut voor de productie van biogas. Oorspronkelijk werd het biogas gebruikt voor de stoomketels van de fabriek. Nu dient het voor de aandrijving van de nieuwe warmtekrachtkoppeling die Luminus Solutions heeft geïnstalleerd.

Voor de biogastanks is een H₂S-koolstoffilter geplaatst. Deze haalt de zwavel eruit voordat het biogas in de motor komt. De goede werking van de eenheid is zo gewaarborgd.

De twee biogastanks dienen als buffer. Ze hebben elk een inhoud van 50 m³. Als de productie op volle toeren draait, wordt er biogas in opgeslagen. Als de productie lager is, kan het door de eenheid worden gebruikt. Zo hebben ze een dubbel voordeel: optimaal gebruik van hernieuwbare energie en vermindering van het aantal start- en stopcycli en de uitstoot daarvan.

De warmtekrachtkoppelingseenheid heeft een productiecapaciteit van 635 kWe en

levert gemiddeld 3 500 MWh elektriciteit, 2 000 MWh stoom en meer dan 1 100 MWh warmte op hoge temperatuur. De opgewekte elektriciteit wordt volledig ter plaatse verbruikt. De geproduceerde warmte dient voor warm water en stoom bij de bierproductie.

De eenheid produceert maximaal 309 kWth stoom. Is er meer nodig, dan nemen de drie aanwezige ketels het over. Ze gebruiken deels het overschot aan biogas.

AB Inbev produceert en gebruikt lokaal biogas en verhoogt zo aanzienlijk de energie-efficiëntie van de volledige site. Ook bespaart het flink op zijn elektriciteitsfactuur. Luminus Solutions financierde de volledige installatie en verdient de investering terug door de opbrengst van groenestroomcertificaten.

De koolstoffilter zuivert het biogas voordat het gebruikt wordt door de warmtekrachtkoppeling.

De warmtekrachtkoppeling levert een directe energiebesparing op van 10 000 MWh per jaar.

Beknopt chronologisch overzicht

- Haalbaarheidsstudie en inschatting van de installatiegrootte: augustus 2019
- Opdracht toegekend: juni 2020
- Aanvang van de werkzaamheden: december 2020
- Eerste testen: eind juni 2021
- Inbedrijfstelling: juli 2021

Warmtekrachtkoppeling en zonnepanelen voor het Marie Curie-ziekenhuis: een samenwerking tussen Luminus Solutions, Newelec en Dauvister

Het Marie Curie-ziekenhuis kreeg in 2021 een warmtekrachtkoppelingseenheid en fotovoltaïsche panelen. Het Universitair Ziekenhuis van Charleroi vertrouwde de installatie toe aan Luminus Solutions, Newelec en Dauvister.

40% minder stroomverbruik

In september 2020 heeft Luminus de aanbesteding gewonnen om een warmtekrachtkoppelingseenheid (WKK) van 1 560 kWe (nominaal vermogen) te installeren in het Marie Curie-ziekenhuis in Charleroi. De installatie gebeurde in april, mei en juni 2021 en was een samenwerking tussen twee dochterondernemingen van Luminus. Luminus Solutions stond in voor de warmtekrachtkoppeling en Newelec voor de elektrische installaties en hulpapparatuur. De eenheid werd in november 2021 in bedrijf genomen.

De installatie werkt op aardgas en produceert 1 750 kWth warmte. Ze dient voor de verwarming van het gebouw en voor het sanitair warm water. De geproduceerde elektriciteit dekt bijna 40% van wat het ziekenhuis verbruikt.

Er is ook een buffertank met een maximumcapaciteit van 54 000 liter warm water. Die kan gedeeltelijk aan de extra vraag voldoen als de warmteproductie van de WKK-eenheid niet toereikend is. De drie bestaande ketels blijven in bedrijf en nemen het over als de eenheid onverwacht stilligt. De WKK-eenheid zorgt in totaal voor 40% minder stroomverbruik en voorkomt de uitstoot van 1 400 ton CO₂ per jaar.

Synergie tussen dochterondernemingen

Dauvister plaatste fotovoltaïsche panelen op het dak van het ziekenhuis. Deze andere dochteronderneming van Luminus is eveneens gespecialiseerd in energiediensten. De 1 492 panelen hebben samen een vermogen van 499 kWp* en werden in augustus 2021 in gebruik genomen.

De panelen dekken gedeeltelijk het elektriciteitsverbruik van het ziekenhuis: ongeveer 487 MWh per jaar. Zo wordt per jaar de uitstoot van 73,5 ton** CO₂ vermeden.

De aansluiting van de twee installaties op het elektriciteitsnet gebeurde gelijktijdig. Het project toont de meerwaarde van de technische synergieën tussen drie dochterondernemingen van Luminus: Luminus Solutions, Newelec en Dauvister voor hun gemeenschappelijke klant, het Universitair Ziekenhuis van Charleroi.

De warmtekrachtkoppelingseenheidsinstallatie in het Marie Curie-ziekenhuis dekt bijna 40% van het elektriciteitsverbruik en 70% van de verwarmingsbehoefte.

*De kilowattpiek vertegenwoordigt het vermogen dat wordt geleverd door standaard zonschijn van 1.000 W/m² bij 25°C.

** Berekening op basis van emissiefactoren rekening houdend met de levenscyclus: 11 gCO₂e/kWh voor windenergie (IPCC-referentie 2014) en 198 gCO₂e/kWh voor de Belgische energiemix (AIE-referentie 2020).

Luminus krijgt erkenning voor de elektrificatie van zijn wagenpark

In 2021 won Luminus drie prijzen voor zijn mobiliteitsbeleid op de mobility & New Energy Awards-uitreiking georganiseerd door Link2fleet. Luminus werkt al sinds 2018 aan de elektrificatie van zijn bedrijfswagenpark. Het stelt Luminus in staat de oplossingen die aan de klanten worden aangeboden in reële omstandigheden te testen.

Luminus zet in zijn mobiliteitsbeleid in op drie pijlers.

- Het vermijden van verplaatsingen door o.a. het thuiswerk sterk te stimuleren. Ook na de gezondheids crisis krijgen de medewerkers, bij wie de job dit toelaat, de kans om tot drie dagen per week van thuis uit te werken.
- De strikte doelstelling om tegen eind 2025 zijn volledig wagenpark te hebben geëlektrificeerd. Hierdoor krijgen medewerkers die een nieuwe bedrijfswagen mogen kiezen vanaf 1 januari 2022 de keuze uit een gamma dat bestaat uit enkel volledig elektrische wagens.
- Het stimuleren van het gebruik van alternatieve vervoersmiddelen voor woon-werk- en professionele verplaatsingen i.p.v. de wagen.

Op 1 januari 2021 heeft Luminus bovendien ook het wettelijke mobiliteitsbudget ingevoerd. Per 31 december 2021 kozen reeds 30 Luminus-medewerkers voor dit budget i.p.v. voor een bedrijfswagen.

In het najaar van 2021 werd een pilootprogramma opgezet waarbij medewerkers van Luminus gebruik kunnen maken van de Skipr App. Via deze app kunnen medewerkers hun verplaatsingen plannen, boeken en beheren. Deze app geeft hen ook meteen een zicht op de CO₂-uistoot die gepaard gaat met de verschillende verplaatsingsmogelijkheden. Daarnaast stelt de applicatie Luminus in staat om de hoeveelheid vermeden CO₂ te consolideren.

Per 31 december 2021 bereikte de elektrificatieratio 43% (134 volledig elektrische wagens zijn reeds op de baan en 59 wagens in bestelling op een totaal van 482 wagens).

Links: Charbel Abi Ghanem, CEO Nissan en rechts Grégoire Dallemagne, CEO Luminus.

Luminus won de award voor mobility en new energy en eindigde op de tweede plaats voor fleet owner of the year op het Link2fleet Mobility & New Energy Awards-event van 18 oktober 2021. An van Waes, Mobility and Benefits Manager Luminus, mocht de prijzen in ontvangst nemen.

Luminus en Nissan werken samen om laadoplossingen aan te bieden voor elektrische wagens

Via sterke partnerships zoals met Nissan en BMW biedt Luminus geïntegreerde laadoplossingen voor thuis of op het werk aan met een focus op hernieuwbare energie.

Zo werd in december 2021 een samenwerking gelanceerd tussen Luminus en Nissan. Via dit partnership kunnen Nissan dealers bij de verkoop van een elektrische Nissan een geïntegreerde laadinfrastructuur van Luminus aanbieden. Dit aanbod kan gekoppeld worden aan een contract voor de levering van 100% groene Belgische stroom. Daarnaast biedt Luminus ook de installatie van zonnepanelen aan, waarmee de bestuurder zijn hernieuwbare energie zelf thuis kan produceren.

Modernisering van de verlichting op de Waalse hoofdwegen: meer dan 1 500 kilometer gerenoveerd

De modernisering van de openbare verlichting die LuWa sinds 2019 uitvoert op de Waalse hoofdwegen, kreeg een vervolg in 2021.

De geplande werkzaamheden kaderen in de Europese aanbesteding die eind 2018 werd gewonnen door het consortium LuWa, bestaande uit Citelum, Luminus, CFE en DIF. In 2019 heeft het Waalse Gewest via Sofico een contract voor een publiek-private samenwerking (PPS) toegekend aan het consortium LuWa voor een totaalbedrag van 600 miljoen euro.

Het partnerschap heeft betrekking op het ontwerp, de modernisering en het onderhoud van de openbare verlichtingsinstallaties langs het 2 700 km lange structurele netwerk van Sofico. Het partnerschap heeft een looptijd van twintig jaar en start met een moderniseringsfase. Die fase zal uiteindelijk leiden tot een vermindering met 76% van het elektriciteitsverbruik op het Waalse autosnelwegennet.

Per 31 december 2021 waren reeds 60 945 van de 110 000 lichtpunten gemoderniseerd. De lichtpunten staan langs ongeveer 1 500 kilometer aan wegen, wat overeenkomt met meer dan 50% van het Waalse wegennet. Bovendien werden 432 controlepunten vervangen of verbeterd. In dit tempo zal de moderniseringsfase in 2023 voltooid zijn.

Luminus neemt Citelum Belgium over en creëert Luminus Cities

Luminus wil zijn energiediensten waar mogelijk verder uitbreiden. Daarom heeft het zijn deelname in LuWa op 28 december 2021 verhoogd. Hierdoor werd Luminus de grootste industriële aandeelhouder met een deelname van 18%. Ook heeft Luminus Citelum Belgium overgenomen, een bedrijf dat gespecialiseerd is in de modernisering en het onderhoud van openbare verlichtingsnetwerken.

Citelum is als dochteronderneming van EDF gespecialiseerd in openbare verlichting en geconnecteerde stadsdiensten. Citelum is wereldleider op het gebied van verlichting en heeft een breed scala aan diensten ontwikkeld, zoals verkeersbeheer, intelligent

parkeren, videobescherming, sensoren voor de luchtkwaliteit, enz.

In 2021 was Citelum Belgium nog hoofdzakelijk bezig met de uitvoering van het LuWa publiek-private samenwerkingscontract. Het bedrijf telt ongeveer 40 werknemers.

Met de overname van Citelum Belgium creëert Luminus een nieuwe entiteit, Luminus Cities. Deze entiteit biedt steden en regio's energieoplossingen en -diensten aan om koolstofneutraliteit te bereiken. Luminus Cities zal zijn activiteiten rond twee strategische assen ontwikkelen: de slimme en geconnecteerde stad enerzijds en de duurzame en autonome stad anderzijds.

In 2021 heeft LuWa verschillende communicatiecampagnes gevoerd rond het systeem voor het opsporen van spookrijders. De persconferentie over de invoering van het systeem vond plaats in maart.

ATS & Insaver installeren 7 120 fotovoltaïsche panelen op het dak van het Logistics Centre in Puurs

In 2021 installeerden de dochterbedrijven van Luminus voor vastgoedontwikkelaar en -investeerder Goodman 7 120 zonnepanelen op het dak van het Puurs Logistics Centre, dat gebruikt wordt door het bedrijf Fiege. De installatie zorgt ervoor dat ongeveer 412 ton** CO₂ per jaar vermeden kan worden.

De installatie werd ingehuldigd op 1 september. Van links naar rechts: Lien Standaert, BE & NL Goodman; Koen Van den Heuvel, burgemeester van Puurs; Christof Verhavert, HR-manager Fiege; Jan Pollaris, CEO Insaver; Grégoire Dallemagne, CEO Luminus.

Op 1 september 2021 werd in Puurs officieel het zonnepanelenpark op het dak van het Puurs Logistics Centre ingehuldigd door Goodman en Luminus. De volledige installatie bestaat uit 7 120 zonnepanelen met een capaciteit van 3,20 MWp, goed voor een productie van ongeveer 2 746 MWh per jaar.

De geschatte productie van de panelen komt overeen met het verbruik van 785 gezinnen*. Dit laat toe dat er jaarlijks 412 ton** CO₂ vermeden kan worden.

Vastgoedontwikkelaar- en investeerder Goodman benaderde Luminus in 2020 om hun vastgoed 'Puurs Logistics Centre' te voorzien van een zonnepaneleninstallatie. Dit deden ze in het kader van hun strategie waarbij het duurzaam ontwikkelen van toekomstbestendig vastgoed centraal staat.

Hiervoor werden twee bedrijven van de Luminus-groep ingeschakeld.

- Insaver zorgde voor de installatie van de zonnepanelen. Op 31 december 2021 was dit het grootste project dat Insaver installeerde.
- De bestaande hoogspanningsinstallatie van 630 kVA werd door ATS uitgebreid met een transformator van 1000 kVA en een transformator van 1600 kVA, zodat de geproduceerde stroom ook op het net geïnjecteerd kan worden.

Het logistiek bedrijf Fiege, dat gebruik maakt van het logistieke centrum, zal ongeveer 12 à 15% van de geproduceerde stroom zelf verbruiken. De rest zal op het net worden geïnjecteerd.

* Op basis van 3,5 MWh/jaar per gezin.

** Berekening op basis van uitstootfactoren rekening houdend met de levenscyclus: 48 gCO₂ e/kWh voor fotovoltaïsche energie (referentie IPCC 2014) en 198 gCO₂ e/kWh voor de Belgische energiemix (referentie IEA 2020).

De zonnepanelen van de site in Puurs bedekken ongeveer 18 000 m² van het dak. De jaarlijkse productie wordt geschat op 2 746 MWh elektriciteit.

De nieuwe elektriciteitskasten werden geïnstalleerd door de ATS Groep, één van de dochterbedrijven van Luminus. De laatste controles worden hier uitgevoerd door Tom Deboevere, werfleider bij ATS.

Höganäs: een zonnepark van 6 MW, onderhouden door ecobegrazing

Op 15 september 2021 werd op het industrieterrein van Höganäs in Ath het grootste zonnepark op de grond ingehuldigd. Het park werd gebouwd door Davuister, een dochteronderneming van Luminus.

Höganäs, 's werelds grootste producent van metaalpoeders, koos in het verleden reeds voor zonne-energie om zijn koolstofvoetafdruk te verkleinen. Sinds 2019 zijn de daken van de vestiging in Ath uitgerust met zonnepanelen van 249 kWp op een oppervlakte van 2 500 m². Het zonneparkproject van 2021 op het terrein van Ath is nog van een hele andere grootteorde.

De Höganäs Group streeft naar koolstofneutraliteit tegen 2045. Als tussendoel wil de groep zijn koolstofvoetafdruk tegen 2026 met 30% verminderen. Davuisters grootste zonnepark op de grond ooit – 29 627 m² aan fotovoltaïsche panelen - zal hiertoe bijdragen. Het zal elk jaar ongeveer 824 ton* CO₂ besparen.

Op het industrieterrein naast de fabriek zijn in totaal 13 188 fotovoltaïsche panelen geïnstalleerd. Dat levert een geïnstalleerd vermogen op van 5,96 MW. De geschatte jaarproductie bedraagt 5 494 MWh. De Höganäs Group zal 4 780 MWh zelf verbruiken wat overeenkomt met ongeveer 20% van de elektriciteitsbehoefte van de locatie.

Aandacht voor biodiversiteit

Bij het indienen van de vergunning vroegen de autoriteiten Höganäs om een groen scherm rond het park aan te brengen. Deze groene muur zal in totaal uit ongeveer 900 inheemse honingplanten bestaan (Ilex aquifolium, Crataegus monogyna, Carpinus betulus, ...). De planten zullen voedsel verschaffen aan insecten en vogels. Ook dienen ze als hun habitat.

Daarnaast heeft Höganäs op vrijwillige basis gezorgd voor een veld van 1 000 m² met wilde bloemen voor bestuiving. Een eigen kudde van een dozijn Ushant-schapen onderhoudt de groene zones rond de panelen.

Derde investeerder: een win-winformule

Voor de financiering van het zonnepark van Ath is gekozen voor het principe van de derde investeerder. Dit stelt bedrijven in staat te investeren in hernieuwbare energie en de volledige eigendom van de installaties te verwerven in ruil voor huurinkomsten. De derde investeerder - in dit geval Luminus - is verantwoordelijk voor de financiering en het onderhoud van de installatie.

Ushant-schapen onderhouden de grasstroken tussen de zonnepanelen.

Davuister installeerde bijna 30 000 m² zonnepanelen op het industrieterrein van de Höganäs-fabriek in Ath. Om een maximale hoeveelheid zonlicht te krijgen, plaatste men de panelen op een oost-west-as.

* Berekening op basis van levenscyclus-emissiefactoren: 48 g CO₂e/kWh voor fotovoltaïsche energie (IPCC-referentie 2014) en 198 g CO₂e/kWh voor de Belgische energiemix (IEA-referentie 2020).

De energietransitie versnellen

De uitdaging

De klimaatcrisis geeft een extra impuls aan de strategie van Luminus om energiediensten te ontwikkelen en hernieuwbare energie te stimuleren. Luminus wil een volwaardige rol te spelen in het koolstofvrij maken van de economie.

Innovatie is hiervoor een belangrijke pijler. Door de versnelde energietransitie en de hogere verwachtingen van klanten is innovatie nog belangrijker geworden. Er is technologische vooruitgang op verschillende vlakken: energiebronnen worden milieuvriendelijker; infrastructuren zuiniger; digitale tools om het energieverbruik nauwkeuriger te meten, controleren en beperken worden efficiënter en gebruiksvriendelijker.

Het kader

Om nieuwe activiteiten ontwikkelen moet Luminus voortdurend innoveren en nieuwe expertise verwerven. Daarom zet Luminus een deel van zijn middelen – financieel, personeel en technisch – in om klaar te zijn voor de toekomst. De hoofdlijn van de strategie van Luminus berust op twee pijlers:

- Het “Power to Innovate”- programma dat innovatie moet stimuleren, de bedrijfstransformatie versnellen en nieuwe bedrijfsmodellen testen op hun waarde. Luminus steunt daarbij vooral op de #next incubator en de in 2019 gelanceerde #now-aanpak. Deze moet de innovatieve spirit van de Luminus-teams aanzwengelen in hun dagelijkse activiteit.

- Transversale teams voor bedrijfsontwikkeling die ‘agile’ georganiseerd zijn om nieuwe producten of aanbiedingen te ontwikkelen, in samenwerking met de business.

Twee concept-tests in 2021: Befutura en Meridio

In het kader van de innovatie incubator #next zijn er in 2021 twee concepten getest. Het doel van de tests was om hun haalbaarheid, relevantie en maturiteit te beoordelen in een bijzonder concurrentiële sector: de dienstverlening aan particulieren.

Het Befutura-project ging van start in maart 2020. Befutura vergemakkelijkt energierenovaties van woningen. Dit gebeurt met een gerichte, lokale en gestandaardiseerde aanpak in nauwe samenwerking met steden en gemeenten. Om de economische haalbaarheid van dit businessmodel te kunnen beoordelen, was een uitgebreide test noodzakelijk.

Befutura analyseert gegevens om zo overconsumptie straat per straat in kaart te brengen. Door renovatiewerken per wijk of straat te groeperen ontstaan schaalvoordelen. Geïnteresseerde klanten krijgen een service op maat zodat ze weten welke werken ze eerst

moeten uitvoeren. Zowel de besparingen voor de klant als de positieve impact op het milieu worden berekend. De klant krijgt overigens toegang tot een platform dat hem in contact kan brengen met geselecteerde vaklui.

In de zomer van 2021 werd er in Hasselt een pilootproject opgezet. Ondanks de belangstelling voor het project bleek het moeilijk om tot een economisch evenwicht te komen.

Gezien renovatie van woningen één van de grote uitdagingen blijft om de CO₂-uitstoot te verminderen, gaan de teams van Luminus verder aan de slag om het concept bij te stellen met dezelfde doelstelling: “Energierenovaties van woningen stimuleren.”

Het Meridio-project onderzoekt dan weer de mogelijkheid om ‘intelligente’ batterijen aan residentiële klanten in Vlaanderen aan te bieden. Deze batterijen helpen om het evenwicht tussen vraag en aanbod van het elektriciteitsnet te reguleren. Begin 2021 veranderde de wetgeving waardoor het plaatsen van een thuisbatterij interessanter wordt.

Door de samenwerking met een Belgische start-up kunnen de batterijen onderling gekoppeld worden. Hierdoor wordt het energieverbruik van de woningen geoptimaliseerd en ontstaat flexibiliteit voor het netwerk. In 2021 konden zo een dertigtal batterijen worden geïnstalleerd. De evaluatie van het Meridio-project loopt nog.

Het kader (vervolg)

Power to Innovate

In 2016 lanceerde Luminus het programma “Power to Innovate”, met drie doelstellingen:

- een cultuurverandering ondersteunen door innovatie centraal te stellen in de werkmethodes die iedereen enthousiast maken;
- sneller nieuwe producten en diensten ontwikkelen en op de markt brengen om zo de concurrenten voor te blijven;
- durven te experimenteren met nieuwe businessmodellen en andere disruptieve ideeën, om de groeipolen van morgen te identificeren.

#next

In 2016 richtte Luminus #next op, een innovatieaccelerator met een eigen governance. Werknemers kunnen minstens drie maanden worden gedetacheerd. Met de steun van Start-it@KBC krijgen ze de mogelijkheid om prototypes te ontwikkelen. De projecten worden geselecteerd door een comité waarin ook externe experts en managers van dochterondernemingen van Luminus zetelen.

Business Development

Sinds 2018 heeft Luminus een apart budget voor activiteiten rond Business Development. Hierdoor kunnen veelbelovende concepten hun waarde aantonen. Dit gebeurt vooral door proefprojecten op te starten met verschillende partners: Belgische startups, dochterondernemingen van de EDF Groep en de afdeling Onderzoek & Ontwikkeling van de groep. Binnen afgebakende thema’s dragen deze initiatieven bij om de positionering van Luminus te verduidelijken, het marktpotentieel te evalueren, een product of een aanbod samen te stellen en de lancering ervan op de markt te versnellen.

De indicatoren

158,6 miljoen euro geïnvesteerd in 2021

In 2021 bedroegen de directe investeringen van Luminus 158,6 miljoen (BGAAP-equivalent), waarvan 40% werd besteed aan hernieuwbare energie.

Deze investeringen gingen vooral naar de bouw van 17 nieuwe windturbines in Juprelle (4), Nives (4), Héron 2 (3), Beringen (2), Eeklo (1), Zelzate (1), alsook bij NRB Herstal (1) en H&M Ghlin (1). In totaal investeerde Luminus 62,8 miljoen euro in hernieuwbare energie. Luminus deed dit rechtstreeks of via de eigen ontwikkelingsmaatschappijen (e-NosVents, opgericht in 2016, ActiVent Wallonië, opgericht in 2017, Eolus, opgericht in 2019).

Bovendien konden de diensten op het gebied van energie-efficiëntie verder uitbreiden dankzij verschillende overnames. Vooral ATS zette zijn groei in de elektrotechniek door. Dit o.a. door de overname van Clarisse, een KMO die de aanwezigheid in West-Vlaanderen versterkt.

Belastingbesparing dankzij innovatie en hernieuwbare energie

Luminus heeft voor zijn initiatieven rond Onderzoek & Ontwikkeling in 2021 een vermindering van de roerende voorheffing genoten van 4,13 miljoen euro.

De belastingbesparing voor de investeringen in hernieuwbare energie in 2021 wordt geraamd op 6,39 miljoen euro.

	2019	2020	2021
	In miljoenen euro's		
Investeringen	150,7	115,4	158,6
Belastingbesparing dankzij innovatie	3,29	3,68	4,13
Belastingbesparing door investeringen in hernieuwbare energie	10,94	10,49	6,39

Pralinart en ATS installeren innovatieve CO₂-warmtepomp

Pralinart nv uit Lokeren koos ATS nv, een dochterbedrijf van Luminus, en zijn partners om zijn nieuwe productiegebouw van een CO₂-warmtepomp te voorzien. Een energiezuinig systeem, waardoor Pralinart zijn uitstoot van broeikasgassen kan verminderen.

De productie van chocolade is een proces van verwarmen en afkoelen om tot het perfect glanzende eindproduct te komen. Om zijn koolstofvoetafdruk te verminderen koos chocoladebedrijf Pralinart voor een innovatievere technologie door CO₂ te gebruiken in plaats van klassieke koudemiddelen. Het serre-effect van conventionele koelmiddelen is namelijk veel hoger dan dat van kooldioxide (2 088 voor R410a, in plaats van 1 voor een CO₂-warmtepomp).

De warmtepomp die door ATS bij Pralinart geïnstalleerd werd, zorgt niet alleen voor de ideale temperatuur in de productie- en kantoorruimtes, maar houdt ook de chocolade in elke productiestap perfect op temperatuur.

De CO₂-warmtepomp die Gezel bij Pralinart installeerde, voorziet zowel in warmte als koude. Deze techniek verlaagt zowel het energieverbruik als de uitstoot van broeikasgassen.

Energie-efficiënt koelen en verwarmen tegelijk

Een CO₂-warmtepomp zorgt in eerste instantie voor koeling. De warmte die de pomp onttrekt aan de omgeving wordt niet aan de buitenlucht afgegeven, maar wordt gerecupereerd om elders in het proces te zorgen voor de juiste temperatuur. Zo worden o.a. de productieruimtes op 19 °C gehouden. Bij dit type installatie kan het gebeuren dat als er te weinig vraag voor warmte is, er ook te weinig koeling opgewekt wordt en vice versa. Dit werd technisch opgevangen door middel van een back-up met elektrische weerstanden in de buffervaten en vier extra koelers.

De kunst bestaat erin om deze technieken op elkaar af te stemmen. Hiervoor schakelde ATS zijn gespecialiseerde dochterbedrijf Gezel in. Het voerde naast de installatie ook de dimensionering van de warmtepomp uit.

Het energieverbruik kan door de zonnepanelen op het dak van de klant opgevangen worden.

Dubbelwandig leidingwerk

Een van de belangrijkste taken van de CO₂-warmtepomp is het op temperatuur houden van de chocolade die door de procesleidingen vloeit. Het dubbelwandige leidingwerk werd verzorgd door Technics, een divisie van ATS, en vertrekt vanaf een collector waarvan het water opgewarmd wordt door de warmtepomp.

Gesynchroniseerd geheel van gebouw- en procestechnieken

De BU Automation Unit van ATS ontwikkelde een geïntegreerde oplossing waarbij de automatisering van de productie en van het gebouw naadloos met elkaar kunnen communiceren. Op die manier zijn de gebouwtechnieken en het productieproces met elkaar gekoppeld zodat het systeem altijd weet wat er moet gebeuren om overal voldoende energie te krijgen.

Een koelvloeistof zonder gevolgen voor de opwarming van de aarde

De Europese regelgeving geeft de voorkeur aan het gebruik van koelmiddelen met een laag GWP (Global Warming Potential). De CO₂-warmtepomp is de oplossing om broeikasgassen te beperken maar ook om de energie-efficiëntie te verhogen. Kooldioxide als koelmiddel heeft een duidelijk voordeel ten opzichte van andere koelmiddelen, met name fluorkoolwaterstoffen, zoals R134a, R410A en R407C.

Een natuurlijk koelmiddel breekt de ozonlaag niet af en heeft een heel beperkt effect op de opwarming van de aarde. Kooldioxide is niet giftig, niet ontvlambaar en chemisch inactief. Dit vergemakkelijkt de ontmanteling en zo kan het aan het eind van zijn levensduur als afval worden behandeld (verwijdering noch terugwinning).

Luminus krijgt subsidies voor de ontwikkeling van hernieuwbare waterstofprojecten in Wallonië

Op 23 december 2021 werden twee Luminus-projecten geselecteerd na een projectoproep voor de ontwikkeling van de waterstofsector op basis van hernieuwbare energie in Wallonië. Hydrogène Circulaire Mouscron en Wind2Trucks-Leuze ontvangen samen 12,8 miljoen euro. Dankzij deze financiële steun en de inbreng van verschillende partners draagt Luminus bij aan de uitbouw van een volwaardig H₂-ecosysteem in België.

Eén van de koolstofvrije oplossingen voor de industrie en het zwaar transport komt van de ontwikkeling van innoverende lokale projecten op basis van hernieuwbare waterstof. Luminus wil samen met de projectpartners deze technologie verder ontplooiën in België. Dit is een stimulans voor de energietransitie en het Waalse relanceplan.

Moeskroen: een project dat hernieuwbare waterstof en circulaire economie combineert

Mydibel Fresh, een fabrikant van aardappelproducten uit Moeskroen, wil tegen 2024 volledig circulair werken. Het bedrijf wil aardappelschillen en ander aardappelafval gebruiken om biogas te produceren dat gebruikt kan worden als aandrijving voor warmtekrachtkoppelingseenheden. Luminus gebruikt voor het Hydrogène Circulaire Mouscron-project de stroomoverschotten van deze eenheden en produceert hiermee ter plaatse waterstof. Dit gebeurt met een elektrolyse-eenheid van 1,25 MW.

Zo kunnen de vrachtwagens van Transmyl en Cogentra voortaan op waterstof rijden. Transmyl is de transporttak van Mydibel en vervoert aardappelen en andere bijproducten. Cogetrina is gespecialiseerd in de inzameling en het beheer van afval voor bedrijven, handelaars en particulieren.

Bij dit project zijn vier partners betrokken: Mydibel, Luminus, de Intercommunale d'Etude et de Gestion de Mouscron (IEG) en Cogetrina (Groupe Dufour).

Bedrijvenpark Leuze-Europe: koolstofvrij maken van zwaar transport

Het Wind2Trucks-project omvat de bouw van een elektrolyse-, compressie-opslag, en tankstation. Met groene waterstof maakt Fockedey, een transporteur uit Leuze, een deel van zijn vrachtwagenpark koolstofvrij. Het is voorzien dat de elektriciteit komt van de windturbines

die al in Leuze operationeel zijn en van een zonnepark dat nog in ontwikkeling is.

Verschillende partners waren betrokken bij de voorbereiding van de subsidieaanvraag: het Territoriaal Ontwikkelingsagentschap IDETA, Luminus, hun gemeenschappelijke dochteronderneming e-NosVents, en het logistieke bedrijf Transports Fockedey.

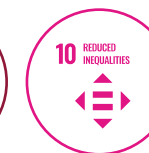
De volgende stap voor beide gesubsidieerde projecten is het verkrijgen van vergunningen om met de bouw te beginnen. Hier zal in 2022 de nadruk op liggen.

Het circulaire economie-project van Mydibel in Moeskroen gebruikt verschillende complementaire technologieën: biomethanisering, warmtekrachtkoppeling en elektrolyse.

Eerste schets van het project met verschillende nieuwe installaties (in het blauw). Deze komen op het Mydibel-terrein, met de biomethanisatie-eenheid links (oranje cirkel) in de buurt van de waterzuiveringsinstallatie in het midden. Rechtsonder het waterstofproductie- en -distributiestation (rode cirkel).

Bevordering van gezondheid, veiligheid, welzijn, ontwikkeling van vaardigheden en diversiteit

Gezondheid, veiligheid en welzijn op het werk

Veiligheid en gezondheid

De professionele activiteiten van Luminus vormen enerzijds een meerwaarde naar motivatie en inzetbaarheid van het personeel, anderzijds houden ze ook gezondheidsrisico's in. Het is dan ook belangrijk om goed te anticiperen op de gevolgen die de professionele activiteiten op de veiligheid en gezondheid van het personeel en het personeel van de onderaannemers kunnen hebben. Die beroepsrisico's variëren naargelang het uitgeoefende beroep. Ze zijn niet dezelfde in een industriële productieomgeving, een bouwplaats of in een kantooromgeving. De vermindering van de risico's die verbonden zijn aan de werkcontext, is een prioriteit om de veiligheid en gezondheid van het eigen personeel en dat van de onderaannemers te vrijwaren.

Levenskwaliteit op het werk

Het evenwicht tussen werk en privéleven beïnvloedt het welzijn op het werk, wat op zijn beurt weer de motivatie, prestaties en innovatie bepaalt. Het heeft impact op de kwaliteit en de efficiëntie van het werk, net zoals op de algemene sfeer.

Welzijn is een belangrijk onderdeel geworden van het imago van een bedrijf.

Competentieontwikkeling

Luminus wil als flexibele en wendbare organisatie beter gewapend zijn om de energie-uitdagingen van vandaag en morgen aan te gaan. Dit vraagt om gemotiveerde medewerkers die openstaan voor verandering en leermogelijkheden. Het veronderstelt eveneens dat zij in hun persoonlijke ontwikkeling worden gestimuleerd en dat werknemers en leidinggevenden alle ondersteuning krijgen om hun leertrajecten te bepalen.

Diversiteit

De diversiteit van het personeel in al haar vormen (vaardigheden, ervaring, leeftijd, geslacht, cultuur, enz.) vormt een belangrijke basis voor innovatie. Ook beantwoordt dit beter aan de verwachtingen van de klant. Ze is de bron van duurzame ontwikkeling, zowel op menselijk als economisch vlak en een belangrijke pijler in de ondersteuning van teamwerk.

Uitbreiding van het personeelsbestand na overname Essent Belgium

In 2021 is het personeelsbestand van Luminus en zijn dochterondernemingen met 12,5% toegenomen. Onder meer de overname van Essent Belgium heeft hiertoe bijgedragen.

Het personeelsbestand van de dochterondernemingen van Luminus, die gespecialiseerd zijn in energiediensten is met 13,8% gestegen.

Personeelsbestand van de Luminus groep

Personeelsbestand van dochterondernemingen van Luminus

GRI 102-7

Bron: Luminus.

Gezondheid en veiligheid met als doelstelling: “zero harm”

Op het vlak van veiligheid en welzijn op het werk bleef de gezondheids crisis het jaar 2021 beheersen. De slogans “Safety first” en “Zero harm” blijven relevant.

Ambitieuze doelstellingen

Luminus streeft steeds naar ‘nul ongevallen’, zowel voor zijn medewerkers als onderaannemers. Dat blijkt uit de ambities voor de maximale frequentiegraad voor het geheel van het personeel en de onderaannemers. Voor 2021 lag de grens op 1,5.

Impact van resultaten op verloning voor alle personeelsleden

Het ongevallenpercentage is een van de criteria bij de toekenning van de jaarlijkse bonus voor het kaderpersoneel van Luminus.

Veiligheid is een van de factoren waarmee rekening wordt gehouden bij de samenstelling van de collectieve bonus. Tenslotte is het een belangrijke maatstaf voor de toekenning van een variabele verloning voor het directiecomité van Luminus.

Met andere woorden, alle personeelsleden worden gestimuleerd om de veiligheidsvoorschriften na te leven en te handhaven. Dat gebeurt onder meer via wekelijkse boodschappen waarin telkens een ander thema wordt belicht (zie ook hierna: Het kader).

Het kader

Sinds 2010 heeft Luminus een geïntegreerd beheersysteem voor gezondheid, veiligheid en milieu. In alle werkplaatsen en voor de meeste professionele situaties werd een risicoanalyse uitgevoerd. Deze wordt regelmatig geactualiseerd. De oorzaak van elk ongeval of bijna-ongeval wordt minutieus geanalyseerd. Dit doen we om herhaling van ongevallen te vermijden, om de materiële oorzaken weg te nemen en de menselijke invloed op een ongeval te beperken. In de loop van 2016 werd er een nieuwe fase ingeluid met de uitrol van een “Zero harm”-beleid. Hiermee gaan we nog een stap verder dan de “nul ongevallen”-doelstelling.

Het voorkomen van dodelijke ongevallen blijft de prioriteit. De medewerkers en onderaannemers worden hierrond gesensibiliseerd via de “10 life-saving rules” en de “5 simple actions” waarop Luminus sinds 2018 sterk de nadruk legt.

Luminus hanteert een reeks sleutelindicatoren die de prestaties op het vlak van veiligheid of onderliggende indicatoren, zoals het aantal bijna-ongevallen, rechtstreeks meten. De evolutie van deze indicatoren wordt maandelijks gemonitord en gecommuniceerd aan alle managementleden en op elke raad van bestuur.

Luminus sensibiliseert zijn medewerkers al vele jaren via een wekelijks “Zero harm”-bericht, waarin een veiligheidsthema kort wordt toegelicht. “We sturen wekelijks berichten uit over veiligheid en gezondheid, bevestigt Ben Aelbrecht, preventieadviseur psychosociale aspecten. Deze moeten, op initiatief van de manager, in teamverband worden besproken, zodat iedereen zich voortdurend bewust is van de uitdagingen.”

In 2021 werd de ‘Contractor Safety Roadmap’ aangescherpt. Zo werden er een aantal acties bepaald voor de komende jaren die gericht zijn op het werken met onderaannemers om hen nog bewuster te maken van veiligheid.

In 2021 werd de focus gelegd op het vergroten van het bewustzijn bij de eigen medewerkers over hun taken en verantwoordelijkheden met betrekking tot de veiligheid van de onderaannemers.

ISO-certificering

Luminus N.V is sinds 2019 ISO 45001 gecertificeerd (en OHSAS 18001 sinds juni 2013).

De indicatoren

Geen ongeval met werkverlet bij Luminus NV

In 2021 noteert Luminus NV geen enkel ongeval met werkverlet. De frequentiegraad en de ernstgraad in 2021 waren dus 0. Ter vergelijking: de frequentiegraad voor de Belgische energiesector in 2020 was 2,6 en de ernstgraad 0,34.

Vijf ongevallen bij onderaannemers

Bij de onderaannemers werden vijf ongevallen met werkverlet geregistreerd, in plaats van drie in 2020. De frequentiegraad blijft stabiel 3,9 ten opzichte van 4,1 in 2020.

- Bij het eerste ongeval in januari verwondde een werknemer zijn hand tijdens een assemblageopdracht op een wind-constructiesite.
- Bij het tweede ongeval in april sloeg een werknemer zijn voet om nadat hij een trapje afgang.
- Bij het derde ongeval in juni struikelde een werknemster bij het onderhouden van de groenvoorziening.
- Bij het vierde ongeval in december sloeg een werknemer van de poetsdienst haar voet om bij het nemen van de trap.
- Bij het laatste ongeval in december viel een verkeersbord op de rug van een werknemer.

In totaal gingen bij de onderaannemers 115 dagen verloren.

De totale ernstgraad voor 2021 (eigen werknemers + onderaannemers) bedraagt 0,03.

Aantal opleidingsuren rond veiligheid stijgt met 43,7%

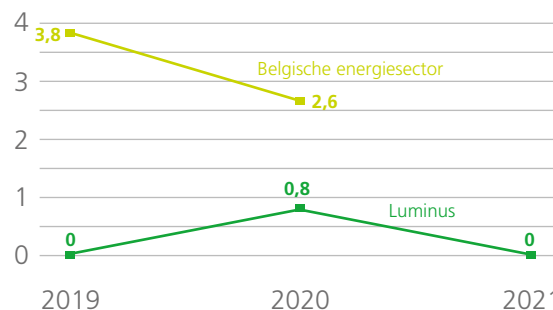
In 2021 werd in totaal 7 662 uur besteed aan veiligheidsopleidingen. Dit is een stijging van 43,7% ten opzichte van 2020. Deze stijging is enerzijds het gevolg van de door de "Global Wind Organisation" (GWO) erkende veiligheidsopleidingen voor de collega's van de windafdeling die om de twee jaar worden hernomen.

Anderzijds is er in 2021 ook een inhaalbeweging van opleidingen die door de eerste lockdownperiode in 2020 uitgesteld waren. In 2021 bleef Luminus d.m.v. online-opleidingen aandacht hebben voor de mentale gezondheid van zijn medewerkers (zie volgende pagina).

	2019	2020	2021
Uren besteed aan veiligheid - SDG 8.8 - VER 5	6 385	5 332	7 662
Ongevallen met werkverlet - SDG 8.8 - VER 5	0	1	0
Formele interventieaanvragen ingediend bij de externe preventieadviseur psychosociale aspecten - SDG 3.4 - VER 5	0	1	2
Ongevallen gemeld door onderaannemers - SDG 8.8 - VER 5	4	3	5
Frequentiegraad van door onderaannemers gemelde ongevallen - SDG 8.8 - VER 5	5,2	4,1	3,9

Frequentiegraad van ongevallen met werkonderbreking

De frequentiegraad = (totaal aantal arbeidsongevallen x 1 000 000) / aantal gepresteerde uren.

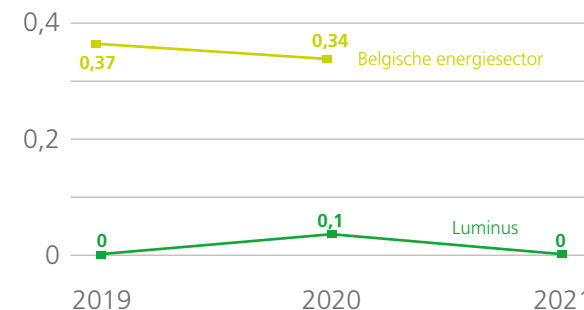

GRI 403-2 - SDG 8.8 - VER 5

Bron: Luminus.

Globale ernstgraad

De globale ernstgraad = (aantal dagen arbeidsongeschiktheid + aantal forfaitaire dagen) x 1 000 / aantal gepresteerde uren.

GRI 403-2 - SDG 8.8 - VER 5

Bron: Luminus.

Levenskwaliteit op het werk

Welzijn op het werk heeft een directe invloed op de sfeer, de motivatie, de prestaties en het innovatievermogen van het personeel. Welzijn is daarom een belangrijk aandachtspunt geworden wanneer bedrijven werknemers willen aantrekken die hun talenten ten volle willen ontplooien. Tevreden werknemers dragen rechtstreeks bij tot de tevredenheid van de klanten en de reputatie van de onderneming.

Het kader

Welzijn op het werk is een zeer breed begrip waarbij we kijken naar hygiëne, ergonomie, de lichamelijke gezondheid (zie "gezondheid en veiligheid") en de mentale gezondheid van de medewerkers.

Daarnaast draagt telewerken en flexibel werken bij aan een betere balans tussen werk en privéleven voor werknemers.

Een dergelijk beleid helpt Luminus bij het aantrekken en behouden getalenteerde en gezonde medewerkers. Minder stress, meer motivatie, betere prestaties en verhoogde retentie zijn belangrijke voordelen.

Luminus meet de evolutie van het welzijn op alle sites en stelt vervolgens aangepaste acties voor. Er zijn verschillende meetmethoden. Zo peilt Luminus jaarlijks naar de personeelstevredenheid. De resultaten van de enquête worden in elk team besproken en leiden tot actieplannen. Verder zijn hr-managers dagelijks nauw betrokken bij het reilen en zeilen van hun afdelingen. Ook telt Luminus zeven vertrouwenspersonen en een interne preventieadviseur psychosociale aspecten. Ten slotte blijft Luminus 'poositivisme' promoten (de drie 'o's' staan voor openheid, objectiviteit en optimisme). "Welzijn op het werk komt niet alleen vanuit het management, iedereen werkt er samen aan", weet Ben (preventieadviseur psychosociale aspecten). "Onze slogan is ook hier van toepassing: Samen maken we het verschil!"

Aanpak tijdens de coronacrisis

Gezondheid en welzijn van de werknemers blijft dé prioriteit voor Luminus.

De reeds in 2020 ingevoerde preventieve maatregelen werden bijgesteld naarmate de pandemie evolueerde.

Naast can go up veiligheid besteedde Luminus aandacht aan de mentale gezondheid (o.a. aan de veerkracht) van de medewerkers.

In 2021 werd de focus gelegd op het delen van 'best practices'. Zo werd er informatie uitgewisseld over op welke manier teams in contact met elkaar bleven, werden er teamwandelingen georganiseerd in open lucht, en deelden collega's hun rituelen die hun welzijn bevorderden in deze uitzonderlijke periode. Zodra de capaciteit van de kantoorgebouwen verhoogd kon worden, werd aan de collega's gevraagd om terug enkele dagen naar kantoor te komen met als voornaamste doel opnieuw te connecteren.

Nieuwe manier van werken na de coronacrisis

Luminus heeft een bedrijfscultuur gebaseerd op vertrouwen, verantwoordelijkheidsgevoel, zelfstandig werken en geleverde resultaten. Daarenboven kan telewerk een positief effect hebben op hoe er samengewerkt wordt aan de doelstellingen, productiviteit en gezamenlijke resultaten. Daarom heeft Luminus al sinds 2016 afspraken rond thuiswerken.

Na overleg werd samen met de sociale partners in 2021 een akkoord gesloten over een aanpassing van het telewerkbeleid: "Next normal".

Hierbij werden nieuwe afspraken vastgelegd. Collega's worden wekelijks twee dagen op kantoor verwacht. De andere dagen is thuiswerk mogelijk voor wie de job dit toelaat. Bovendien zorgt Luminus ervoor dat dit in de meest optimale ergonomische omstandigheden kan: elke medewerker heeft de mogelijkheid om de "werkplaats" thuis uit te rusten met een groot scherm, een ergonomische stoel en/of verstelbaar bureau.

De indicatoren

Stabiliteit van de motivatie

De motivatie van het personeel: het is een van de indicatoren die het management van Luminus nauwlettend in het oog houdt. Deze motivatie wordt gemeten door een extern bedrijf via een jaarlijkse enquête.

Uit de resultaten van de enquête voor 2021 blijkt dat de motivatie op ongeveer hetzelfde niveau zit dan het jaar voordien, met een engagementsscore van 80%.

Dit resultaat ligt ruim boven het Belgische gemiddelde en is een van de hoogste van de EDF Groep. Het deelnamepercentage aan deze interne enquête bedroeg 87%, een stijging met 2%.

De resultaten worden in elke afdeling geanalyseerd om actieplannen op te stellen. Ze worden afgestemd op de specifieke behoeften van elk team.

	2019	2020	2021
Engagementsscore van het personeel	82%	81%	80%

Vertrouwenspersonen: het aantal meldingen blijft stabiel

De vertrouwenspersonen - van wie de sociale partners de aanstelling moeten goedkeuren - spelen zowel een preventieve als een probleemoplossende rol. Werknemers én leidinggevenden kunnen anoniem een beroep op hen doen bij psychosociale moeilijkheden zoals meningsverschillen, stress, pesterijen en geweld op het werk.

Sinds 2010 beschikt Luminus over een gediversifieerd netwerk van vertrouwenspersonen, zowel wat geslacht, taal, hiërarchisch niveau als geografische ligging betreft.

Het huidige netwerk is omvangrijker dan de wet voorschrijft: zeven personen in plaats van één.

Het personeel wordt via verschillende interne informatiekanaalen regelmatig herinnerd aan de namen van vertrouwenspersonen, het meest recent in maart 2021.

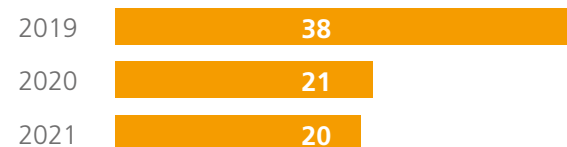
Het aantal gevallen is in 2021 stabiel gebleven ten opzichte van 2020.

Begin 2021 werden twee formele verzoeken om interventie ingediend bij de externe preventieadviseurs psychosociale aspecten van Liantis. Op basis van de analyse en de suggesties voor verbetering is een lijst van acties opgesteld, die in najaar 2021 werden aangepakt.

Lichte daling absentiegraad

Ondanks de coronacrisis is het cijfer voor ziekteverzuim licht gedaald: 4,85 in 2021, tegen 5,16 in 2020. Dit cijfer is aanzienlijk lager dan de Belgische benchmark (7,11% in 2020). Vooral het verzuim op middellange termijn (meer dan één maand, maar minder dan een jaar) zorgde voor de lichte daling.

Meldingen aan vertrouwenspersonen

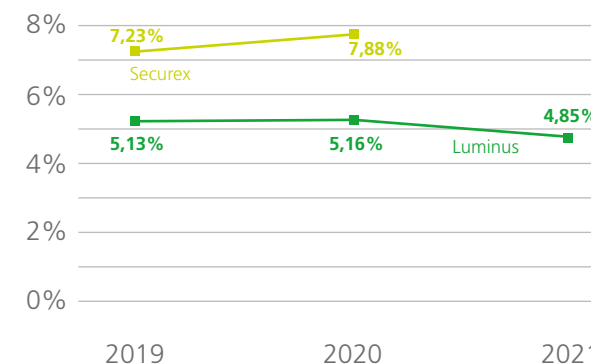

GRI 406-1

Bron: jaarrapport interne dienst voor preventie en bescherming op het werk

	2019	2020	2021
Formele interventie-aanvragen ingediend bij de externe preventieadviseur psychosociale aspecten - SDG 3.4 - VER 5	0	1	2

Absenteïsmegraad

SDG 3 - VER 5

Bron: Luminus.

Competenties: extra aandacht voor leren op het werk

De voortdurende ontwikkeling van vaardigheden is van essentieel belang in een sector die snelle technologische en commerciële veranderingen ondergaat. Klassieke vaardigheden in de traditionele activiteiten moeten worden onderhouden terwijl er ook nieuwe vaardigheden moeten worden ontwikkeld binnen nieuwe werkdomeinen. Dit houdt in dat Luminus hiervoor sleutelposities en -profielen moet bepalen, steeds nieuw talent moet aantrekken en de best presterende medewerkers moet proberen te behouden.

Het kader

Het huidige opleidingsbeleid van Luminus is gebaseerd op de volgende principes:

1. Leerbehoeften stellen we individueel of in teamverband vast, indien nodig met ondersteuning.
2. Leren is een langdurig proces. Wanneer we verschillende opleidingsmogelijkheden overwegen, proberen we altijd een pad uit te stippelen met een heel concrete invulling. Dit verhoogt de efficiëntie.
3. Iedereen heeft zijn persoonlijke voorkeuren als het op leren aankomt. Daarom bieden we een waaier aan opleidingsoplossingen via face-to-face cursussen, e-learning, MOOC's (Massive Open Online Courses), mentoring, coaching, conferenties, enz.

“We werken samen aan een future proof organisatie waarin onderling verbonden teams en individuen elkaar inspireren om hun vakkennis te verbreden”, legt Evelien De Kerpel, Director People Engagement, uit.

“Bovendien is er in 2021 een leerkader vastgelegd. Hierin staan de belangrijkste vaardigheden om de energie-uitdagingen van vandaag en morgen aan te gaan. Dit kader helpt werknemers en managers om, op basis van de toekomstige organisatie, samen de prioriteiten vast te leggen en erover in discussie te gaan.”

Elk jaar organiseren onze managers een reflectieoefening met hun team waarin hij of zij de ambities verduidelijkt, deze in concrete doelstellingen vertaalt (voor het team en individueel) en de leerbehoeften in kaart brengt (voor het team en/of individueel). HR biedt hierbij indien nodig ondersteuning.

Zodra deze leerbehoeften duidelijk zijn, gaan het individu en/of het team aan de slag met de “learning experience creator”. Samen zoeken zij naar de meest geschikte methode die aansluit bij de voorkeuren van de persoon om de training zo effectief mogelijk te maken.

De indicatoren

Uren gespendeerd aan opleiding: +68%

Het gemiddelde aantal opleidingsuren per werknemer bedraagt 32,8 uur per jaar (in plaats van 19,5 uren in 2020). 1 016 werknemers (89,1% van het totale personeelsbestand) hebben in 2021 minimaal één uur opleiding gekregen.

Luminus blijft inspanningen doen om leren efficiënter te maken.

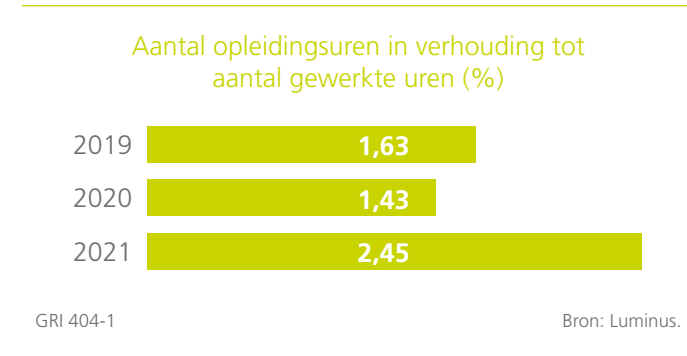
Deze inspanningen uiten zich in kortere sessies (een uur of een halve dag in plaats van hele dagen), online cursussen en dagelijkse coaching op de werkplek. Daardoor zijn formele opleidingen minder frequent.

In 2021 werd er gestart met het kwantificeren van informele leeruren. Het gaat dan bijvoorbeeld over on-the-job leren, coaching van de leidinggevende en kennisdeling tussen collega's.

Met name de 80 nieuwe collega's die bij de overname van Essent België werden verwelkomd, profiteerden gemiddeld van 70 uur informeel leren.

Verder zijn er enorme inspanningen gedaan om het bewustzijn rond IT-veiligheid te verhogen. Elke medewerker ging standaard door een reeks online opleidingen. Tot slot is er op het vlak van veiligheid, gezondheid en milieu een inhaalbeweging aan de gang.

Na 1,5 jaar corona en beperkte mogelijkheden om trainingen op te zetten, worden er weer volop fysieke trainingen georganiseerd.

De indicatoren (vervolg)

32% van de vacatures intern ingevuld

Bij Luminus worden de meeste vacatures twee weken lang op het intranet geplaatst voordat ze extern worden gepubliceerd. Wil een werknemer een interne vacature invullen, dan mag de manager van de medewerker zich niet verzetten tegen deze overplaatsing. Enkel overgangperiodes, tot maximaal drie maanden, zijn bespreekbaar.

Dit beleid en het individuele opleidingsplan – een jaarlijks groeioverleg met de directe manager - dragen bij tot een hoog percentage interne promoties.

Luminus garandeert dat elk jaar 100% van de medewerkers een beoordelingsgesprek krijgt. Dat dient als basis van het individuele opleidingsplan. In dit percentage zijn de werknemers met 'oude voorwaarden' (127 personen per 31 december 2021) niet opgenomen omdat hun contract niet voorziet in een formele jaarlijkse evaluatie.

In 2021 werd 32% van de gepubliceerde en vervulde functies intern vervuld. 29 mensen konden doorstromen nadat zij op een openstaande functie solliciteerden.

Internationale mogelijkheden: vier kaderleden op missie in het buitenland

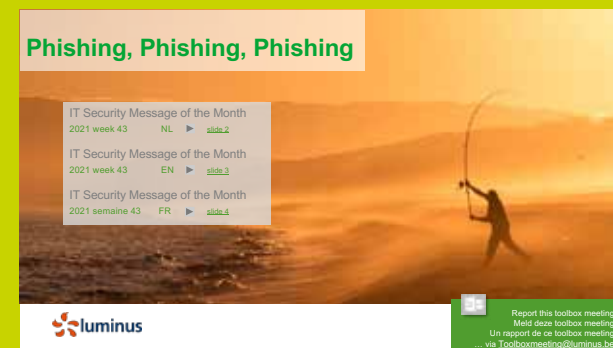
Als dochteronderneming van een internationale marktleider op energiegebied kan Luminus zijn medewerkers carrièremogelijkheden buiten België bieden.

Op 31 december 2021 waren drie kaderleden van Luminus als expat in het buitenland werkzaam binnen de EDF Groep. Gemiddeld werkten bij Luminus in 2021 vijf expats in België.

	2019	2020	2021
Percentage functies die intern werden ingevuld	44%	34%	32%
Aantal personen dat kon doorgroeien door te solliciteren naar een openstaande functie	35	35	29
Aantal kaderleden met een buitenlandse missie	7	4	3
Gemiddeld aantal expats bij Luminus	6	5	5

Opleiding IT-security

De maandelijkse nieuwsbrief over IT-security had onder andere het opsporen van phishing als thema (zie de voorbeelden hieronder). Tijdens verplichte online opleidingen werden de gebruikers van de Luminus-netwerken bewust gemaakt van de risico's. Dit gebeurde met video's, quizen en andere e-learningtechnieken. De externe applicatie die hiervoor is gebruikt, maakt een nauwkeurige rapportage mogelijk over de follow-up en de doeltreffendheid van deze opleidingen.

'All together': een sleutelwaarde voor het ervaren van diversiteit

Het kader

Luminus streeft ernaar om elke vorm van discriminatie te vermijden, van bij het aanwervingsproces tot de benoeming van de belangrijkste functies.

Niet-discriminatie is een van de wettelijke verplichtingen die al sinds lang vermeld worden in de Gedragscode van Luminus.

Deze code is gebaseerd op de bepalingen van de wet van 10 mei 2007, waarin discriminatie wordt verboden op basis van leeftijd, seksuele geaardheid, burgerlijke stand, geboorte, vermogen, religieuze of filosofische overtuiging, lidmaatschap van een politieke partij of vakbond, taal, huidige of toekomstige gezondheidstoestand, een handicap, een lichamelijke of genetische eigenschap of sociale afkomst. Verschillende indicatoren worden opgevolgd om waar nodig bepaalde acties beter aan te passen aan de doelgroepen in kwestie.

Bovendien ging de CEO van Luminus in 2016 een expliciet engagement aan voor diversiteit op alle niveaus van het bedrijf: "Vooral de managers moeten zich bewust zijn van onbewuste vooroordelen die de beslissingen van zowel vrouwen als mannen kunnen beïnvloeden". De Leadership Ambition, geformaliseerd in 2018, specificiert het gedrag dat van leidinggevend wordt verwacht: "Ik waardeer de diversiteit bij mijn collega's en pas me aan iedereen aan." Tot slot is collectief succes, 'all together', een van de drie kernwaarden van het bedrijf, samen met 'customer first' en 'entrepreneurship'.

De indicatoren

Verdeling van het personeelsbestand per geslacht: toename van het aantal vrouwen

Het personeelsbestand van Luminus bestaat al sinds vele jaren voor een groot deel uit vrouwen. Door de overname van Essent Belgium is hun aandeel verder gestegen. Met 44% is het percentage aanzienlijk hoger dan het gemiddelde in de energiesector (25%). Het aantal vrouwelijke managers is licht gestegen (+2% van het totale personeel). Zij vertegenwoordigden in 2021 37% van het aantal managers.

In 2021 bestaat het totale personeelsbestand voor 54% uit managers, in plaats van 55% in 2020.

96% van het geboorteverlof werd opgenomen

In totaal kwamen 27 werknemers in 2021 in aanmerking voor geboorteverlof.

Bijna al deze werknemers hebben op 31 december 2021 hun toegestane verlofuren opgenomen. Dit komt neer op 96,3% van het totaal toegestane verlof. Het is een zeer lichte daling ten opzichte van 2020, toen werd 97% opgenomen.

	2019	2020	2021
Vrouwelijke personeelsleden bij Luminus - SDG 5 - VER 6	41 %	41 %	44 %
Vrouwelijke kaderleden bij Luminus - SDG 5 - VER 6	34 %	36 %	37 %
Toegestaan en opgenomen geboorteverlof - SDG 5 - VER 3	100%	97%	96%

Samenstelling van het personeel op basis van geslacht

2019	26	22	33	19
2020	24	21	35	20
2021	22	24	34	20

■ Mannen - gebaremiseerd   ■ Mannelijke kaderleden
■ Vrouwen - gebaremiseerd   ■ Vrouwelijke kaderleden

De indicatoren (vervolg)

Personen met een beperking

Luminus stelt één persoon tewerk van wie de beperking een aanpassing van de arbeidsomstandigheden vereist. Naast de aanpassingen voor erkende beperkingen, kunnen voor personen met specifieke problemen individuele maatregelen worden getroffen, zoals inrichting van het kantoor en type voertuig. Zo zijn er op verzoek grote schermen beschikbaar voor slechtziende medewerkers, zonder dat deze worden meegeteld bij de regelingen voor personen met een beperking.

Vijftien nationaliteiten

Het aantal nationaliteiten onder het Luminus-personeel (exclusief expats) is stabiel gebleven: 15 per 31 december 2021.

Werknemers met de Belgische nationaliteit vertegenwoordigen 93% van het totaal. De drie meest vertegenwoordigde andere nationaliteiten - Frans, Italiaans en Nederlands - maken 5% van het totale personeelsbestand uit.

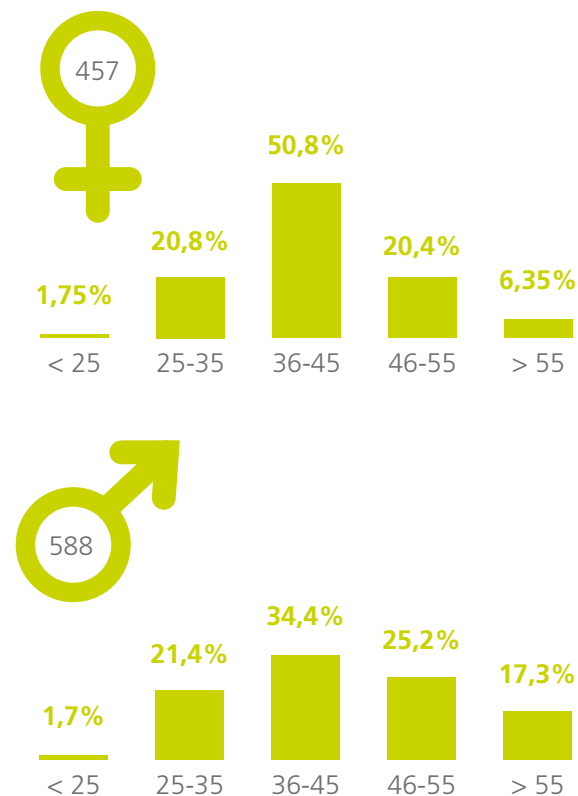
	2019	2020	2021
Personen met een beperking voor wie een aanpassing van de werkplek is gebeurd - SDG 10.2 - VER 6	1	1	1
Aantal nationaliteiten - SDG 10.2 - VER 6	13	15	15
Aandeel Belgische werknemers	94%	93%	93%

Leeftijdspiramide

De grafiek hiernaast laat een stijgende tendens zien in alle leeftijdscategorieën, met uitzondering van de mannen tussen 25 en 35 jaar.

De twee categorieën die het sterkst zijn gestegen, zijn die van <25 jaar (+50% in totaal) en die van 55+ (+18% in totaal).

Leeftijdspiramide 2021

Bron: Luminus.

Een groeiend personeelsbestand

Netto groei personeelsbestand

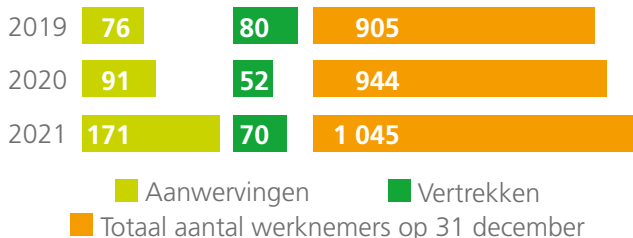
Het aantal personeelsleden van Luminus is gestegen (+10,7%).

Het aantal nieuwe aanwervingen is toegenomen (+87,9%), dit komt mede door de overname van Essent Belgium.

Het aantal medewerkers dat het bedrijf verlaat, stijgt met 34,6%.

Deze stijging duidt op een terugkeer naar het gebruikelijke uitstroomniveau. Op dat vlak was 2020 bijzonder stabiel, waarschijnlijk als gevolg van de gezondheids crisis.

Personeelsbeweging

GRI 102-8 405-1

Bron: Luminus.

Een zeer grote meerderheid vaste contracten (95,71%)

In 2021 is het aantal vaste (voltijdse) contracten stabiel gebleven (-1,58%). Het aantal vaste (deeltijdse arbeidsovereenkomsten is licht gestegen (+2,72%).

Arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd (voltijds of deeltijds) vertegenwoordigen 3,81% van het totale personeelsbestand (2,1% in 2020) terwijl het aandeel van tijdelijke werknemers daalt van 1,04% in 2020 tot 0,48% in 2021.

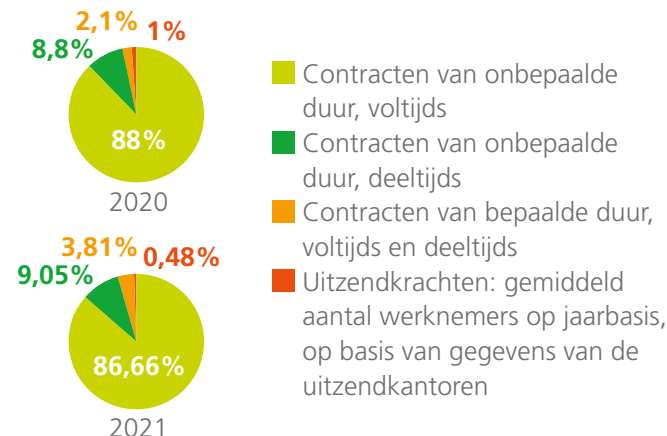
De lichte toename van het aantal arbeidsovereenkomsten voor bepaalde duur is toe te schrijven het extra werk dat de voorbereiding van de lancering van een nieuw IT-systeem voor gegevensuitwisseling met zich meebracht. Het betreft het Atrias-project, uitgevoerd voor de gehele energiesector. Deze migratie en de extra vragen door de stijging van de energieprijzen vanaf september leidde tot een forse toename van het aantal klantoproepen.

20% van het personeel werkt deeltijds

In 2021 steeg het aantal deeltijdse werknemers - op vrijwillige basis of op contractbasis - heel licht (20,1% van het totale personeelsbestand tegen 19,9% in 2020).

Het aantal mensen dat deeltijds werkt, is gestegen bij de vrouwen (+15,23%), en gedaald bij de mannen (-2,7%).

Contracttypes (%)

GRI 102-8 - SDG 8.8 - VER 5

Bron: Sociale balans 2021

Deeltijdse werknemers op 31 december, op contractuele en vrijwillige basis

GRI 102-8

Bron: Luminus.

Het Globetrotters-initiatief zet Luminus-collega's in beweging en steunt hiermee zeven goede doelen

Globetrotters is een intern Luminus-programma dat collega's stimuleert om te sporten. Dankzij hun inspanningen worden bovendien allerlei goede doelen gesteund. In 2021 werden die goede doelen voorgesteld door de werknemers zelf.

Sinds 2014 stimuleert het Globetrotters-programma alle medewerkers om hun sportieve inspanningen te registreren zodat ze met hun afgelegde kilometers* het goede doel kunnen steunen. Studies tonen immers aan dat regelmatig bewegen één van de belangrijkste ingrediënten is voor een goede lichamelijke en geestelijke gezondheid.

In 2021 wilden de teams Communication en CSR van Luminus de werknemers zelf betrekken bij de keuze van de goede doelen in plaats van zoals in voorgaande jaren één enkel goed doel uit te kiezen.

Het programma "Globetrotters" werd samengevoegd met een ander intern programma, "We Love Your Project", waarvan de eerste editie dateert van 2011. In het voorjaar werd "We Love Your Project" gelanceerd als Globetrotters.

De cheque van Luminus werd overhandigd aan Anne-Marie Roumieux & Patrick Demoucelle, oprichters van het Demoucelle Parkinson Charity fonds. Deze vereniging werd voorgesteld door Nathalie Petit, Internal Communication Manager Luminus.

David Malempré, elektromecanicien in Angleur, overhandigde de cheque van Luminus aan Move for Children.

Alle collega's kregen de kans om hun favoriete vereniging voor te dragen aan een jury van vijf personen. Uit de tien voorgestelde projecten selecteerde de jury zeven begunstigde verenigingen.

Collega's die zich hiervoor engageerden registreerden tussen 11 mei en 7 december hun activiteiten op het online platform "Globetrotters". Per 100 kilometer schonk Luminus vijf euro aan één van de zeven gekozen verenigingen. Er werden door de 320 deelnemende collega's 14 770 activiteiten ingegeven waardoor Luminus € 12 000 kon schenken aan de door de collega's gekozen goede doelen.

De winnaar was de Belgische vereniging voor Strijd tegen Mucoviscidose (BE), voorgesteld door Bernard Mixhel,

Intraday & Day Ahead Optimizer. Zij ontving een cheque van € 3 000. Deze vereniging zet zich in voor kinderen, jongeren en volwassenen met mucoviscidose door ondersteuning van families, het leveren van informatie, belangenverdediging en steun aan wetenschappelijk onderzoek.

De Fietsersbond (Vlaanderen), Demoucelle Parkinson Charity (Brussel) en Aide aux enfants Cancéreux ontvingen elk € 2 000. Voor deze laatste organisatie zette Move for Children by VCF, een fietsclub uit Fraiture, zich in.

Dyadis, een organisatie die assistentiehonden opleidt, de Belgische Federatie van Voedselbanken en het Koninklijk Belgisch Verbond voor de Bescherming van de Vogels ontvingen elk € 1 000 steun.

Eliane Corbeel, Personal Assistant Luminus, overhandigde de cheque aan Danny Vancoppennolle van Dyadis. Rechts, Carla Dejonghe die de jonge Zola opvangt en opleidt.

* Het Globetrotters-platform biedt een equivalent in kilometers voor alle ingegeven sportactiviteiten, of het nu gaat om dans, teamsporten, enz.

Solidariteit rondom de vestiging van Angleur: 28 werknemers komen in actie

Het noodweer van juli 2021 zette verschillende steden in België onder water. Teams van Luminus zijn half augustus vrijwillig in actie gekomen om de bewoners rondom de elektriciteitscentrale van Angleur te helpen. Achttwintig werknemers vanuit het ganse land staken de handen uit de mouwen en herstelden de elektrische installaties van een vijftigtal gezinnen nabij de centrale.

Begin augustus was de elektriciteit nog niet op het hele grondgebied van de gemeente Angleur hersteld. Deze ongekende situatie leidde, na de werkzaamheden voor de schoonmaak en heringebruikname in juli, tot een zelden geziene actiebereidheid bij Luminus (zie blz. 51). Drie weekends na elkaar hebben een dertigtal werknemers en gepensioneerden - soms vergezeld door familie of vrienden - ruim vijftig gezinnen in een straal van 500 meter rond de centrale kunnen helpen.

Senior Project Manager Frederik Vael was actief tijdens alle drie de weekends: 7-8, 14-15 en 21-22 augustus. "Na overleg met de overbelaste distributienetbeheerder (Ores) hebben we in de eerste plaats onze collega's met vaardigheden op elektrisch vlak ingezet. Ook kwam onze dochteronderneming ATS in actie om de nodige onderdelen te leveren: kabels, contactdozen, elektrische kastjes, enz. Maar alle goodwill was welkom, want de inwoners hadden naast praktische hulp ook opbeurende woorden nodig."

Mireille Cerfont is HSE Administrator in Gent. Zij werkte vier volle dagen bij de start van de hulpactie. Nadat zij de noodsituatie van de inwoners had gezien, lanceerde zij nogmaals de oproep voor meer hulp en ondersteuning. "De vochtgeur was moeilijk te verdragen. Soms moesten we eerst nog het water uit de technische ruimte wegpompen en ventileren om ze te drogen. Gelukkig konden we bijna altijd foto's nemen om te bepalen wat er moest gebeuren en welke apparatuur we nodig hadden. In het begin waren de mensen bang dat we hen een contract aan het verkopen waren! We moesten hen overtuigen dat

we dit werk vrijwillig en belangeloos deden. Wij hebben samengewerkt met de gemeente om uit te zoeken wie met voorrang hulp moest krijgen."

Nancy Lantrebeicq, Project Officer bij Wind Development, was drie halve dagen ter plaatse om de hulp te coördineren. "Wat mij het meest opviel, was de solidariteit onder de buurtbewoners. Zij vertelden wie de hulp het hardste nodig had zodat wij doelgericht konden helpen. Ze hielden de moed erin, ondanks de dramatische staat van hun huizen en zelfs toen we niets meer konden doen. Wat me zeker blijft van deze crisis is dat de hulpacties zowel hulpverleners als slachtoffers een goed gevoel gaven. Het was echt bemoedigend om in Angleur evenveel Vlamingen als Walen te zien, en dan heb ik onze vijf Brusselse collega's nog niet meegerekend."

Uiteraard moest dit vrijwilligerswerk in veilige omstandigheden gebeuren. Daarom zorgden Luminus en ATS voor een aangepaste verzekering en de geschikte uitrusting.

Planning van de werkzaamheden op het terrein van de centrale. Van links naar rechts: Didier Bruwier, Marcos Quiven Oviedo, Frederik Vael.

De schade was aanzienlijk in de woningen rondom de elektriciteitscentrale van Angleur. Het water steeg tot een hoogte van meer dan een meter, waardoor soms de hele benedenverdieping onderliep.

Nancy Lantrebeicq noteert na haar inspectieronde in het werkboek van de technici welke interventies er moeten gebeuren.

Financiële resultaten sterk onder druk

De uitdagingen

De ontwikkeling van een bedrijf staat of valt met de rentabiliteit van zijn activiteiten. In de omschrijving van het MVO-beleid van Luminus staat expliciet dat het bedrijf streeft naar “een niveau van winstgevendheid waardoor het zijn activiteiten kan voortzetten en kan investeren in zijn toekomst en die van zijn werknemers”.

Het bedrijfsresultaat van Luminus zorgt voor de financiering van het onderhoud en de vernieuwing van de productiemiddelen en van de ontwikkelen van nieuwe activiteiten. Het stelt Luminus in staat om in te spelen op de marktontwikkelingen op zowel commercieel, technologisch als maatschappelijk vlak.

Het kader

Luminus waakt over de winstgevendheid van zijn activiteiten. In de traditionele bedrijfstakken (thermische productie, energievoorziening) betekent dit verdere kostenverbetering. We investeren ook in groeipolen zoals energiediensten of hernieuwbare energie. Op de jaarlijkse algemene vergadering van eind april valt de beslissing over de toekenning van het dividend.

De gedetailleerde jaarrekeningen van Luminus NV zijn beschikbaar op de website van de Nationale Bank van België.

De indicatoren

Omzet stijgt met 39%

De inkomsten zijn in 2021 met 39% gestegen ten opzichte van 2020, tot 3 miljard euro (+ 800 miljoen euro). Deze stijging is vooral toe te schrijven aan de gestegen verkoopvolumes door de toegenomen economische activiteit na de gezondheids crisis en door de hogere energieprijzen. Daarnaast is de stijging te verklaren door de acquisitie van Essent Belgium.

Een negatief bedrijfsresultaat

Het bedrijfsresultaat over 2021 bedraagt -104,63 miljoen euro, tegen 15,4 miljoen euro in 2020. Deze daling is te wijten aan de hogere bevoorradingskosten op de groothandelsmarkten en de optimaliseringsoperaties die daarmee gepaard gaan.

Ook de lagere windproductie woog zwaar op het bedrijfsresultaat. Er waren ongunstige windomstandigheden op het eind van het jaar, net toen de groothandelsprijzen recordhoogtes bereikten. De gevolgen daarvan konden maar gedeeltelijk opgevangen worden door de goede prestaties van de nucleaire installaties en thermische centrales.

Verslechterd nettoresultaat

De daling van de nettowinst (-91,89 miljoen euro tegen 9 miljoen euro in 2020) is grotendeels te wijten aan het negatieve bedrijfsresultaat. Wel zijn er meerwaarden geboekt op verkochte activiteiten – met name op participaties van windenergie-activa. Ook stegen de dividenden van de dochterondernemingen.

Omzet in miljard euro

GRI 201-1 Bron: Jaarverslag van de raad van bestuur aan de algemene vergadering van april 2022 (BGAAP)

Bedrijfsresultaat in miljoen euro

GRI 201-1 Bron: Jaarverslag van de raad van bestuur aan de algemene vergadering van april 2022 (BGAAP)

Opmerking: het bedrag van het bedrijfsresultaat van 2020 is naar beneden bijgesteld conform de vermelding in het bestuursverslag.

Nettoresultaat in miljoen euro

GRI 201-1 Bron: Jaarverslag van de raad van bestuur aan de algemene vergadering van april 2022 (BGAAP)

Opmerking: het bedrag van het nettoresultaat van 2020 is naar beneden bijgesteld conform de vermelding in het bestuursverslag.

Balanstotaal gestegen, eigen vermogen gedaald

Op 31 december 2021 bedroeg het balanstotaal 2 354 miljoen euro, een toename van 613 miljoen euro ten opzichte van 2020*.

De evolutie van de verschillende balansposten wordt toegelicht in het verslag van de raad van bestuur aan de algemene vergadering van 28 april 2022. De opwaartse tendens is te danken aan de investeringen in windparken en nucleaire installaties, aan de verwerving van Essent Belgium en dienstverlenende bedrijven. Verder speelde de toename van de handelsvorderingen een rol (het eerder besproken volume- en prijseffect). Door het negatieve nettoresultaat is het eigen vermogen gedaald en bedraagt het nu € 526,5 miljoen (ofwel 14,9% minder dan in 2020**), waarvan € 491 miljoen kapitaal.

Nettoschuld

De nettoschuld bedraagt 258,7 miljoen euro (tegen -93,8 miljoen euro in 2020). De negatieve evolutie van de schuld is het gevolg van het ontwikkelingsplan van Luminus en de hogere bevoorradingskosten op de groothandelsmarkten.

Financiering van de huidige en toekomstige kosten van kernenergie

Luminus is voor 10,2% eigenaar van vier meest recente Belgische kerncentrales. Dit brengt een verplichte bijdrage mee voor de exploitatie en het onderhoud van deze centrales. Daarnaast zijn er lopende investeringen volgens dit procentuele aandeel. De exploitant van de vier centrales rekent deze door, net zoals de beheerskosten. Tot slot is Luminus verplicht om voorzieningen aan te leggen voor de kosten van de ontmanteling en voor het beheer van de verbruikte splijtstof voor deze centrales.

De Commissie nucleaire voorzieningen had in 2019 aan Synatom gevraagd om met ingang van 2019 het actualiseringspercentage voor de voorziening voor verbruikte splijtstoffen te verlagen van 3,5% tot 3,25%. In 2021 is dit percentage niet aangepast. Voor de voorziening voor ontmanteling nam het door Synatom vereiste actualiseringspercentage geleidelijk af: van 2,7% tot 2,5% in 2021. Dit zorgde voor een stijging van 5,2 miljoen euro aan het einde van het jaar. Eind 2021 bedroeg het totale aandeel van Luminus voor de voorzieningen voor ontmanteling 271 miljoen euro. Het bedrag van het aandeel van Luminus voor het beheer van bestraalde splijtstof liep op tot 423,6 miljoen euro.

Toename van belastingen en heffingen

De daling van de vennootschapsbelasting houdt hoofdzakelijk verband met de verslechtering van het nettoresultaat, maar ook met de lichte verhoging van het belastingkrediet in 2021 voor investeringen in onderzoek en ontwikkeling.

In totaal betaalde Luminus 33,26 miljoen euro aan belastingen en heffingen – exclusief vennootschapsbelasting. Dit is een vermeerdering van 12,44% in vergelijking met 2020. Ze is toe te schrijven aan de hogere roerende voorheffing door de overgang van het personeelsbestand van Essent Belgium naar Luminus. Daarnaast was er een hogere nucleaire bijdrage.

De nucleaire bijdrage loopt op tot 4,6 miljoen euro ofwel een stijging van 16% van de bijdrage in 2021 (3,9 miljoen euro*). Dit komt door de stijging van de groothandelsprijzen die een positief effect hebben op de brutomarge van de nucleaire productie die Luminus realiseert (10,2% van de vier meest recente Belgische kerncentrales).

Bestemming van het resultaat

Het boekjaar werd afgesloten met een nettoverlies na belastingen van 91,89 miljoen euro. Op 24 maart 2022 heeft de raad van bestuur voorgesteld om het nettoverlies toe te wijzen aan het overgedragen verlies.

Dit voorstel werd goedgekeurd op de jaarlijkse algemene vergadering van 28 april 2022.

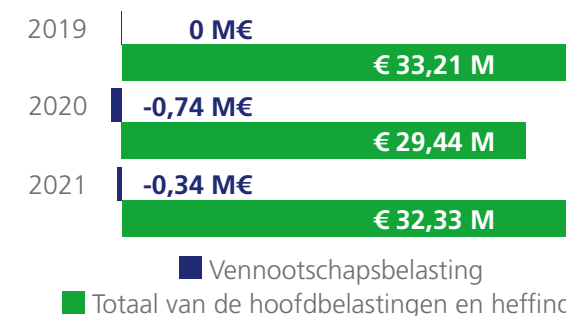
- * De balans en het eigen vermogen van 2020 zijn aangepast na de publicatie van het MVO-rapport 2020. Dit kwam door de bijkomende voorziening voor de nucleaire activa, zoals eerder vermeld. De balans voor 2020 bedroeg 1 741 miljoen euro.
- ** Eigen vermogen 2020 na de aanpassing: 619 miljoen euro
- *** In plaats van de 3,4 miljoen euro die in het MVO-rapport 2020 werd vermeld
- **** Er is een 'retributiebijdrage' voor de vier kerncentrales waarin Luminus een aandeel van 10,2% heeft. De federale overheid heeft voor de periode 2017-2026 een mechanisme ingevoerd waarbij het bedrag van de heffing 38% is van de marge die het Belgische nucleaire park oplevert, met een vastgesteld minimum bedrag voor als de marge laag of negatief is. Deze marge wordt beïnvloed door de evolutie van verschillende gegevens: kosten, productievolumes en elektriciteitsprijzen.

Balans en eigen kapitaal

GRI 102-7 Bron: Jaarverslag van de raad van bestuur aan de algemene vergadering van april 2022 (BGAAP)

Betaalde belastingen en heffingen, in miljoen euro

GRI 201-1 Bron: Luminus.

Opmerking: het bedrag van de vennootschapsbelasting is in 2020 aangepast ten opzichte van het cijfer in het MVO-rapport 2020. Dit om rekening te houden met het effect van het belastingkrediet voor investeringen in onderzoek en ontwikkeling.

BIJLAGE

De materialiteitsmatrix uit 2015 en zijn historische evolutie

‘Het meest recente MVO-rapport moet de historiek van de materialiteitsmatrix bespreken’. Dit was een aanbeveling van de jury voor het Beste Belgische duurzaamheidsrapport tijdens de editie van 2017. Daarom geeft volgende bijlage een samenvatting van de informatie uit de voorgaande rapporten.

In 2015 stelde Luminus zijn materialiteitsmatrix op met de steun van de consultant Cap Conseil, conform de aanbevelingen van de GRI4-rapportagemethoden.

Gevolgd methodologie in 2015

De richtlijnen van de GRI-norm (Global Reporting Initiative) en van de G4-versie (die niet langer van kracht is) voor duurzame verslaggeving bepalen de vaststelling van prioritaire onderwerpen (“material topics”) op basis van de inbreng van de verschillende stakeholders.

Deze prioritaire thema’s moeten formeel worden behandeld in het kader van een GRI-rapport. Voor elk thema moet ook een herhaling van de uitdagingen, een beschrijving van de interne processen en een keuze uit de belangrijke indicatoren voorzien worden.

Het is voor de geloofwaardigheid van een duurzaamheidsrapport essentieel om de “material topics” nauwkeurig te identificeren.

Voor Luminus kwam er in 2014 voor het eerst een lijst met 35 uitdagingen. Hierbij werden de reeds vastgelegde uitdagingen voor de EDF Groep afgestemd op de Belgische context. Deze eerste lijst is opgenomen in het duurzaamheidsrapport van 2014. Ze werd het jaar daarna vereenvoudigd en teruggebracht tot 20 uitdagingen die de stakeholders moesten rangschikken volgens prioriteit.

De stakeholders werden op verschillende manieren geraadpleegd, zie hiernaast.

Raadpleging stakeholders 2015

CATEGORIE	WIJZE VAN RAADPLEGING	AANTAL
Medewerkers	Enquête via intranet (vrijwillig)	29
Personeelsafgevaardigden	Specifieke bijeenkomsten	2
Particuliere klanten	Enquête via website Luminus en sociale media	20
Grote klanten	Kwalitatief onderzoek	3
Ngo’s	Kwalitatief onderzoek via externe consultant	2
Overheden	E-mail en kwalitatief onderzoek via externe consultant	4
Experten en academische wereld	E-mail en kwalitatief onderzoek via externe consultant	7
Leveranciers	Anonieme enquête via e-mail	5
Directiecomité Luminus	Rangschikking 20 prioritaire thema’s	11

Stakeholders met zeer uiteenlopende opvattingen

Uit een diepgaande analyse van alle verkregen resultaten, inclusief kwalitatieve gesprekken vanaf 2015, blijkt dat de verschillende categorieën stakeholders zeer uiteenlopende, en soms tegenstrijdige opvattingen hebben. Enkele voorbeelden:

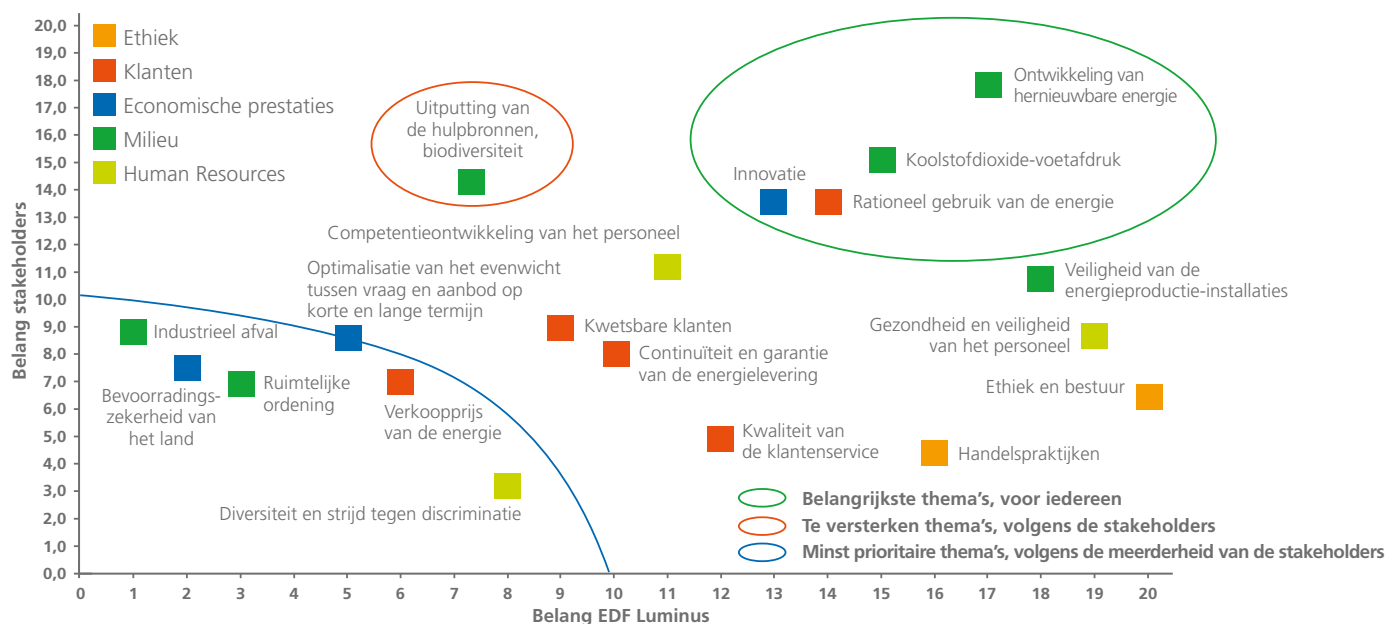
- De kwaliteit van de dienstverlening was zeer belangrijk voor de particuliere klant, maar minder voor de experts en overheden.
- De ontwikkeling van hernieuwbare energie was een prioriteit voor iedereen, maar minder voor de particuliere klant.
- De aandacht van de experts en de academische wereld ging vooral uit naar ecologische thema’s.
- Een aantal ngo’s hechtten veel belang aan thema’s die volgens anderen weinig prioriteit hebben, zoals het industrieel afval.
- Specifieke domeinen die vooral de overheidsinstanties bezighouden, zijn de continuïteit van de energievoorziening en het globale evenwicht tussen vraag en aanbod.

Resultaten van de raadpleging: de in 2015 opgestelde materialiteitsmatrix

Na de formele raadpleging in 2015 werd de materialiteitsmatrix gepubliceerd in het duurzaamheidsrapport van 2015. De materialiteitsmatrix 2015 omvat de adviezen van interne en externe stakeholders. Aan de hand van de materialiteitsmatrix konden de 20 thema's in verschillende categorieën worden ingedeeld:

- vijf thema's die door het bedrijf als prioritair werden beschouwd: ethiek, de gezondheid en veiligheid van het personeel, veiligheid van de installaties, kwaliteit van de klantendienst;

- een thema dat door de externe stakeholders als zeer belangrijk werd beschouwd (en waarover men meer informatie wou krijgen): de uitputting van natuurlijke bronnen en de bescherming van de biodiversiteit;
- drie thema's die als erg belangrijk werden gezien: competentieontwikkeling, continuïteit van de energievoorziening en bescherming van de kwetsbare klanten;
- zes minder belangrijke thema's: diversiteit, de verkoopprijs van energie, het evenwicht tussen productie en verbruik, ruimtelijke ordening, bevoorradingszekerheid en beheer van industrieel afval.

15 prioritaire thema's van het MVO-rapport 2015

In 2015 hield Luminus bij het opstellen van het rapport rekening met de verschillende standpunten. Er werd getracht om tegemoet te komen aan de specifieke behoeften van elke stakeholdercategorie. Dit waren de 15 thema's die werden uitgewerkt in het rapport van 2015, volgens het schema hieronder.

ETHIEK	Ethiek en naleving	Handelspraktijken
KLANTEN	Kwaliteit van de dienstverlening	Kwetsbare klanten
	Energie-efficiëntie	Bevoorradingszekerheid
	Energieprijs	
WINSTGEVENDHEID	Innovatie	Economische prestaties
MILIEU	Hernieuwbare energie	CO ₂ -voetafdruk
	Veiligheid van de installaties	Natuurlijke hulpbronnen en biodiversiteit
HUMAN RESOURCES	Ontwikkeling van vaardigheden	Gezondheid en veiligheid

De materialiteitsmatrix van 2015 is een afspiegeling van de opvattingen van externe en interne stakeholders: rechtsboven staan de zaken die iedereen als prioritair beschouwt, linksonder staan de zaken die minder prioritair zijn.

NB: De in 2015 opgestelde materialiteitsmatrix integreert alle ontvangen antwoorden, zowel via de onlinevragenlijst als degene die werden geformuleerd tijdens de kwalitatieve gesprekken. De resultaten zijn niet gewogen volgens categorie, een overheidsvertegenwoordiger weegt m.a.w. evenveel mee als een residentieële klant.

Aanpassingen aan de materialiteitsmatrix sinds 2015

Sinds 2015 zijn meerdere wijzigingen aangebracht in de structuur en inhoud van het Luminus-verslag. Hieronder vindt u een overzicht van deze aanpassingen.

Toevoeging van twee hr-thema's in 2016

In 2016 werd na nieuw intern overleg besloten om twee thema's die al in het rapport werden behandeld op het niveau te brengen van "Disclosures on Management Approach", in de GRI-betekenis van de term. Het gaat om 'Welzijn op het werk' en 'Diversiteit'. Deze thema's winnen immers aan belang met het oog op de komende transformatie van Luminus. Het zijn "essentiële thema's" geworden, met de bijhorende uitdagingen en processen, en geformaliseerde indicatoren. Een andere symbolische verandering betreft het op zichzelf staande thema "Innovatie". Het vormt nu een afzonderlijk hoofdstuk, los van het hoofdstuk "Economische prestaties". Deze evolutie is een voorbode van toekomstige ontwikkelingen.

Geen aanpassingen aan de matrix in 2017

In 2017 werd een twintigtal medewerkers van verschillende afdelingen geraadpleegd om na te gaan of we het aantal behandelde thema's konden beperken. Uit die raadpleging bleek dat geen enkel van de 17 thema's kon worden geschrapt. Net zoals in 2015 liepen de meningen over de prioritaire thema's immers enorm uiteen, zonder dat er een tendens kon worden vastgesteld.

Herindeling en herformulering van verschillende thema's in 2018

De lijst met prioritaire thema's die in het rapport van 2018 aan bod kwamen, onderging enkele wijzigingen. Hiermee voldoen we beter aan de GRI-normen en vereenvoudigen we de boomstructuur:

- de subrubriek "Energieprijzen", die tot dan terug te vinden was in het hoofdstuk Klanttevredenheid, werd verplaatst naar het deel "Context en effecten". Dit omdat Luminus weinig controle heeft over de evolutie van de prijzen op de groothandelsmarkten;
- de subrubriek "Handelspraktijken" in het hoofdstuk Ethiek verschoof naar het hoofdstuk Klanten. Hierdoor kreeg het hoofdstuk Ethiek een algemenere strekking terwijl het hoofdstuk Klanten de interactie met de klant behandelt, van de verkoop tot en met betalingsmoeilijkheden;
- een nieuwe subrubriek in het hoofdstuk Klanten, "Energieoplossingen", groepeerde de inhoud van de twee subrubrieken die vroeger "verbruik van de residentiële klanten" en "energie-efficiëntie van de bedrijven" heetten. Hiermee bundelen we alles wat te maken heeft met het verminderen van verbruik en uitstoot van broeikasgassen;
- de titel van het subhoofdstuk "Natuurlijke hulpbronnen en biodiversiteit" is ingekort en heet nu "Bescherming van de ecosystemen", met betrekking tot alle onderdelen (lucht, water, bodem, biodiversiteit).

Regelmatig extern advies

Het duurzaamheidsrapport wordt regelmatig beoordeeld door zowel interne als externe stakeholders. Dit gebeurt voornamelijk via opdrachten die worden toevertrouwd aan de studenten van de Antwerp Management School en de UC Louvain.

In september 2018 nam Luminus deel aan het "Generation T Challenge"-initiatief van het duurzaamheidsnetwerk The Shift en jongerenorganisatie Act4Change. Vier jonge pioniers kregen zo de kans om in dialoog te treden met de CEO van Luminus en zijn MVO-manager, en om hun suggesties voor verandering voor te leggen.

Op basis van deze feedback konden verschillende verbeteringen aan het rapport worden aangebracht, voornamelijk toevoegingen en aanvullende informatie. Wat de inhoud betreft, werd er een subrubriek "belangrijkste trends" toegevoegd aan het hoofdstuk "Context en effecten". Dit hoofdstuk bevat nu veel meer details, zowel over de specifieke kenmerken van de markt als over de opvallende feiten van het voorbije jaar. Het was echter niet mogelijk om de aanbeveling van de jongeren te volgen rond de publicatie van specifieke vijfjarige doelstellingen - behalve voor de windactiva. Dit komt door de vertrouwelijkheid van deze gegevens in een sterk concurrentiële markt.

Nieuwe consultaties bij de betrokken partijen in 2019

Er werden nieuwe wijzigingen aangebracht in de structuur van het MVO-rapport 2019. De aanpassingen gebeurden na bevraging van twee complementaire categorieën stakeholders: particuliere klanten enerzijds en opinieleiders anderzijds.

Een grondige studie naar de verwachtingen van particuliere klanten

24 consumenten (al dan niet klant van Luminus) namen vrijwillig deel aan een kwalitatieve enquête. Ze moesten een verslag maken over het onlinerapport van 2018. Dit proces, gespreid over vier dagen, hielp hen om stap voor stap vertrouwd te raken met de materie en hun eerste indrukken te delen. Vervolgens was het de bedoeling dat ze hun gewenste verbeteringen gedetailleerder weergaven.

De eerste bevinding van de basisenquête: voor de meerderheid van de respondenten staat een duurzaamheidsrapport gelijk aan een milieुरapport. De ethische, sociale en economische dimensies van duurzame ontwikkeling worden door de meerderheid van de lezers niet als dusdanig herkend en opgemerkt. Ze verwachten niet om er informatie terug te vinden over de kwaliteit van de dienstverlening, de veiligheid op het werk of competentieontwikkeling. Hierdoor leren particuliere klanten veel bij tijdens het lezen van het rapport. De klanten zouden echter liever een sterk ingekorte versie van het rapport willen lezen, met enkele zeer opvallende feiten en indicatoren.

Opmerkelijk is dat de “meer informatie”-links op het einde van elke pagina in het 100% digitale rapport de lezer eerder “misleiden”. Deze links waren bedoeld als stimulans om andere delen van het verslag te ontdekken. Gezien de omvang van de gepubliceerde informatie verkiezen de lezers een pdf-document waardoor ze in het rapport kunnen bladeren.

Acht opinieleiders bevroegd

Er werden ook 8 opinieleiders bevroegd over verschillende thema's van het verslag door consultant Cap Conseil. De helft van de respondenten kwam uit de politieke wereld.

Drie regio's en drie partijen werden vertegenwoordigd, alsook de federale overheid. Drie respondenten werkten in de academische wereld. Bovendien werden beide landstalen in dezelfde mate vertegenwoordigd: er waren vier Nederlandstalige en vier Franstalige respondenten.

De in 2018 geïnterviewde 8 opinieleiders zijn, op enkele uitzonderingen na, geen specialisten in de energiesector.

Het was een goede gelegenheid om de opvattingen te kennen van mensen die we in andere omstandigheden zelden ontmoeten. Dit gebeurde met de hulp van consultant Cap Conseil.

Het doel was om de classificatie van de 16 thema's in volgorde van belangrijkheid te vereenvoudigen. Daarom werd hun gevraagd de drie belangrijkste en de drie minst belangrijke thema's te geven. De meeste respondenten deden dit. In de grafiek hiernaast zien we dat twee milieuthema's het vaakst genoemd zijn, net als in 2015: hernieuwbare energiebronnen en de CO₂-voetafdruk. Daarna volgen de thema's Innovatie, Energieoplossingen en Veiligheid van de installaties, die enkel “top” en geen “flop” krijgen.

Over de andere thema's is er veel minder consensus. Soms staan de standpunten zelfs diametraal tegenover elkaar. Dit is met name het geval voor het thema “kwetsbare klanten”. Sommigen hebben hier simpelweg geen zicht op. Zo zijn het in Vlaanderen de netbeheerders die instaan voor het beheer van klanten die hun energiefactuur niet kunnen betalen. Voor anderen is het dan weer een belangrijk aandachtspunt.

In Wallonië bijvoorbeeld blijven klanten die de installatie van een budgetmeter aanvaardden bij de leverancier van hun keuze. De thema's die als het minst belangrijk werden beschouwd, hadden betrekking op de economische prestaties en human resources, met uitzondering van gezondheid en veiligheid.

Net zoals in 2015 wekte het thema Diversiteit het minste belangstelling.

De belangrijkste wijzigingen in het rapport 2019

Na een grondige analyse van de verschillende gesprekken en verslagen zijn er diverse wijzigingen aangebracht in het rapport van 2019:

- De titel van het hoofdstuk “Ethiek en naleving” is gewijzigd en heet nu “Ethiek en verantwoordelijkheid”.
- Het hoofdstuk Milieu gaat vooraf aan het hoofdstuk Klanttevredenheid, omdat het door de overgrote meerderheid van de stakeholders als prioritair werd beschouwd.
- Binnen het hoofdstuk Klanten zijn drie subhoofdstukken gegroepeerd onder één titel: Consumentenbescherming. Dit nieuwe overkoepelende thema behandelt achtereenvolgens Handelspraktijken, Kwaliteit van de dienstverlening en Kwetsbare klanten.
- Het Innovatiehoofdstuk blijft voorbehouden aan specifieke projecten. Soms bevinden die zich nog in de fase van het prototype en maken ze nog geen deel uit van het producten- en dienstenaanbod van Luminus.
- Het hoofdstuk “Bevoorradingszekerheid” dat vroeger “Continuïteit van de levering” heette, behandelt enkel nog de diensten die worden geleverd aan de transmissienetbeheerder van het hoogspanningsnet.
- Binnen het hoofdstuk Human Resources zijn twee subhoofdstukken gegroepeerd onder het thema “Gezondheid, veiligheid en welzijn op het werk”.

Wijzigingen in het rapport 2020

Er zijn weinig wijzigingen aangebracht in de structuur en inhoud van het rapport voor 2020, rekening houdend met de drie prijzen die in januari 2021 behaald werden voor het rapport van 2019. Om bepaalde aanbevelingen van de jury te volgen, hebben we beslist om onderstaande zaken aan te passen in de nieuwe publicatie:

- Een iets kortere versie van het verslag: 28 pagina’s – in plaats van 32 in 2019 - zijn gewijd aan de strategie en 20 aan opmerkelijke verwezenlijkingen. Hierin focussen we opnieuw op de thema’s die opinieleiders en particuliere klanten als prioritair beschouwen. Dit zijn de ontwikkeling van hernieuwbare energie, de bescherming van ecosystemen, energie-efficiënte oplossingen voor klanten en verschillende innovaties.
- Een herziene versie van het “overzicht van de indicatoren” dat in 2018 en 2019 online werd gezet. De nieuwe versie telt 7 pagina’s in plaats van 13 en spitst zich toe op 6 engagementen die Luminus in 2019 is aangegaan in het kader van de 12 duurzame ontwikkelingsdoelstellingen van de VN. Naast een opsomming van de zes engagementen bevat het boekje meer dan 30 indicatoren - waaronder drie nieuwe - voornamelijk voor de bescherming van ecosystemen.

Feedback van de jury van het beste Belgische duurzaamheidsrapport

Na nominaties voor een uitstekende verslaggeving in 2014 en 2015 werd het duurzaamheidsrapport van Luminus bekroond met drie prijzen door de jury van de wedstrijd voor het beste Belgische duurzaamheidsrapport.

Deze drie prijzen werden uitgereikt door een jury* van 25 personen tijdens een wedstrijd georganiseerd door het Instituut van de Bedrijfsrevisoren. In de categorie middelgrote bedrijven ontving Luminus twee prijzen: de prijs voor het “Best Impact Sustainability Report” en voor de “Best Pioneering SDG 2030 Agenda”. Over alle categorieën heen won Luminus ook de prijs voor de “Best Stakeholders Inclusiveness and Engagement” en haalde het hierbij van 50 andere rapporten.

Naast deze prijzen heeft de jury zoals elk jaar ook adviezen en aanbevelingen gegeven aan de deelnemers. Luminus kreeg volgende feedback:

- het verslag inkorten indien mogelijk
- maatschappelijke prestaties vergelijken met die van andere spelers in de sector
- de verbintenissen met betrekking tot de duurzaamheidsdoelstellingen van de VN koppelen aan gekwantificeerde doelstellingen
- de dialoog blijven aangaan met stakeholders en toelichten hoe rekening gehouden wordt met hun standpunten

* De jury bestaat uit vertegenwoordigers van de federale overheid, de academische, economische en journalistieke wereld, de non-profitsector en vertegenwoordigers van het IBR.

ALGEMENE INFORMATIE-ELEMENTEN (GRI 102)

GRI Norm	Titel	Hoofdstuk(ken) van het MVO-rapport van 2021	Pagina(s)	EC*
Organisatieprofiel				
102-1	Naam van de organisatie	Luminus nv		
102-2	Activiteiten, merken, producten en diensten	Gas, elektriciteit en energiediensten		
102-3	Zetel van de organisatie	Koning Albert II-Laan 7, 1210 Sint-Joost-ten-Node		
102-4	Landen waar de organisatie actief is	België		Nee
102-5	Kapitaal en rechtsvorm	Nv met een kapitaal van 491 miljoen euro		Nee
102-6	Afzetmarkten	Kerncijfers België: residentiële klanten en bedrijven	2	Nee
102-7	Grootte van de organisatie	Kerncijfers 2021	9, 10	Nee
102-8	Informatie over de werknemers en andere medewerkers	Personeelsbestand	86	Nee
	Totaal aantal werknemers naar type arbeidsovereenkomst en geslacht	Human resources: personeel	84-86	Nee
102-9	Toeleveringsketen van de organisatie	Context, belangrijkste trends en effecten: waardeketen **	22	Nee
102-10	Veranderingen in de organisatie en haar toeleveringsketen	Bestuursorganen; Ethiek en verantwoordelijkheid: Gedragscode voor leveranciers	8, 32-33	Nee
102-11	Inachtneming van het voorzorgsprincipe of de preventieve aanpak	Ethiek en verantwoordelijkheid: MVO-beleid	32	Nee
102-12	Handvesten, principes en andere initiatieven die door de organisatie worden onderschreven	Ethiek en verantwoordelijkheid	32-33	Nee
102-13	Lidmaatschappen van verenigingen	Cogen Vlaanderen, Edora, FEBEG, ODE, The Shift, UWE, VKW Limburg, Voka		Nee
Strategie				
102-14	Verklaring van het Senior Management	Berichten van het senior management	4-7	Nee
Ethiek en integriteit				
102-16	Waarden, principes, gedragsnormen en -regels van de organisatie	Ethiek en verantwoordelijkheid	32-33	Nee
102-17	Interne en externe meldingssystemen voor ethisch onverantwoord of onwettig gedrag	Ethiek en verantwoordelijkheid	33	Nee

* Externe controle ** Vereenvoudigde versie gepubliceerd in 2019

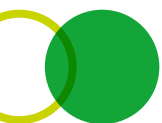

GRI INDEX - ALGEMENE INFORMATIE-ELEMENTEN

GRI Norm	Titel	Hoofdstuk(ken) van het MVO-rapport van 2021	Pagina(s)	EC*
Bestuur				
102-18	Bestuursstructuur en commissies die onder de raad van bestuur vallen	Bestuursorganen	8	Nee
102-22	Samenstelling van het hoogste bestuurslichaam	Bestuursorganen	8	Nee
Betrokkenheid van stakeholders				
102-40	Lijst van de stakeholdersgroepen	Dialogoog met de stakeholders	25, 92	Nee
102-41	Collectieve arbeidsovereenkomsten	100% **		Nee
102-42	Identificatie en selectie van de stakeholders	Dialogoog met de stakeholders: bijlage	92	Nee
102-43	Benadering van de betrokkenheid van stakeholders	Dialogoog met de stakeholders: bijlage	92-96	Nee
102-44	Grootste uitdagingen en bekommernissen	Dialogoog met de stakeholders: bijlage	92-96	Nee
Rapportagepraktijken				
102-45	Entiteiten opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening	Luminus nv		Nee
102-46	Definitie van de inhoud van het rapport en de reikwijdte van de uitdaging	Dialogoog met de stakeholders: bijlage Context: directe en indirecte impact	92-96 24	Nee
102-47	Lijst met relevante vraagstukken	Dialogoog met de stakeholders	27	Nee
102-49	Wijzigingen met betrekking tot de rapportage	Dialogoog met de stakeholders	27, 96	Nee
102-50	Verslagperiode	2021		Nee
102-51	Datum van het recentste gepubliceerde verslag	2020		Nee
102-52	Verslaggeving cyclus	Jaarlijks		Nee
102-53	Aanspreekpunt voor vragen over het verslag	csr@luminus.be		Nee
102-54	Verslaggevingsverklaring in overeenstemming met de GRI-richtlijnen	Essentiële criteria		Nee
102-55	GRI-inhoudsopgave	GRI-index	97-102	Nee

* Externe controle ** Overeenkomst inzake maatschappelijke verantwoordelijkheid van de EDF-groep

SPECIFIEKE INFORMATIE-ELEMENTEN

GRI Norm		Titel	Hoofdstuk(ken) van het MVO-rapport van 2021	Pagina(s)	EC*
Ethiek en Verantwoordelijkheid					
GRI 103 - Managementbenadering	103-1	Presentatie van de relevante vraagstukken en de reikwijdte van hun impact	Context: directe en indirecte impact Ethiek en verantwoordelijkheid	24, 32-33	Nee
	103-2	Beschrijving van de managementbenadering	Ethiek en verantwoordelijkheid: het kader	32	Nee
	**	Aantal nieuwe medewerkers die de e-learning rond ethiek hebben gevolgd	Ethiek en verantwoordelijkheid: indicatoren	33	Nee
	**	Inventaris van de aan EDF gemelde ethische incidenten	Ethiek en verantwoordelijkheid: indicatoren	33	Nee
GRI 205: Strijd tegen corruptie	205-3	Bevestigde gevallen van corruptie en genomen maatregelen	Ethiek en verantwoordelijkheid: lokale ethische melding	33	Nee
GRI 414 - Sociale evaluatie van leveranciers	414-2	Aantal geëvalueerde/geauditeerde leveranciers op ecologisch en sociaal vlak	Ethiek en verantwoordelijkheid: indicatoren	33	Nee
	**	Leverancierscontracten met MVO-bedingen	100%		Nee
Milieu					
HERNIEUWBARE ENERGIE					
GRI 103 - Managementbenadering	103-1	Presentatie van de relevante vraagstukken en de reikwijdte van hun impact	Context: directe en indirecte impact Milieu-uitdagingen	35	Nee
	103-2	Beschrijving van de managementbenadering	Hernieuwbare energie: het kader	36	Nee
	**	Investerings in hernieuwbare energie	Hernieuwbare energie: indicatoren	36	Nee
	**	Aantal windturbines	Hernieuwbare energie: indicatoren	37	Nee
KOOLSTOFDIOXIDE-VOETAFDRUK					
GRI 103 - Managementbenadering	103-1	Presentatie van de relevante vraagstukken en de reikwijdte van hun impact	Context: directe en indirecte impact Milieu-uitdagingen	24, 35	Nee
GRI 302: Energie	302-1	Energieverbruik binnen de organisatie	Koolstofdioxide-voetafdruk: Scope 2	40	Ja
	302-5	Vermindering van de energiebehoefte van producten en diensten	Koolstofdioxide-voetafdruk; Hernieuwbare energie	35-37, 41	Nee
GRI 305 - Uitstoot	305-1	Directe uitstoot van broeikasgassen (scope 1)	Koolstofdioxide-voetafdruk: Scope 1	40	Ja
	305-2	Indirecte uitstoot van broeikasgassen (scope 2)	Koolstofdioxide-voetafdruk: Scope 2	40	Ja
	305-3	Andere indirecte uitstoot van broeikasgassen (scope 3)	Koolstofdioxide-voetafdruk: Scope 3	41	Ja
	305-5	Vermindering van de uitstoot van broeikasgassen	Koolstofdioxide-voetafdruk	43	Ja
	**	Emissies van het wagenpark van Luminus	Koolstofdioxide-voetafdruk	43	Ja

GRI INDEX - SPECIFIEKE INFORMATIE-ELEMENTEN

GRI Norm		Titel	Hoofdstuk(ken) van het MVO-rapport van 2021	Pagina(s)	EC*
Milieu (volgend)					
VEILIGHEID VAN DE INSTALLATIES					
GRI 103 - Managementbenadering	103-1	Presentatie van de relevante vraagstukken en de reikwijdte van hun impact	Context: directe en indirecte impact Milieu-uitdagingen	24, 44	Nee
	**	Jaarlijks aantal gemelde milieu-incidenten	Veiligheid van de installaties: indicatoren	44	Nee
BESCHERMING VAN DE ECOSYSTEMEN					
GRI 103 - Managementbenadering	103-1	Presentatie van de relevante vraagstukken en de reikwijdte van hun impact	Context: directe en indirecte impact Milieu-uitdagingen	24, 44	Nee
GRI 303 - Water en afvalwater	303-1	Contact met water als gedeelde hulpbron	Bescherming van de ecosystemen: waterverbruik	45	Nee
GRI 304 - Biodiversiteit	304-3	Beschermde of herstelde habitats, compenserende maatregelen	Bescherming van de biodiversiteit: indicatoren	48	Ja
GRI 305 - Uitstoot	305-7	NOx, SO ₂ en andere significante uitstoot in de lucht	Bescherming van de ecosystemen: waterkwaliteit	46	Nee
GRI 306 - Afval	306-1	Afvalproductie en significante afvalgerelateerde gevolgen	Bescherming van de ecosystemen: beheer industrieel afval	47	Nee
	**	Bodemverontreiniging - inventaris	Bescherming van de biodiversiteit: indicatoren	48	Nee
Klanten					
CONSUMENTENBESCHERMING					
	**	Net Promoter Score voor "nieuwe klanten" na ondertekening van het contract	Handelspraktijken	56	Nee
	**	Net Promoter Score in de week na een contact	Kwaliteit van de dienstverlening	57	Nee
	**	Net Promoter Score over de nieuwe diensten	Kwaliteit van de dienstverlening	57	Nee
GRI 203 - Indirecte economische gevolgen	203-2	Significante indirecte economische gevolgen: betalingsplannen op vrijwillige basis	Kwetsbare klanten	59	Nee
ENERGIEOPLOSSINGEN					
	**	Gecumuleerd vermogen van de zonnepanelen bij de klanten	Energieoplossingen	62	Nee
	**	Maandelijkse facturen verstuurd zonder papier	Energieoplossingen	62	Nee
	**	Contractlabel "hernieuwbaar"	Energieoplossingen	62	Nee
	**	Aankoop van groene stroom	Energieoplossingen	62	Nee
BEVOORRADINGSZEKERHEID					
	**	Beschikbaarheid van elektriciteitsproductie-eenheden van meer dan 100 MW	Bevoorradingszekerheid: indicatoren	63	Nee

* Externe controle ** Bijkomende niet-GRI-informatie

GRI INDEX - SPECIFIEKE INFORMATIE-ELEMENTEN

GRI Norm		Titel	Hoofdstuk(ken) van het MVO-rapport van 2021	Pagina(s)	EC*
Innovatie					
GRI 103 - Managementbenadering	103-1	Presentatie van de relevante vraagstukken en de reikwijdte van hun impact	Context: directe en indirecte impact Innovatie: de uitdagingen	24, 73	Nee
GRI 201 - Economische prestaties	201-4	Belastingbesparing door investeringen in hernieuwbare energie	Innovatie: indicatoren	74	Nee
GRI 203 - Indirecte economische gevolgen	203-1	Totale investeringen	Innovatie: indicatoren	74	Nee
Human resources					
VEILIGHEID EN WELZIJN OP HET WERK					
GRI 103 - Managementbenadering	103-1	Toelichting van de relevante uitdaging en haar reikwijdte	Context: directe en indirecte impact human resources	24, 77	Nee
	103-2	Beschrijving van de managementbenadering	Veiligheid en welzijn: doelstellingen en kader; Levenskwaliteit op het werk: het kader	78, 80	Nee
GRI 403 - Gezondheid en veiligheid op het werk	403-2	Identificatie van de gevaren, risicobeoordeling en onderzoek naar ongewenste voorvallen	Veiligheid en welzijn: het kader ***	78	Nee
	403-9	Arbeidsongevallen	Veiligheid en gezondheid: indicatoren	79	Nee
	**	Opleidingsuren in verband met veiligheid	Veiligheid en gezondheid: indicatoren	79	Nee
	**	Betrokkenheidsgraad van het personeel	Levenskwaliteit op het werk: indicatoren	81	Nee
	**	Meldingen bij vertrouwenspersonen	Levenskwaliteit op het werk: indicatoren	81	Nee
COMPETENTIES EN LOOPBANEN					
GRI 103 - Managementbenadering	103-1	Toelichting van de relevante uitdaging en haar reikwijdte	Context: directe en indirecte impact human resources: competentieontwikkeling	24, 77	Nee
GRI 404 - Opleiding en ontwikkeling	404-1	Gemiddeld aantal opleidingsuren per jaar en per werknemer	Competenties en loopbanen: indicatoren	82	Nee
	**	Intern ingevulde vacatures	Competenties en loopbanen: indicatoren	83	Nee
DIVERSITEIT					
GRI 103 - Managementbenadering	103-1	Toelichting van de relevante uitdaging en haar reikwijdte	Context: directe en indirecte impact human resources: diversiteit	24, 77	Nee
	103-2	Beschrijving van de managementbenadering	Diversiteit: het kader	84	Nee
GRI 405 - Diversiteit en gelijkheid van kansen	405-1	Diversiteit van bestuursorganen en medewerkers	Diversiteit: indicatoren ***	84-85	Nee
	**	Spreiding van werknemers naar geslacht	Diversiteit: indicatoren	84	Nee
	**	Leeftijdspiramide	Diversiteit: indicatoren	85	Nee

* Externe controle ** Bijkomende niet-GRI-informatie *** HSE-beleid

GRI INDEX - SPECIFIEKE INFORMATIE-ELEMENTEN

GRI Norm		Titel	Hoofdstuk(ken) van het MVO-rapport van 2021	Pagina(s)	EC*
Economische prestaties					
GRI 103 - Managementbenadering	103-1	Presentatie van de relevante vraagstukken en de reikwijdte van hun impact	Context: directe en indirecte impact Economische prestaties: de uitdagingen	24, 89	Nee
GRI 201 - Economische prestaties	201-1	Gegenereerde en gedistribueerde directe economische waarde	Economische prestaties: indicatoren	89-90	Ja
GRI 207 - Tax	207-1	Benadering van belastingen	Informatie beschikbaar in de documenten van de EDF groep: https://www.edf.fr/groupe-edf/espaces-dedies/investisseurs-actionnaires/document-d-enregistrement-universel		
	207-2	Fiscaal bestuur, controle en risico beheer			
	207-3	Betrokkenheid van belanghebbenden			
	207-4	Rapportage per land			

Dankbetuiging

Van de collega's die regelmatig bijdragen aan dit verslag, gaat dit jaar onze bijzondere waardering naar: Ben Aelbrecht, Ignace Allaey, Thomas André, Marie Arys, Thomas Beckers, Halida Benaïche, Brice Bourget, Annemie Buggenhout, Marc Buyle, Kris Callebaut, Pino Carella, Cedric Cassiers, Kevin Castillo, Stijn Ceulen, Magali Christoff, Didier Claes, Cindy Claes, Stephan Cludts, Christian Collin, Eliane Corbeel, Chris Corijn, Hilde Creemers, Sabine D'Haen, Erwin Daelman, Kathleen Daems, Chantal Dalimier, Michael Dasnois, Geoffroy Dauby, Céline Davister, Nico De Bie, Tessa de Brouwer, Lies De Cock, Capucine De Decker, Alexia De Gyns, Evelien De Kerpel, Rebecca De Meulder, Lieselot De Meyere, Martine De Pauw, Michèle De Pauw, Aude de Villenfagne, Colin Debruyne, Gunter Decaluwé, Danny Decoster, Anneleen Delagrense, Benoît Deliège, Jo Demol, François Desmaré, Jo Dierick, Julien Doyard, Sabine Dumoulin, Bart Engelen, Ward Goyens, Peter Groenvynck, Funda Guler, Philippe Habay, Kris Hackars, Stéphane Hacquin, Christophe Heijmans, Gitte Heirman, Heidi Heleven, Wouter Holbrecht, Pablo Izquierdo, Pierre-Anne Jacqmain, Quentin Janssens, Nathalie Jorandon, Maxime Kelder, Anamari Kurti, Joeri L'Allemand, Sophie Lambrechts, Nancy Lantreibecq, Xavier Leblanc, Sebastien Legat, Benoît Legrand, Xavier Leroy, Jonathan Leyssens, Evie Lodewijckx, Tom Loix, Gaëtan Looxck, Geert Maes, David Malempré, Emmanuel Masquelier, Sebastian Matoso, Christophe Mestdagt, Gregory Michiels, Karine Mille, Martine Moreau, Antonio Murillo Calvo, Greet Moerman, Tarek Nemsy, André Neugroschl, Pierre Nihant, Thai-Son Nguyen, Raoul Nihart, Berten Ooms, Grégoire Peeters, Eric Perdu, Nathalie Petit, Tineke Pieyns, Sofie Pletinckx, Mattijs Plettinckx, Marcos Quiven Oviedo, Christophe Raquet, Kris Remels, Eline Reynders, Christian Robin, Didier Salmon, Koen Schailleë, Frank Schoonacker, Jan Schoupe, Ben Segers, Daniel Sesvecan, Annick Smette, Jef Snackaert, Brecht Snoeks, Yannick Soares Almeida, Maxime Sohet, Bart Swings, Anne Temmerman, Pierre Theunissen, Pieter Theuwis, Isabelle Thys, Frederik Vael, Lauren Van Cauwenberghe, Kurt Van Cleemput, Guido Van Gucht, Filip Van Hecke, Kelly Van Reeth, Nathalie Van Rompaey, An Van Waes, Mariëlle Vande Lanotte, Bertrand Vanden Abeele, Sven Vandevenne, Veerle Vandevorst, Véronique Vansteelandt, Bram Vekemans, Patrick Verhasselt, Koen Verhoeven, Korneel Vermeyen, Jean-François Vermout, Dimitrios Voidanidis, Joseph Voos, Valérie Wampach, Claudine Wiseler.

Een campagne rond energiebesparing voor particulieren en zakelijke klanten

In december 2021 lanceerde Luminus een nieuwe campagne met energiebesparing als thema. De boodschap werd verspreid via televisie, radio, video, e-mail en een speciale website: www.luminus.be/besparen.

De campagne had twee doelstellingen: tips geven aan consumenten om hun energieverbruik te verminderen en klanten aansporen om hun maandelijkse voorschotbedrag aan te passen.

Het succes van deze campagne blijkt uit de volgende resultaten.

- De campagne werd sterk opgemerkt, en dat in een periode met traditioneel veel reclame. Twee derde van de ondervraagde groep gaf aan de campagne zeker of wellicht te hebben gezien.
- Een overgrote meerderheid vond de campagne duidelijk (80%), geloofwaardig (74%) en relevant (61%)
- 35% van de klanten ging daadwerkelijk het voorschotbedrag aanpassen om een te hoge afrekening te vermijden. Bijna 20% was van plan om voortaan minder energie te verbruiken.
- Bovendien verviervoudigde het bezoekersaantal op de campagnewebsite in een maand tijd.

Het veldwerk voor dit onderzoek gebeurde tussen 13 en 21 december bij een representatieve groep van 567 klanten.

Hernieuwbare energie: kerncijfers

- 273 miljoen euro geïnvesteerd in hernieuwbare energie in drie jaar, waarvan 62,81 miljoen in 2021
- In totaal 259 windturbines, waarvan 17 nieuwe windturbines gebouwd in 2021, d.w.z. 658 MW geïnstalleerd (+12%)
- 99,2 MW aan fotovoltaïsche energie geïnstalleerd bij klanten, waarvan 34,2 MW in 2021 (+52,6%)